

ТАҒЫМ

БЕЙСЕН ҚҰРАНБЕК МҰРАЖАЙЫ АШЫЛДЫ

Құранбектің жақын досы әрі әріптесі Серік Әбікенұлы.

– Бұл мұражай төрт ай бұрын ашылуы тиіс еді. Алайда Құранбек әулетіне арт-артынан үлкен қиындықтар келіп, Бейсеннің соңынан атанасы да бақилық болды. Сонымен бұл іс кейінге шегеріліп, бүгін, міне, осы шағын бұрышты Бейсекеңнің аруағы разы болсын, оны қадірлеп-қастерлейтін қалың қазақ осында келіп, оны бір сәт есіне алсын деген ниетпен ашып отырмыз. Досың туралы өткен шақта сөйлегеннен ауыр нәрсе жоқ екен. Десе де, Бейсеніміздің шырағы сөнген жоқ. Осындай шағын мұражайы қойылды. Оған облыс әкімінің орынбасары Рустам Әли барынша қолдау көрсетіп, қолұшын созды, – деген ол Жетісу жұртшылығы арда ұлын әлі де ардақтайтынына сенімді екенін жеткізді.

Осыдан соң кезегімен сөз алғандардың бәрі Бейсен Абайұлының журналистік шеберлігі мен адами қасиеті жайлы тебірене еске алды. Лента кию рәсімінен соң алғаш рет өткізілген Бейсен Құранбек атындағы олимпиада жарыстарының жеңімпаздары марапатталды. Алматы облыстық білім басқармасы жанындағы «Жетісу дарыны» атты орталықтың ұйытқы болуымен ұйымдастырылған сайысқа педагогтар мен оқушылар қатысқан. Атап айтсақ, ұстаздар қауымы «Жарқ еткен жасын ғұмыр» тақырыбында эссе, «Тұлғадан жеткен дара сөз» атты сөз зергерлері және «Талантымен танылған тұлға» атты шағын жоба роликтер сынды номинациялар бойынша бақ сынады. Ал оқушылар Бейсен Құранбектің шығармашылығы аясында берілген тақырыптар бойынша мақала жазып, шағын жоба роликтер қорғау арқылы додаға түскен. Жұмыстарды мәдениет және өнер саласы өкілдері, Қазақстанның көрнекті мемлекет және қоғам қайраткерлерінен құралған әділқазылар алқасы бағалап, жеңімпаздарға арнайы диплом мен бағалы сыйлықтар табысталды.

Лина АЙДЫНҚЫЗЫ

Қазақ телевизия саласында ойып тұрып орын алған майталман тележүргізуші Бейсен Құранбек көзі тірі болғанда 9 жетоқсан күні 49 жасқа толар еді. Мәңгілік мекеніне аттанғанына жарты жылдан асса да, жұлдыздай жарқ еткен дара тұлғаны халқы жадынан бір сәтке де шығарған емес. Мамандығын жан-тәнімен сүйіп, ел-жұртына «Айтуға оңай», «Қарекет» сынды бағдарламалар арқылы жақын таныс болған белгілі журналистке осы уақыт аралығында көрсетілген құрмет те ерекше. Марқұмға арналып кітап шығарылып, түрлі іс-шаралар ұйымдастырылды. Енді, міне, соның жалғасы ретінде Талдықорғандағы журналистер үйінде Бейсен Құранбектің шағын мұражайы ашылды.

Ғимараттың бірінші қабатында орналасқан мұражай бұрышына журналистің әр жылдары түскен фотосуреттері, көзі тірісінде пайдаланған бұйымдары мен марапаттары, айкидоға арналған спорттық киімдері қойылған. Шараның ашылу салтанатына жиналғандар арасында марқұмның туған туыс, дос-жарандары мен әріптестері бар. Олардың барлығы да Бейсен Абайұлының жарқын бейнесі жайлы естеліктерімен бөлісіп, оның журналистика саласының өсіп-өркендеуіне қосқан үлесінің елеулі екенін айтты. Алғашқылардың бірі болып сөз тізгінін ұстаған «Жетісу» газетінің бас редакторы Әміре Әрін марқұмның тұлғалық қасиеттеріне ерекше тоқталды.

– Журналистика – халықтың атынан сөз алып, халықтың

атынан өкіл ретінде үлкен мінберлерге шығатын бірден бір мамандық. Міне, осы жолда Бейсен бойындағы бар қайратын, бүкіл табиғатын арнады. Қолдан келгенінше жұмыстар атқарды. Осылайша жалын атып жүріп көз алдымызда жанып кетті. Бейсеннің өзгелерден ерекшелігі неде деген ойға келетін болсақ, ол ең алдымен өзгелерге бақыт сыйлауға ұмтылған азамат еді, – деді ол.

Расында да, талантты журналист әр қазақтың басына түскен ауыртпашылықты бар болмыс-бітімі, жан-жүрегімен қабылдап, қабырғасын қайыстыра соларға барынша көмек көрсетуге тырысатын. Әр қазақты жалғыздына балап, жәрдемдесуден шаршаған емес дейді көз көрген әріптестері. Солардың бірі – Бейсен

НЕГЕ?

САПАЛЫ ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТПЕЙДІ

Өткен айдың соңынан бастап Талдықорған қаласындағы қоғамдық көліктерде электрондық билеттеу жүйесі енгізілген болатын. Жаңа жүйемен бірге қолма-қол ақшамен төлеу кезіндегі жол жүру құны бірден 120 теңгеге өсіп, халық әрі-сәрі күйге түскен-ді. Абдыраған жұрт төлем карталарын сатып алу туралы жарнамаларды көргенімізбен, қала көлемінде электрондық төлем жүйесі нақты қай уақыттан бастап енгізілетіндігін білмедік деп түсінген тұрғындар жапатармағай қазпошта табалдырығын тоздырып, төлем картасын сатып алуға кірісті.

Дей тұрғанмен, әлі бірізділікке түспеген жаңа жүйенің кемшілігі жайында әлеуметтік желілердегі парақшаларда жарыса жазып, төлем картасына байланысты сұрақтар қарша бо-рауда. Елді толғандырған сан сауалдың басында тұрған – төлем картасына, яғни, құны 500 және 400 теңге тұратын «АlemPay» картасына ақша толтыру мәселесі. Ең оңай жолы осы шығар деп картаны алған жұрттың жарымы оны іске қоса алмай, қалғаны sms арқылы оған ақша сала алмай өлек. Тіпті, кейбірі картаға салған ақшаның қолданбаса да, жоғалып жатқанын айтуда. Мәселен, 2505 қысқа нөміріне қаржы салу үшін жолдаған sms бармай, халық «Smsbus» мобильді қосымшасының

көмегіне жүгінуге мәжбүр болған. Алайда, қосымша да sms жіберу арқылы іске қосылатындықтан, тұрғындар одан да қайыр көрмейті. Енді тек терминал жағалап, картаны толтырудан басқа амал жоқ. Жолаушылар үшін картаны іске қосу мен оған қаражат салу да, мобильді қосымшаны пайдалану да әуре-сарсаңға салатын мәселелер қатарында. Ал бүгінде қоғамдық көлік жүргізушілерінің басым көпшілігі жолақысын Kaspi.kz қосымшасы мен QR-код, сондай-ақ, кез-келген банк картасы арқылы төлеуде. Толғандырған мәселе бұл ғана емес. Тұрғындар тарапынан түскен талап-тілектердің бірі – автобустардағы валидаторлардың дұрыс жерге орналастырылмауы. Карта арқылы төлем қабылдайтын құрылғы қоғамдық көліктің артқы есігінің жанына қойылған. Жолаушы ағыны көп болған уақыттарда автобуска кіріп, төлем жасау үшін көп адамның арасынан артқа қарай жылжудың өзі қиын. Ал валидатор өшіп тұратын жағдай болса, жүргізушінің жанындағы құрылғы арқылы қаптаған кезекпен жолақысын төлеуге тура келеді.

Заман талабына сай цифрландыруға көшеміз деген ұранмен қоғамдық көліктер де жаңа жүйеге қосылды. Ал атын дардай етіп бастаған жүйе әлі бірізділікке түсіп, тұрғындарға сапалы қызмет көрсетпейді. Неге?

Л. КӘЛІМХАН.

БАСПАСӨЗ - 2021

«АЛАТАУ» қоғамдық-саяси газетіне
2021 жылға жазылу басталды

ЖАЗЫЛУ БАҒАСЫ:

редакция арқылы

1 жылға – 3640 теңге.

облыстық маңызы бар қалалар үшін "Қазпошта" арқылы

1 жылға – 4470, 20 теңге.

ауыл тұрғындары үшін

1 жылға – 4700, 80 теңге.

Началась подписка на 2021 год

на общественно-политическую газету «АЛАТАУ»

ЦЕНА ПОДПИСКИ:

с редакции

1 год – 3640 тенге.

для города областного значения через "Казпочту"

1 год – 4470, 20 тенге.

для сельского населения

1 год – 4700, 80 тенге.

Индекс: 15534

БАЙҚАУ

«Jer Jannaty JETIS Y»

Жастар арасындағы жұмыссыздықтың кесірінен туындап жатқан этникалық қақтығыстарды жою мақсатында Алматы облысында ұйымдастырылған «Jer Jannaty Jetisy» жобалар байқауы жеңімпаздарын салтанатты марапаттау рәсімі өтті.

Биыл алғаш рет ұйымдастырылған «JJJ» байқауына Алматы облысына қарасты ауылдың 35 жасқа дейінгі, жұмыссыз, қолданыстағы несиелері және ЖК(жеке кәсіп) жоқ кез-келген тұрғынына қатысу мүмкіндігі берілді. Байқау басталғаны туралы хабарландыру жарияланғаннан бастап облыс бойынша 80-нен астам бизнес-идея ұсынылған. «Атамекен» кәсіпкерлер палатасының, Lider.Kz еріктілер клубының бизнес қоғамдастығының өкілдері және «Қоғамдық келісім» КММ-нің қызметкерлері бар арнайы құрылған конкурстық комиссия шешімімен 10 жоба үздік деп танылды.

Байқауға қатысушылардың бизнес-идеялары сан түрлі. Полиграфиялық қызметтер орталығы, ойындар мен ойын-сауық клубы, жиһаз құрастыру цехы, тамақ дайындау, балаларға білім беру орталығы, пластикалық терезелер жасау, тігін шеберханалары, сулулық салондары және тағы басқа көптеген ұсыныс болған. Мәселен, Ақсу ауданы Сағабүйен ауылынан қатысқан Мерей Серікұлы кеңсе қызметтерін ұсынатын мекеме ашқысы келетін айтады.

МЕМОРАНДУМ

ПАРАСАТТЫЛЫҚТЫ ІЛГЕРЛЕТУ ИДЕЯСЫ

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі Бірыңғай «Жас Ұлан» балалар мен жасөспірімдер ұйымымен ынтымақтастық туралы меморандумға қол қойды. Аталған келісімнің басты мақсаты – өскелең ұрпақтың арасында сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру мен парасаттылық идеологиясын ілгерілету.

Агенттік төрағасының бірінші орынбасары Олжас Бектеновтың айтуынша, «Жас Ұлан» ұйымы өскелең ұрпақты қазақстандық патриотизм рухында тәрбиелеуде маңызды серіктес болмақ.

«Жас Ұлан» төрағасы Д. Садвакасова ұйымның мақсаты Отанымыздың жас патриоттарын қазақстанның халқына, мәдениеті мен дәстүрлеріне деген сүйіспеншілік пен адалдық негізінде тәрбиелеу екенін тілге тиек етті.

Бүгінгі таңда ұйымның құрамында 1,5 миллионнан аса мектеп оқушысы бар.

Тараптардың келісімі бойынша, енді «Жас Ұлан» ұйымы оқушылар арасында дұрыс құндылықтар ұстанымдарын дәріптеуге бағытталған «Адал ұрпақ» ерікті мектеп клубтарымен белсенді ынтымақтастық жасайтын болады. Сондай-ақ, меморандумға қол қою барысында тараптар «Жеті жарғы» бағытының қызметі негізіндегі «Адал ұрпақ» клубының 2021 жылға арналған кешенді іс-шаралар жоспарын бекітті.

Л. АЙДЫН.

БІЛІМ

ЖАРҚЫН БОЛАШАҚ КЕПІЛІ

«Білімді ұрпақ – болашақтың кепілі» деп дана халқымыз айтқандай, бүгінгідей өл болашағы – жас буынды заманына сай лайықты жеке тұлға ретінде қалыптастыру ісі мемлекетіміз үшін маңызды болса, мұғалімдер қауымына артылар жүк ауыр екені баршаға мәлім.

Қоғамның дамуындағы ең маңызды мәселе білім беру жүйесі. Қазіргі таңдағы негізгі мақсат – жан-жақты білімді, өмір сүруге бейім, ой-тұлғасы бар, адамгершілігі жоғары, қабілетті жеке тұлғаны яғни еліміздің патриотын қалыптастыру. Оқып үйрену мен тәрбие ісінде оқу орындарының жппай заманауи технологияларды қолдануға көшу процесінде мұғалімнің кәсіби шеберлігін арттыру – қоғамның басты мәселесі. Мұғалімдердің кәсіби даму үдерісін дамыту барысында мектептің даму жоспарында желілік қоғамдастық, тәлімгерлік инновациялық, интерактивті әдістерді пайдалану арқылы білім сапасын арттыру, интернет жүйесімен байланысты жандандыру, жаңа ақпаратты технологияны меңгеру, жан-жақты ұстаздар қауымымен пікір алмасу қарастырылған. Мұғалімдер өз әріптестерімен өздері сабақ беретін пән бойынша және мазмұндас, бір ұйымның ішінде және де басқа ұйымдардың өкілдерімен желілік кәсіби қоғамдастық шеңберінде, тәлімгерлік жүйесін көздейтін іс-шаралар аясында ынтымақтастық орнатудың маңызы зор. Ол арқылы бір-бірімен ақпарат алмасуға, тәжірибе алмасуға мүмкіндік жоғары. Ал мұғалім үнемі ізденіп, білім қорымен өзінің іс- тәжірибесін дамытып, өзгенің жаңалығын үйреніп отырса, оның сабақтары да қызықты, бала үшін тиімді болмақ.

Білім беру жүйесінде жастарға сапалы білім беріп, олардың үйлесімді дамуы

МАРАПАТ

«ҚАЗАҚСТАН ФЕРМЕРЛЕР ҚАУЫМДАСТЫҒЫ» ОБЛЫСТЫҚ ФИЛИАЛЫ ЖИНАЛЫСЫНДА БІР ТОП АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ САЛАСЫ ЕҢБЕККЕРЛЕРІ МЕН АРДАГЕРЛЕРІ МАРАПАТТАЛДЫ. ШАРАҒА «ҚФҚ»-НЫҢ Өңірлік ФИЛИАЛЫНЫҢ ТӨРАҒАСЫ АҚШАБАЙ КЕРІМБЕКОВ ТӨРАҒАЛЫҚ ЕТІП ЖҮРГІЗДІ.

Ардагерлер Ардақталды

Жиында Ақшабай Дүйсембекұлы аймақтағы фермерлер қауымдастығының жұмысына, ауыл шаруашылығы саласында атқарылған істер мен жетістіктеріне тоқталды. Айтуынша, биылғы жылдың 11 айының қорытындысы бойынша ауыл шаруашылығы жалпы өнімінің көлемі 634,6 млрд. теңгені, ал нақты көлем индексі 102,4%-ды құраған. Әсімдік шаруашылығында барлық дақылды, соның ішінде қант қызылшасы, жүгері, күріш және майлы дақылдарды жинау белгіленген мерзімде аяқталған. Қант қызылшасы гектарынан 600-800 центнерден, аудан бойынша 550,400 мың тонна жиналып, 283,904 мың тонна өңдеуге тапсырылыпты. Бұл өткен жылмен салыстырғанда 25 мың тоннаға артық. Сондай-ақ, филиал төрағасы қордаланған мәселелер жайына да тоқталды. Оның мәліметінше, биыл Ақсу, Сарқан, Қаратал, Көксу аудандарынан қант қызылшасын өсіретін шаруашылық басшыларының өтініштері бойынша қант қызылшасының бағасын 20000 теңгеге көтеруге ұсыныс жасап, облыстық әкімдікке хат берілген. Алайда нәтиже болмапты, сатып алу бағасы сол

бұрынғы 18000 теңге мөлшерде қалған.

– Қазіргі кезде мәселені қоймаса шешілмейтініне көзіміз толық жетті. Біздің ойымызша, «Ауыл» партиясымен бірігіп, осындай өзекті мәселелермен шұғылдansaқ, нәтижесі болады деп сенеміз. Келешекте фермерлердің осындай шешімін таппай жатқан сұрақтар болса, «Ауыл» партиясының депутаттарына жеткізіп отырсақ, дұрыс болады деп ойлаймын – дей келе, аудандарда фермерлермен өткізетін жұмыстарды «Ауыл» патриясының аймақтық филиалдарымен бірге талқылап, жұмыс жасау керектігін жеткізді.

Мұнан соң Ақшабай Дүйсенбеков ауыл шаруашылығы саласының қызметкерлерін өткен кәсіби мерекелерімен құттықтап, осы салада көп жыл қызмет еткен сала ардагерлеріне медаль мен Алғыс хат табыстады. Жиын барысында ауылшаруашылық үздігінің иегері, шаруа қожалығының басшысы Ғалым Тұрғамбайұлы сөз алып, әріптестерін құттықтап, жылы лебізін білдірді.

Лина КӘЛІМХАН

ТӘУЕЛСІЗДІК ЖОЛЫНДА

ТАТУЛЫҚ ТАБЫСҚА БАСТАЙДЫ

Еліміз тәуелсіздігін алған 29 жыл ішінде мемлекетіміздің саяси-экономикалық және мемлекеттік басқару жүйесі қалыптасты. Еліміздің негізгі заңына сәйкес Қазақстан Республикасы өзін демократиялық, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет ретінде орнықтырады, оның ең қымбат қазынасы- адам және адамның өмірі, құқықтары мен бостандықтары болып табылады.

Жыл өткен сайын тәуелсіз Қазақстанның еңсесі биіктеп, елеулі табыстарға жетіп келе жатқаны өмірімізден айқын аңғарылуда. Тәуелсіз мемлекетімізде 130-дан астам ұлттың өкілдері өзара түсіністікте өмір сүріп жатқанының өзі біздің бірегей бірлігіміздің айқын мысалы бола алады. Қазақстан достастық пен бірліктің, азаматтық пен адалдықтың ордасы іспетті. Иә, еліміз шын мәнінде халықтар достығының, бірлігінің алтын ұясы, жерұйық мекені.

Қазақ халқының қонақжай көңілінің нұрлы шуағына бөленген жүзден астам ұлттар мен ұлыстар арасындағы татулық пен береке-бірлік меймандос халқымыздың ықылас-ниетінен тамыр тартып жатқаны анық. Сайып келгенде, еліміздегі қалыптасқан татулық пен түсіністік табысқа мұрындық болуда.

Біз өте бақытты ұрпақпыз. Себебі, ешкімге тәуелді емес, өз билігі өзінің қолына көшіп, көшінің бағытын өзі анықтайтын елде тұрамыз. Тәуелсіз еліміздің баянды болашағы үшін еңбек етіп жатырмыз. Әрбір қазақстандық елін шексіз сүйгенде ғана біз биікке көтеріле аламыз. Өйткені, өз мемлекетін жан-тәнімен жақсы көретіндер ғана үлкен істер жасай алады.

Алмагүл ТҮМЕНБАЕВА,
Алматы облысы СМАС-ның судьясы.

ЖОБА АЯСЫНДА

Қазақстан Республикасының Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл Агенттігінің Алматы облысы бойынша Департаменті және Алматы облысы әкімдігінің ұсынысымен аудан орталығы Жаркент қаласында Панфилов ауданының Сервистік әкімдігі ашылды.

Сервистік әкімдік ашылды

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстан халқына жолдауында азаматтардың барлық сындарлы өтініштіліктерін жедел әрі тиімді қарастыратын «Халық үніне құлақ асатын мемлекет» тұжырымдамасын іске асыру – бәрімізге ортақ міндет екендігін атап өткен болатын. Осыған орай, енді тұрғындар әр бөлімдерді іздемей-ақ қажетті қызметтерді бір ғимаратта ала алады.

Мемлекеттік орган жұмысының жаңа моделі халыққа «бір терезе қағидаты» бойынша әлеуметтік маңызды мәселелер мен мемлекеттік қызметтер туралы кеңес беру және көмек алуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, ғимарттағы «Өз-өзіне қызмет көрсету» бұрышы мен «Жетісу – адалдық алаңының» Панфилов аудандық жобалық кеңсе өкілі тұрғындарға тиімді қызметтер ұсынады. «Орел спрасе» қағидаты бойынша жұмыс істейтін орталықта 6 мекеме тұрғындарға 37 мемлекеттік қызмет түрін көрсетеді. Ғимаратта күту залы мен балаларға арналған шағын ойын алаңы бар. Электронды түрде кезек көрсететін сервистік әкімдікте барлық қолайлы жағдай жасалған. Қазірдің өзінде қызу жұмысын бастаған орталыққа келуші тұрғындар ден риза.

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

ОТДЫХ

ОТКУДА ТАКИЕ ЦЕНЫ?

ДИРЕКТОР ГОРНОЛЫЖНОГО КУРОРТА "ШЫМБУЛАК" РИНАТ АБДРАХМАНОВ ОБЪЯСНИЛ, ПОЧЕМУ НА КУРОРТЕ ПОВЫСИЛИСЬ ЦЕНЫ В НОВОМ СЕЗОНЕ И ВВЕДЕНЫ ОГРАНИЧЕНИЯ ПО КОЛИЧЕСТВУ ЛЮДЕЙ, ПЕРЕДАЕТ ГАЗЕТА «АЛАТАУ» СО ССЫЛКОЙ НА TENGRI.NEWS.KZ.

На Шымбулаке сезон катаний открылся с 16 ноября. Однако из-за карантина на курорте действует особый режим работы.

"Санитарными службами города введено ограничение по числу посетителей курорта – 30 процентов от максимального числа гостей, это 2700 человек в день. Мы разграничили катания на утреннюю сессию и дневную. То есть теперь люди могут приезжать утром в 8:30 и кататься до 13:30. Те, кто любит поспать, могут приехать в 12:30 и кататься до вечера. Около 40 процентов гостей приезжают в первой половине дня. 30 процентов приобретают абонементы на вторую половину дня. Остальные покупают полный день. Наш персонал будет напо-

минать гостей о необходимости соблюдения масочного режима и мер дистанцирования, поэтому просим всех отнестись к этому с ответственностью и пониманием", - сказал генеральный директор ГЛК "Шымбулак" Ринат Абдрахманов.

Все прибывающие посетители допускаются только в масках, проходят контроль температуры, действует ограничение по посадке в кабинках канатной дороги - не более 4 человек, нанесена разметка в местах скопления людей для соблюдения социальной дистанции.

Кроме того, руководство "Шымбулака" проинформировало об изменении цены на абонементы. Покупка билета офлайн через кассу будет дороже на 15 процентов.

"В настоящий момент у нас произошла корректировка цен, в силу ограничений по количеству принимаемых гостей. То есть на кассах офлайн мы цены повысили, если покупаете онлайн – цены остались на уровне прошлого года. Кроме того, с сентября 2020 года на курорт возложена обязанность по уплате экопошлины за каждого туриста. Она составляет 0,1 МРП (277,8 тенге), - пояснили в администрации ГЛК. - Мы постоянно мониторим заполняемость и количество посетителей на курорте.

В выходные дни, когда до максимального лимита гостей остается 15 процентов, мы отключаем онлайн-продажи. Работают только кассы".

1 февраля на Шымбулаке будет запущена специальная трасса для могула. Она предназначена для подготовки и проведения соревнований, но будет доступна также всем желающим. Рядом с трассой построен новый подъемник, который доставит посетителей на западную часть склона Шымбулака.

Также появился экстремальный аттракцион - GorillaZipLine. Это натянутый между двумя опорами 555-метровый трос, по которому можно скатиться вниз на скорости до 80 километров в час. Точка финиша расположена у станции гондольной дороги на Медеу. Перепад высоты на зиплайне составляет 137 метров, а средний угол наклона - 13 градусов.

СОБ.КОРР

МИРОВЫЕ НОВОСТИ

ВСПЫШКА НЕИЗВЕСТНОЙ БОЛЕЗНИ В ИНДИИ

Более 200 человек попали в больницу и один скончался в южном индийском штате Андхра-Прадеш из-за загадочной болезни. У них наблюдается широкий спектр симптомов, передает BBC.

В индийском штате Андхра-Прадеш 227 человек были госпитализированы и один погиб от неизвестного заболевания. По словам врачей, у пациентов был широкий спектр симптомов - от тошноты до припадков и потери сознания.

Болезнь охватила регион в минувшие выходные, на фоне бушующего в стране COVID-19. Министр здравоохранения штата Алла Кали Кришна Шринивас заявила, что все пациенты дали отрицательный результат на коронавирус нового типа.

"Заболевших людей, особенно детей, внезапно начало тошнить после того, как они пожаловались на жжение в глазах. Некоторые из них упали в обморок или перенесли приступы припадков", - сообщил медицинский сотрудник государственной больницы Элзру изданию Indian Express.

По словам официальных лиц, 70 человек были выписаны, а еще 157 человек все еще проходят лечение. Главный министр штата Джаганмохан Редди сказал, что в Элзру отправляются специальные медицинские бригады для расследования причины болезни. В образцах крови пациентов не было обнаружено никаких доказательств вирусной инфекции.

"Мы исключили загрязнение воды или воздуха. Это какая-то загадочная болезнь, и только лабораторный анализ покажет, что это такое", - сказал Редди.

К. ПФАЙФЕР

МНЕНИЕ ЭКСПЕРТА

КОГДА ЗАКОНЧИТЬСЯ ПАНДЕМИЯ

Директор центра "Вектор" (один из крупнейших научных вирусологических и биотехнологических центров России - прим.) Ринат Максютков заявил, что пандемия COVID-19 завершится в 2021 году, однако сам вирус не исчезнет.

Вирус сохранится, но сама пандемия уйдет, уверен, что в 2021 году", - сказал он в рамках онлайн-фестиваля Science Bar Hopping.

По словам ученого, пандемия коронавируса пойдет на спад лишь после того, когда "переболеет значительное количество населения в мире либо благодаря вакцинам будет сформирован достаточный коллективный иммунитет". Максютков отметил, что, например, в России для этого желательно, чтобы вакцину от COVID-19 получило не менее половины населения. При этом, по словам главы "Вектора", говорить о том, что корона-вирус в какой-то момент исчезнет "по мановению волшебной палочки", нельзя.

Между тем представитель ВОЗ в России Мелита Вуйнович в интервью ТАСС, опубликованном в YouTube, заявила, что ждать окончания пандемии в ближайшие месяцы не стоит, еще предстоит пройти длительный путь, это "не стометровка, а марафон". По ее словам, человечеству необходимо научиться жить с этим вирусом.

На вопрос, когда можно ждать окончания пандемии, Вуйнович ответила так: "Когда будет достаточный уровень иммунитета, в том числе благодаря вакцине, которая, как все надеются, в какой-то момент будет доступна. Когда будем адаптировать свое поведение к тому, что вирус находится в популяции, что он не намерен никуда уходить, он останется здесь, как и другие вирусы. Мы должны научиться жить с этим вирусом и не позволять ему управлять нашей жизнью".

«ALATAU-AQPARAT»

● ОБРАЗОВАНИЕ

ПОДПИСАН МЕМОРАНДУМ О СОТРУДНИЧЕСТВЕ

Между Назарбаев Интеллектуальной школой города Талдыкорган и средней школой «Агеит» город Сэджон-Республики Корея был заключен Меморандум о сотрудничестве в области образования.

Подписан Меморандум о сотрудничестве

Between Areum Middle school and Nazarbayev Intellectual School of Taldykorgan

Встреча Виктора Сосина, директора Назарбаев Интеллектуальной школы города Талдыкорган, с миссис Ким Сун Ми, директором средней школы «Агеит» Республики Корея состоялась в онлайн режиме.

На встрече были обсуждены вопросы углубления дальнейшего двухстороннего сотрудничества, развития корейского языка и культуры в школе, обмена учащимися между казахстанскими и южнокорейскими школами, а также вопросы о проведении онлайн уроков и проектов.

Корейский язык учащиеся Интеллектуальной школы города Талдыкорган изучают с 2011 года. С 2018-2019 учебного года уроки корейского были введены в учебную программу для 10-ых классов, как обязательное изучение второго иностранного языка.

На протяжении четырех лет, в 2012-2015 годах в НИШ города Талдыкорган был реализован проект по обмену студентами «Казахстан-Корея», в рамках которого ученики обучались в школе Танджэ в городе Сеул, в составе Делегации Казахстана принимали участие в молодежном экологическом форуме стран Азиатско-Тихоокеанского региона, который проходил в городе Сувон (Южная Корея).

КАРИНА ПФАЙФЕР

ӘЛЕУМЕТ

САРҚАНДА төрт блокпен

АЛМАТЫ ОБЛЫСЫНЫҢ СОЛТҮСТІК-ШЫҒЫСЫНДА ОРНАЛАСҚАН САРҚАН АУДАНЫ 1928 ЖЫЛЫ ҚҰРЫЛҒАН. АЛҒАШЫНДА АУДАН ОРТАЛЫҒЫ “ЛЕПСИНСК” (ШҰБАРАҒАШ) ДЕП АТАЛЫП, 1935 ЖЫЛЫ АУДАН ОРТАЛЫҒЫ САРҚАНҒА КӨШІРІЛДІ. ОҢТҮСТІК-ШЫҒЫС БӨЛІГІ, ТАУЛЫ, СОЛТҮСТІК-БАТЫСЫ АЛАСА ҚЫРАТ, ТӨБЕЛЕРДЕН ТҰРАТЫН, ӘРІ ЖАЗЫҚТЫ АЙМАҚТА ЖЕР ҚОЙНАУЫНДАҒЫ ҚАЗЫНАДАН БЕНТОНИТ КЕНІ (ҮЛДЕРСАЙ) ҚҰРЫЛЫС МАТЕРИАЛДАРЫ, НАТРИЙ, СУЛЬФАТЫ БАР, ӨҢІРДІҢ ОҢТҮСТІК-ШЫҒЫСЫ ҚЫТАЙ МЕМЛЕКЕТІМЕН ШЕКТЕСІП ЖАТЫР.

Тірі адам тіршіліксіз тұра алмайды. Ертеден кешке дейін бел шешпейтін ауыл еңбеккерлері, күзі жиын-терін аяқталып, төрт түлікті қыстан аман алып шығу қамына кіріскен. Жылдың он екі айында, бір дамыл таппаған шаруалардың қам-қарекеті, қара бастың қамы үшін ғана емес, ел экономикасының қарқынды дамуына сүбелі үлес қосуда. Агроөнеркәсіптің асығы алшысынан түсіп тұр деп айтуға ауыз бармайды. Алайда бірді-бірге жалғап, азық-түлік өндіруде өркенді көштің керуенін сүйреп келе жатқан, атаның ауыр жүгін арқалаған ауыл еңбеккерлерінің жан қиярлық еңбегі бірде еленіп, өнді бірде елеусіз қалуда. Мәселен, шағын кәсіппен айналысатынын шаруалардың субсидия алуы қиямет қайым. Оны ала қойған жағдайдың өзінде, қайтарымды қарызға қойған кепілдемелерін, яғниб алған несиелерін дер кезінде төлеген шаруалар, несиелерін төлей алмағандар кепілге қойған дүниелерін кері қайтарып ала алмай жүр. Бұған қоса, әлем нарығында жоқ, жанар-жағар май бағасының аспандауы шаруалардың бауырын кеңге жаздырмады. Міне, түйіні тарқатылмаған сансалалы мәселелердің бел ортасында жүрген шаруашылық өкілдерінің бір тармағы Сарқан ауданы. Қолда барды қанағат тұтып, тоғыз айда ауданның әлеуметтік-экономикалық дамуының негізгі көрсеткіштері бойынша есепті мерзімде былтырғы жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда едәуір өзгерістерге қол жеткізген. Мәселен,ағымдағы жылдың 9 айында өнеркәсіпте 5 млрд. 716 млн. теңгенің өнімі өндірілген.

Аудан әкімі нша, аграрлық секторда 36 млрд. 709 млн. теңгенің өнімі өндіріліп, өткен жылмен салыстырғанда 107,6% құрап, облыстағы үлесі 5,9 пайызға жеткен. Тізбектелген көрсеткіштерге зер салсақ,

мың, мал шаруашылығы - 16 млрд. 562 млн. 400 мың, көрсетілген қызметтерге - 95 млн. 800 мың, бұл көрсеткіш өткен жылы 45985,6 млн.теңге болған. Нақты көлем индексі 103,5 пайызды құрады. Аудан бойынша, егістік аумағы – 108,2 мың га жер, жайылым – 353,7 мың га шабындық - 25,5 мың га көпжылдық екпелі, (алмабақ) - 0,464 мың гектар. Биылғы жылы себілген жер көлемі 98274 га құрайды. Жылдан-жылға ауыл шаруашылығы өнімінің жалпы көлемін ұлғайтуды 2020-дан 2023 жылға дейін 47514,6-50294,1-53301,

9-56921,9 - көрсеткішке жеткізу көзделуде. Алла сәтін салып, табиғаттың тосын апаттарынан аман болсақ, осы төрт кезеңде өнім өндірудің көлемі көрсетілген цифрлармен миллиондаған теңгеге бағаланбақ. Жалпы, Жетісу өңірі аграрлық сала болғандықтан, Сарқан ауданында 2020 жылы ашылған жаңа жоба аясында Қарабөген ауылында «Абылқасымов» ШҚ 120 басқа арналған

2021 жылы Амангелді а/о «BASKAN RIV» ЖШС құны 1 млрд. теңге болатын мүйізді ұсақ малдарды асылдандыру бағытындағы 10000 басқа дейін көбейтуді жоспарлауда. Сондай-ақ 40 адамды тұрақты жұмыс орнымен қамтымақ. 2022 жылы Қойлық а/о оттоғанында «Арлан» ШҚ Бершимбеков Қайрат 3000 басқа арналған мал бордақылау алаңын өз қаражаты есебінен 1

млрд. 057 млн. теңгеге салмақшы. Сонымен қатар 2022 жылы Амангелді а/о (Алмалы а/о 12000 га, Екіаша а/о 18000 га жайылым жерлері) «Jetisy Beef» ЖШС 10000 бастан тұратын 3 мал бордақылау алаңын ашуды жоспарлауда. Ал жобаның жалпы құны 19 250 млн. теңге. Инвестор Tyson Foods.

Құрылыс саласы

Өркениет көшінен қалмаудың бір саласы – құрылыс. Кешегі кеңестік жүйеде «Гүлденсе ауыл, гүлденеміз бөріміз»-деген ұран өзектілігін жойған жоқ. Керісінше заманауи үлгідегі ғимараттар, тұрғын үйлер, спорт, білім ордалары, аурухана кешендері көз тартар көріктілігімен қаланың да, даланың да, сәнін кіргізіп тұр. Оның үстіне туған өлке, алтын бесікті ешбір пенде назардан тыс қалдырмайды. Бұл салаға кәсіпкерлер белсене ат салысуда. Ауданның, ауылдың ажарына қарап ел экономикасының қай деңгейде тұрғанын аңғаруға болады. Тоғыз айдың көрсеткіші бойынша, жыл басынан 4 млрд. 573 млн. 400 мың теңгеге құрылыс жұмыстары атқарылған. Өткен жылдың осы кезеңімен салыстырғанда 102,5 пайыз, облыстағы үлесі 2,2% болса, бөлшек тауар айналымының орындалғаны 3 млрд. 266 миллион теңгеге жеткен. Қазіргі кезде демеушілердің көмегімен Сарқан ауданының Тасқұдық, Еркін ауылдарындағы бастауыш мектеп құрылысы басталып, жұмысы

2020 жылғы 16 желтоқсанда, Еркін бастауыш мектебі – 2021 жылдың 30 мамырға аяқтау көзделген. Сондай-ақ, Көкезек ауылындағы фельдшерлік амбулаториялық пунктіннің ғимаратына күрделі жөндеу жұмыстары жүргізілуде. Жобаның жалпы құны 15 млн. тг. Ғимараттың ауданы 170,0 шаршы метр. Жоғарыда аты аталған екі мектептің де қаражат есебі «Бабалар рухы» қоғамдық қорынан. Жеке қаражат есебінен Сарқан ауданы бойынша пайдалануға берілетін тұрғын үйлердің құрылысы артып келеді. Іске қосылған нысандардың саны 2020 жылы 6500 ш.м. болса 2023 жылы 8000 ш.м. жетеді.

Есепті кезеңде құрылыс саласында 4573,4 шаршы метр тұрғын үй іске қосылып, 2019 жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 102,5 пайызды құрады. Жыл соңына дейін жоспар 6 500 шаршы метрге орындалады.

Биылғы жылы Сарқан қаласында 50 пәтерден тұратын 5 қабатты тұрғын үйдің құрылыс жұмыстары жүргізілуде. Жобаның жалпы құны 580 млн. 503 мың теңге. Мердігер мекеме «Golden City DS» ЖШС. Шарт бойынша құны 484 млн.765 мың тг. Жұмыспен қамтылғандар саны 26 адам. Шарт бойынша жөндеу жұмыстары 2021 жылғы 30 сәуір аяқтау көзделген. Ал 2021 жылы Сарқан қаласында 60 пәтерден тұратын 5 қабатты 2 тұрғын үйдің құрылыс жұмысы жүргізіледі. Жобаның жалпы құны 1 млрд. 40 млн. теңге. 2022 жылы Сарқан қаласында 5 қабатты 60 пәтерден тұратын 3 тұрғын үйдің құрылыс жұмысы басталады. Жобаның жалпы құны 1 млрд. 210 млн. теңге.

Шағын және орта кәсіпкерлік

Заман ағымына ілесіп, кәсіппен айналысамын дегендерге үкімет бар мүмкіндікті жасауда. Әсіресе, шағын және орта кәсіпкерлерді қолдау жылдан-жылға кең етек алууда. Іс тетігін білгендер шағын несиелерге қол жеткізіп, кәсіптерін ұлғайтуда. Нәтижелі жұмыспен қамту және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017-2021 жылдарға арналған «Еңбек» мемлекеттік бағдарламасы шеңберінде жаңа бизнес-идеяларды іске асыруға арналған мемлекеттік гранттар 95 адамға (оның ішінде көп балалы отбасынан 5 адам, мүмкіндігі шектеулі 4 адам, 29 жасқа дейінгі жастар 23 адамға) 52 млн. 782 мың теңге берілді. Ауылдықтар үшін қазір жерді тиімді пайдалану, мал басын көбейтуде шағын кәсіптен бас-тап, ілгеріленіп жатқан шаруалар баршылық. Мәселен, ауыл шаруашылығын дамыту үшін 26 адамға 85 млн. 730 мың теңге берілді. 2020 жылы 27 азамат алды. Барлық соммасы – 88 млн. 700 мың теңге. Тауар айналымына 1 адамға 3 млн. теңгеден берілді. Ал, «Атамекен» кәсіпкерлер палатасы арқылы «Бастау Бизнес» жобасы бойынша 161 адам кәсіпкерлік негіздерін оқып, сертификатын алды.

«Қарапайым заттар экономикасы» мемлекеттік бағдарламасы бойынша несиелендірілген кәсіпкерлер саны – 11, несие сомасы – 222,4 млн. теңге.

«Бизнестің жол картасы - 2025» бағдарламасы аясында «ДАМУ» қоры арқылы 6 пайыз мөлшермен 271 млн. теңге берілді.

Пайыздық мөлшерлемені субсидиялау бойынша 2 кәсіпкер; кепілдік беру бойынша 2

экономикалық нәтижелердің барлығы өткен жылдың кезеңдерімен салыстырылады. Қол жеткізген жетістік те, өтпеген-ай дегізетін кемістік те экономикада болмай тұрмайды. Бұл бағытта сарқандықтар негізгі капиталға 6 млрд. 172 млн. 500 мың теңге инвестиция тартқан. Нарық жүйесі бойынша аудан әкімдерінің жұмысты үйлестіру барысының бір саласы ол инвестиция тарту. Ел экономикасының әрі аудандағы аграрлық саланың дамуына тартылған капиталға қарасақ, 2019 жылдың тоғыз айындағы кезеңімен салыстырғанда 104,6 пайызды құраса, облыстағы үлесі 1,4 пайыз болған. Ауданның әлеуметтік-экономикалық даму бағыттарын төрт блокқа бөлдік деген әкім Талғат Қанатұлы ауыл шаруашылығында биылғы жылы 47 млрд. 514 млн. теңгенің өнімі өндіріледі деп күтілуде екенін айтты. Оның ішінде өсімдік – 30 млрд. 856 млн. 400

мл мал бордақылау алаңын өз қаражаты есебінен 75 млн. теңгеге салып, бес адамды тұрақты жұмыс орнымен қамтыды.

2020 - 2022 жылдары өндірген өнімдерді экспортқа шығару бойынша бірнеше жоба жоспарланып отырғанын айтқан аудан әкімі Талғат Қайнарбеков 2021 жылы Черкасск а/о Қарғалы ауылында «AZIA GOLD» ЖШС жобалық құны 442,7 млн. теңгені құрайтын дәрілік шөп өндіру кәсіпорны ашылатынын да тілге тиек етті.

жүргізілуде. 2 жобаның жалпы құны: 50 млн. теңге. Әр бастауыш мектептің ауданы: 181,0 шаршы метр. Шарт бойынша жөндеу жұмыстары Тасқұдық бастауыш мектебі -

Жұмыс жоспары жүзеге асуда

кәсіпкер; инфрақұрылыммен жабдықтау бойынша 1 кәсіпкер.

1. «Абдрахимов» шаруа қожалығы - 96 млн. теңгеге ауылшаруашылық техникаларын,

2. «Урбах» жеке кәсіпкер - 35 млн. теңгеге қонақ үйге қажетті жабдықтар алса,

3.«Сарқан май» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі – 140 млн. теңгеге инфрақұрылыммен жабдықтау жұмыстарын жүргізді.

Шағын кәсіпкерлік саласындағы 2605 субъектіде 5677 адам жұмыс жасайды, өндірілген өнімнің көлемі 10 млрд. 784 млн. теңге (2019ж.-13299,0млн.теңге), салықтық аударымдар былтырғы жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 126,8 пайыз немесе 557 млн. 300 мың теңгені құрайды. Жергілікті бюджетке шағын және орта бизнестен түсетін салықтық түсімдердегі үлесі 42,3 пайызды құрады.

Туризм

Жоңғар Алатауының баурайында орналасқан Сарқан ауданы сұлу табиғатымен, зәңгір көкпен таласқан, ну қарағай ормандарымен көрген жанның көзін арбайды. Туризмге сұранып тұрған жасыл аймақтың экономикасына бұл да үлкен үлес қосады. «Жоңғар Алатауы» мемлекеттік ұлттық табиғи паркі» мемлекеттік мекемесімен 13 экологиялық және мәдени-тарихи туристік бағыттары белгіленіп, осы бағыттар арқылы 1500 турист жүріп өткен. Сонымен қатар Балқаш көлі жағалауында демалатын адамдар саны жылдан-жылға артуда. Тек былтырғы жылы 17 демалыс аумағында 21,5 мың адам демалуға келіп, жергілікті бюджетке 12 млн. 100 мың теңге салық төлемі түскен. Мәселен, 2019 жылы 25 мың адам демалып, жергілікті бюджетке 2 млн. 300 мың теңге түссе, биылғы көрсеткіш әлдеқайда жоғары болып тұр.

Инвестиция

«Заманың түлкі болса, тазы боп шал» демекші, нарық жүйесінің негізгі бағыты–инвестиция. Өңірге инвестиция тартуда оңай шаруа емес. Қаржы салғандар оның қайтарымынан пайда көруі қажет. Онсыз бірде-бір инвестор қаржысын су тегін шашпайды деген аудан әкімі Талғат Қанатұлы Сарқан ауданы бойынша 2020-2023 жылдарға арналған инвестициялық жобалармен таныстырды.

Өз сөзінде аудан басшысы «МТК» ЖШС су электр станциясын салу жобасы инвестициялық жоба ретінде танылып, жобаны іске асыру барысында 20 тұрақты жаңа жұмыс орнын ашу жоспарланғанын, бұл жобаның инвестициялық көлемі 1200 млн. теңге, «Ануар» ЖК құрама жем өндіру үшін өндірістік цех құрылысы, сондай-ақ 5000 тоннаға дейін құрама жем өндіретін зауытын салу жобасын іске асырылатынын айтып. Сондай-ақ ол ВЭС 50 МВт «Абай 2» ЖШС қуаттылығы 50 МВт болатын жел электр станциясының құрылысы, жобаның инвестициялық көлемі 19 млрд. 400 млн. теңге болады, 15 адамға тұрақты жаңа жұмыс орнын ашу, «Аманат-а» ЖШС Лепсі өзенінде жыл бойы демалыс аймағының қызметін ұйымдастыруға, Жобалық құны 301 млн. 900 мың теңге. Жоба іске асса, 32 адам тұрақты жаңа жұмыс орындары, Сарқан қаласында «Жетісу контактор» ЖШС контактор өндіру зауытын салуды жоспарлап отыр. Жоба құны 100,0 млн. теңге. «Басқан пауер» ЖШС-гі қуаттылығы 4,2 МВт және 4,8 МВт болатын су электр станцияларының құрылысының жобасын іске асыру. Жобаны іске асыру үшін жеке қаржы есебінен 11 млрд. теңге көлемінде қаражат тарту және 15 тұрақты жаңа жұмыс орнын ашу, «Фисюкова» ЖК шұжық өнімдерін шығаратын цех құру жобасы іске асырылуда. Жобаның инвестициялық құны 12 млн. теңге. 3 адамға жаңа жұмыс орны ашылатын болады бұл жобалар 2020-2023 жылдар аралығында жүзеге асатынын да тілге тиек етті.

Әлеуметтік және білім, спорт саласы

Осы қыруар жұмысты атқаратын еңбекші қауым. Демек, олардың әлеуметтік саласы басты назарда болуы шарт. Заманауи техникаларға қанша арқа сүйегенімен, оның іс-теігін басқаратын және сол техникаларды ойлап тапқан да адам. Тіршіліктің қайнар көзін де, мөлдір ауасын да жұтатын

адамзат. Еңбектің қазанын қайнататын да тағы сол адам. Аудан бойынша халық саны 35 мың 300 адам. Оның ішінде жұмыспен қамтылғаны – 17448, өзін-өзі жұмыспен қамтыған 4712, жұмыссыз ретінде тіркелгені – 977 адам. Аудан көлемінде жұмыссыздық деңгейін 5,3 пайыздан 5,2 пайызға жеткізу бағытында жұмыстар жүргізілуде «Жұмылып. жұдырық болып, іргесін берік ұстап отырған аудан халқының әлеуметтік саладағы жұмыссыздықты жоюға мүмкіндігі бар. Оған жергілікті жердегі билік органдары да ат салысуда. Бүгінгі қоғамның мүшелері де тегіннен-тегін ешнәрсе бұйырмайтынын жақсы сезеді. Сол тараптан жастары да, жасамысы да тіршілік қамын күйттеуде. Ал, білім саласына келсек, мемлекет тарапынан барлық жағдайды қолдану шарасы жүзеге асуда. «Жұмыспен қамту жол картасы» бағдарламасының аясында Сарқан аудандық білім бөлімінің «Ерікті орта мектебі мектепке дейінгі шағын орталығымен» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің күрделі жөндеу жұмыстарына 239 млн. 138 мың теңге бөлінді. Мектеп 1978 жылы салынған. Мердігер ТОО "AmirZhoba" жоба. Мектепте оқитын бала саны – 84. «Ауыл – Ел бесігі» бағдарламасының шеңберінде Сарқан аудандық білім бөлімінің «Екіаша орта мектебі мектепке дейінгі шағын орталығымен» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің күрделі жөндеу жұмыстарына 720 млн. 443 мың теңге бөлініп, құрылыс

жұмысы жүргізілуде. Мектеп 1969 жылы салынған. Тапсыру мерзімі 2021 жылдың 15 ақпаны. Мердігер "Ақмешіт милиоратор" ЖШС. Жобалық қуаты – 960. Мектепте оқитын бала саны – 411 балаға жоспарланған деген әкім Талғат Қайнарбеков аудандағы спорт саласына ойысты. Өз сөзінде аудан басшысы өңірде дене шынықтыру және спорт пен айналысатын адамдар саны жылдан-жылға артып келетінін, 2023 жылға дейін 11650 адамға көбейтуді жоспарланғанын айтты. Денсаулықты жақсартуда спорттың пайдасы зор екенін тілге тиек еткен әкім ауыл тұрғындарын жалпай спортқа тартуда назардан тыс қалып отырған жоқ деді.

«Жұмыспен қамту жол картасы» бағдарламасының аясында Сарқан ауданының Алмалы, Бақалы, Көкөзек ауылдарында спорт алаңдарын орнату және жайластыру жобасының жалпы құны 45,0 млн. теңге бөлініп, жұмыстары жүргізілуде екен. Мердігер мекеме «Бағалы Алакөл» ЖШС. Мұнда 11 адам жұмыспен қамтылып, оның 6-уы жұмыспен қамту орталығы арқылы келген.

Сарқан қаласында типтік спорт алаңын орнату бойынша жұмыстарына 21 млн. 319 мың теңге бөлінген. Мердігер мекеме «Golden City DS» ЖШС. Мұнда да, 6 адам жұмысқа тартылған.

2021 жылы Сарқан қаласының орталық стадионын қайта жаңарту жұмыстарына 700,0 млн. теңге; Сарқан қаласының Ы.Алтынсарин атындағы орта мектептің футбол алаңын орнату үшін 50,0 млн.теңге; Сарқан ауданының Аманбектер жабық оқшауланған шағын футбол алаңын орнату – 45,0 млн.теңге; Сарқан ауданының, Қарғалы ауылына спорт алаңын орнату және жайластыру үшін – 15,0 млн. теңге; ал 2022 жылы Сарқан ауданының Қарабөгет, Черкасск, Көкжиде, Пограничник

ауылдарында спорт алаңдарын орнату және жайластыру жұмыстарына 60,0 млн. теңге қаражат бөлу қарастырылуда.

Мәдениет және денсаулық

2020 жылдың 9-айының көрсеткішімен тоқтап қалмай, алдағы үш жылды қамтыған жоспар құрып, межелі нәтижеге қол жеткізуді ойластырған Сарқан ауданының басшысына Алла істеріңе береке берсін дедік. Ұйымдастырған ұтады әріне. Жоспар жасау бар да, оны жүзеге асыру бір бөлек. Экономиканың барлық бағытында төрт блокпен жұмыс жасауды алдын ала жоспарлаған аудан әкімі мәдениет пен денсаулық саласына басымдық бергенін сөзіне арқау етті. «Еңбек ет те міндет ет» дегендей, ауылдағы еңбекші елдің қолдары қалт өткенде жастары бас қосып, ауыл таланттарының өнерін тамашалау, басы ауырып балтыры сыздағанда олардың жүгінетін емхана мен ауруханаларының ахуалы қандай күйдеген сауалымызға атқарған жұмыстары жайлы есебін жайып салды.

2020 жылы «Жұмыспен қамту жол картасы» бағдарламасы бойынша Қарабөгет ауылдық мәдениет үйін қайта жаңғыртуға 264 млн. 931 мың теңге бөлініп, құрылыс жұмыстарын "Бағалы-Алакөл" ЖШС жүргізуде. Ауылдық клуб 1975 жылы салынған. Ғимараттың жалпы көлемі

күрделі жөндеуді қажет етеді. Осыған орай жоба құны 76 млн. 077 мың теңгені құрайтын жоба – сметалық құжаттары 2017 жылы дайындалып, құжат 2020 жылы жарамсыз қалды. Алматы облысының денсаулық сақтау басқармасына жоба – сметалық құжаттарын қайта дайындау үшін жобалау-іздестіру жұмыстарына 2,0 млн. теңге қаржыға сұраныс берілді.

2022 жылы Қарабөгет ауылының дәрігерлік-амбулаториясын қайта салу көзделуде. Ғимарат 1969 жылы салынған. Ғимарат апатты жағдайда болуына және санитарлық-эпидемиологиялық талаптарға сай келмеуіне байланысты жаңа ғимарат қажет. Жоба – сметалық құжаттарын дайындауға 7 млн. 151 мың теңге қарастырылатын болады. Бұдан бөлек, адамзат баласы үшін тұрғын үй және ауыз су мәселесі тұр. Сондай-ақ баспана мәселесі де басты орында. Шамасы жеткендер жер телімін алып, үй салуда. Ал, жағдайлары келмегендерге кезепен үй беріледі. Оның ішінде ауылдық жерлерге дипломмен жұмысқа келетін мұғалімдер мен дәрігерлер бар. Баспанадан бөлек тіршілік нәрі су, таза су ішу бәріміздің арманымыз. Өрі денсаулықта осы ішкен асың мен тұтынған суыңа байланысты. Бүгінгі күні ауданда 36 елді мекеннің 28-і орталықтандырылған ауыз су жүйесімен қамтылған. Одан бөлек, тасымалды су ішіп отырған 6 елді мекен бар. Тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық және тұрғын үй инспекциясы бөлімі бойынша 10 жоба іске асырылуда. Осы жобаларға бөлінген қаражаттың жалпы сомасы – 619 млрд. 065млн. Су жүйесі бойынша 2 жоба. Жалпы құны – 64 млн. 512 мың тг. Жылу жүйесі бойынша 2 жоба. Жалпы құны – 108,3 млн. тг. Абаттандыру және құрылыс бойынша 6 жоба. Жалпы құны – 371 млн. 142 мың тг. “Ақбұлақ” бағдарламасы аясында ДЭУ ықшам ауданының, Қазыбаев пен Еркін ауылдарының су жүйесінің ағымдағы жөндеу жұмыстарына 450 млн. 842 мың теңге бөлініп жұмыстары жүргізілуде.

2021 жылы жалпы сомасы 1 532 млн. теңгеге 18 жоба жоспарлануда.

2022 жылы жалпы сомасы 1 620 млн. теңгеге 12 жоба жоспарлануда.

2023 жылы жалпы сомасы 1 325 млн. теңгеге 15 жоба жоспарлануда.

Жол мұраты – жету

Талдықорған мен Алакөл арасында күре жолдың бойындағы Сарқан ауданын байланыстырып тұрған және елді мекендерге баратын жолдардың жай жапсары туралы да аудан әкімі тілге тиек етті.

– Жол азабын жүрген біледі. Бұған дейін облыс орталығынан ауданға мына шеті Шығыс-Қазақстан облысымен шектесетін күре жолдар ойдым-ойдым, көлікпен жүрген адамның іші-бауыры солқылатып, бүйрегің түсіре жаздайтын. Бұлар республикалық маңызы бар жолдар. Талдықорған, Ақсу және Сарқанды басып өтетіндіктен, оның зардабын бір кісідей тартып келеміз. Алла бұйырса, бұл жолдар да рет-ретімен іске қосылатын күн алыс емес. Енді өзіміздің ауданға қарасты жолдарға келсек, «Жұмыспен қамту жол картасы» бағдарламасы аясында жөндеу жұмыстарына барлығы 23 нысан бойынша 716 млн. 652 мың теңге бөлінді. 15 нысанға орташа жөндеу жұмыстары жүргізілді 615 млн. 652 мың теңге, 8 нысан ағымды жөндеу жұмыстарына 101 млн. теңге бөлінді. Бүгінгі таңға Сарқан ауданының жергілікті аудандық маңызы бар жолдардың 57,6 пайызы жақсы және қанағаттанарлық деңгейде. Бұл көрсеткіш 2019 жылы 50 пайызды құрағайды.

Сарқан ауданындағы облыстық және аудандық маңызы бар жолдарды жөндеуге және күтіп ұстауға 2020 жылға 3 521, 707 млн. теңге қарастырылған.

Ауданының облыстық маңыздағы 683,7 км автомобиль жолдарын ағымды жөндеу жұмыстарына және күтіп ұстауға 2 468,1 млн. теңге, аудандық маңызы бар 68,8 км автомобиль жолдарының жөндеу және күтуге 1015,9 млн. теңге көлемінде қаражат бөлініп, жұмыстар атқарылды. Оның ішінде жергілікті бюджеттен 337,0 млн. теңге бөлінді - деді ол.

Көзді ашып жұмғанша елді әбігерге салған ытшқан жылы да аяқталып келеді. Ырыс пен тыншамағы жарасқан Жетісу өлкесі босаған аттағалы тұрған сиыр жылында ақ мол, ел-жұрт тыныш, бейбіт заман болғай.

Айтақын МҰХАМАДИ

КОНТРОЛИРОВАТЬ СВОЙ ИНДИВИДУАЛЬНЫЙ ПЕНСИОННЫЙ СЧЕТ ЛУЧШЕ ЧЕРЕЗ ИНТЕРНЕТ

АО «ЕНПФ» проводит постоянную работу по информированию вкладчиков (получателей) о состоянии своих индивидуальных пенсионных счетов (ИПС).

Узнать о состоянии своего ИПС можно непосредственно при личном обращении в офисы ЕНПФ, а также путем получения выписки традиционной почтой и электронными способами.

Самый популярный способ информирования о состоянии ИПС на сегодняшний день – посредством интернет-связи. Его выбрали более 6,6 млн владельцев ИПС (54,2% от общего числа всех ИПС). При этом о состоянии 5 762 454 счетов вкладчики и получатели узнают через личный кабинет на сайте enpf.kz или мобильное приложение ENPF в любое время и из любой точки мира. Численность выбравших такой способ информирования за год увеличилась на 225 125 человек (4%) за год.

Выписку посредством электронной почты на адрес, представленный в ЕНПФ, получают 853 954 человека. Она приходит владельцу счета по электронной почте согласно выбранному графику: ежемесячно, ежеквартально, раз в полугодие или ежегодно.

Традиционной почтой до сих пор предпочитают получать выписку 1 297 726 человек. Это на 44 % меньше, чем, к примеру, 5 лет назад в 2015 году, когда почтовая связь в качестве способа информирования была выбрана 2 939 233 вкладчиками и получателями, что свидетельствует о снижении востребованности данного вида информирования.

АО «ЕНПФ» уведомляет, что, если вкладчик (или получатель) все-таки предпочитает получать выписку с ИПС раз в год традиционной почтой, но при этом изменил

адрес проживания, то ему необходимо поставить об этом в известность Фонд. Законом РК «О пенсионном обеспечении в Республике Казахстан» предусмотрено, что сделать это необходимо в течение 10 дней после смены адреса. В противном случае почтовый оператор не сможет доставить выписку из пенсионного счета адресату, и она вернется в Фонд. На следующий год ЕНПФ не будет отправлять выписку такому вкладчику (получателю), статус информирования которого будет значиться как «не определен». Таких вкладчиков на начало ноября более 1 млн или 8,8% от общего количества счетов по всем видам пенсионных взносов.

Способ информирования при личном обращении в офисы Фонда определен у 3 029 417 человек, тогда как в прошлом году эта цифра составляла 1 938 547 обраще-

ний. Увеличение составило 56,3 %. Однако, стоит учитывать, что эту статистику в значительной степени пополнили владельцы вновь открытых счетов. В этой связи ЕНПФ напоминает новичкам пенсионной системы, что с 2019 года для открытия ИПС по обязательным пенсионным взносам не нужно заключать договор. Счет открывается автоматически при поступлении первого взноса. Идентификация физического лица осуществляется по персональным данным (ФИО, ИИН, дате рождения), указанным в электронном формате платёжного поручения при перечислении обязательных пенсионных взносов, а все необходимые сведения о реквизитах действующего документа, удостоверяющего личность физического лица, о месте постоянного проживания ЕНПФ получает из информационных систем

государственных органов. При этом способ информирования при открытии такого счета автоматически определяется как «При личном обращении». То есть, всем вкладчикам, чей ИПС был открыт недавно, рекомендуется прийти в офис ЕНПФ с документом, удостоверяющим личность и выбрать желаемый способ информирования. Также это можно сделать дистанционно на сайте enpf.kz при наличии электронной цифровой подписи.

ЕНПФ напоминает о необходимости постоянно контролировать свой пенсионный счет любым удобным способом, чтобы быть уверенным в его регулярном пополнении и планировать будущую пенсию.

ЕНПФ создан 22 августа 2013 года на базе АО «НПФ «ГНПФ». Учредителем и акционером ЕНПФ является Правительство Республики Казахстан в лице ГУ «Комитет государственного имущества и приватизации» Министерства финансов Республики Казахстан. Доверительное управление пенсионными активами ЕНПФ осуществляет Национальный Банк Республики Казахстан. С 1 января 2016 года функции по выработке предложений по повышению эффективности управления пенсионными активами переданы Совету по управлению Национальным фондом. В соответствии с пенсионным законодательством ЕНПФ осуществляет привлечение обязательных пенсионных взносов, обязательных профессиональных пенсионных взносов, добровольных пенсионных взносов, пенсионные выплаты, индивидуальный учет пенсионных накоплений и выплат, предоставляет вкладчику (получателю) информацию о состоянии его пенсионных накоплений (подробнее на www.enpf.kz).

ИНФОРМАЦИОННОЕ СООБЩЕНИЕ

В ТЕКУЩЕМ ГОДУ ВКЛАДЧИКИ ЕНПФ ПОЛУЧИЛИ ИНВЕСТИЦИОННЫЙ ДОХОД В 1 ТРИЛЛИОН ТЕНГЕ

ключевые показатели ЕНПФ
на 1 октября 2020 года

За девять месяцев 2020 года на счетах вкладчиков Единого накопительного пенсионного фонда сформированы пенсионные накопления на сумму 12,5 триллионов тенге. За год с 01.10.2019 года по 01.10.2020 года сумма увеличилась почти на 1,9 триллионов тенге или на 20%. Во многом столь внушительного роста удалось добиться за счёт того, что на счета вкладчиков ЕНПФ было начислено более 1,08 триллиона тенге чистого инвестиционного дохода, что на 598,6 млрд тенге больше в сравнении с аналогичным периодом прошлого 2019 года.

Основная сумма пенсионных накоплений сформировалась за счёт обязательных пенсионных взносов (ОПВ) и составила 12,2 трлн тенге (рост с начала 2020 года составил 16%). Сумма пенсионных накоплений по обязательным профессиональным пенсионным взносам (ОППВ) составила 301,9 млрд тенге (рост составил 23%), сумма пенсионных накоплений по добровольным пенсионным взносам (ДПВ) достигла 2,14 млрд тенге (рост 10%).

Число индивидуальных пенсионных счетов в ЕНПФ на 1 октября 2020 года в сравнении с аналогичным периодом 2019 года увеличилось почти на 1,2 миллиона единиц. На 01.10.2019 года количество ИПС составляло 10,6 млн единиц (10 576 023), а к 01.10.2020 года превысило 11,7 млн (11 729 797). Таким образом, рост за один год составил 11%.

Наибольшее количество счетов открыто по обязательным пенсионным взносам (ОПВ) – их почти 11 миллионов, а точнее 10 982 963 (рост с начала года 11%). Далее идут счета, сформированные за счёт обязательных профессиональных пенсионных взносов (ОППВ) – 521 681 (рост 2%), постепенно растёт и количество добровольных

пенсионных взносов (ДПВ), таких счетов в ЕНПФ сейчас 56 517 (рост 4%).

На счета вкладчиков с начала 2020 года поступили пенсионные взносы в общем объёме 777,07 млрд тенге, что превысило показатели за 9 месяцев 2019 года на 61,7 млрд или 9%. Из общего объёма взносов, 95,4% составляют поступления в ЕНПФ по ОПВ – 740,2 млрд тенге, 35,2 млрд тенге поступило по ОППВ, 353 млн тенге было перечислено по ДПВ.

Выплаты составили 138,5 млрд тенге, большая часть которых, а именно 33% приходилась на выплаты по возрасту (46,1 млрд тенге), переводы в страховые организации (36,1 млрд тенге), по выезду на ПМЖ за пределы РК (27,6 млрд тенге), наследникам (24,5 млрд тенге), на погребение (3,01 млрд тенге), выплаты по инвалидности (1,1 млрд тенге).

ЕНПФ создан 22 августа 2013 года на базе АО «НПФ «ГНПФ». Учредителем и акционером ЕНПФ является Правительство Республики Казахстан в лице ГУ «Комитет государственного имущества и приватизации» Министерства финансов Республики Казахстан. Доверительное управление пенсионными активами ЕНПФ осуществляет Национальный Банк Республики Казахстан. С 1 января 2016 года функции по выработке предложений по повышению эффективности управления пенсионными активами переданы Совету по управлению Национальным фондом. В соответствии с пенсионным законодательством ЕНПФ осуществляет привлечение обязательных пенсионных взносов, обязательных профессиональных пенсионных взносов, добровольных пенсионных взносов, пенсионные выплаты, индивидуальный учет пенсионных накоплений и выплат, предоставляет вкладчику (получателю) информацию о состоянии его пенсионных накоплений (подробнее на www.enpf.kz).

ЕНПФ ПРОВЁЛ ОНЛАЙН-СЕМИНАР ДЛЯ ЖУРНАЛИСТОВ

Вот уже пятый год подряд Единый накопительный пенсионный фонд в рамках проведения активной информационно-разъяснительной работы среди населения, направленной на повышение финансовой грамотности, а также осведомлённости об услугах ЕНПФ, о пенсионной системе и изменениях в пенсионном законодательстве, формировании персональных пенсионных сбережений, результатах деятельности по управлению пенсионными активами проводит интенсивный курс школы финансовой журналистики.

Основной целевой аудиторией школы являются журналисты, блогеры и студенты факультетов журналистики, ведь именно они активно помогают ЕНПФ вести информационно-разъяснительную работу.

В этом году в связи с пандемией коронавируса мероприятие прошло в онлайн-формате. Однако несмотря на данный аспект, школа собрала свыше 60 участников на казахском и русском языках.

Отметим, что в программе курса для участников были представлены обучающие модули по различным темам - пенсионная система Казахстана и деятельности АО «ЕНПФ, особенности казахстанской накопительной пенсионной системы; пенсионные накопления от открытия индивидуального пенсионного счета до оформления выплаты; планирование и расчёт пенсии с помощью пенсионного калькулятора; демографические тренды в Казахстане и их влияние на экономику; информационно-разъяснительная работа Фонда с целью повышения финансовой грамотности населения и т.д. Кроме того, совместно с Национальным банком

Республики Казахстан была раскрыта тема «Информация по управлению пенсионными активами ЕНПФ».

Специалисты ЕНПФ в ходе обучения помогли разобраться участникам школы в сложных финансовых показателях и статистических данных, дали консультации по различным вопросам по пенсионным выплатам и накоплениям, а также ответили на многочисленные вопросы о пенсионной системе, что должно помочь в создании ярких и достоверных журналистских материалов.

ЕНПФ создан 22 августа 2013 года на базе АО «НПФ «ГНПФ». Учредителем и акционером ЕНПФ является Правительство Республики Казахстан в лице ГУ «Комитет государственного имущества и приватизации» Министерства финансов Республики Казахстан. Доверительное управление пенсионными активами ЕНПФ осуществляет Национальный Банк Республики Казахстан. С 1 января 2016 года функции по выработке предложений по повышению эффективности управления пенсионными активами переданы Совету по управлению Национальным фондом. В соответствии с пенсионным законодательством ЕНПФ осуществляет привлечение обязательных пенсионных взносов, обязательных профессиональных пенсионных взносов, добровольных пенсионных взносов, пенсионные выплаты, индивидуальный учет пенсионных накоплений и выплат, предоставляет вкладчику (получателю) информацию о состоянии его пенсионных накоплений (подробнее на www.enpf.kz).

ШАРА

«ДАЛА» ПОЭМАСЫНА 90 жыл

*Жүрегім, жырым, сенікі,
Кеңесті далам, кең далам.
Тудым, өстім, есейдім,
Ен далам – анам, мен балаң.
Туған, өскен есейген
Еңбек тулы ел – балаң.
Бұрынғы өткен күніңді*

Берейін жырлап елге, анам, – деп жырлаған замана ойшылы Ілияс Жансүгіров өз халқының рухани өлеміне, жыр патшалығына сілкіністер әкелуге орасан зор үлес қосқан, қазақ даласын асқақтата жырға қоса отырып, «Дала» поэмасымен өнер тарихына елді елең еткізген жаңалық әкелген.

«Дала» поэмасында ақын қазақ халқы тарихын «ақтабан шұбырынды, алқакөл сұлама» оқиғасынан бастап, Ұлы Октябрь революциясының жеңісіне дейінгі елеулі кезеңдерге шолу жасайды. Поэмада оқиғаларды жанды көрсететін тарих шал мен халықты негізгі кейіпкер етіп алады. Поэма қазақтың ежелгі толғау, жыр үлгісіндегі дәстүрдің негізінде туған.

І.Жансүгіровтің әдеби музейінде қаламгердің «Дала» поэмасына 90 жыл толуына орай «Жүрегім, жырым, сенікі, кеңесті далам, кең далам!» атты шара өтті. Мақсаты замана ойшылы Ілияс Жансүгіров қазақ даласын асқақтата жырға қоса отырып,

«Дала» поэмасымен өнер тарихына елді елең еткізген жаңалық әкелгенін жастарымызға түсіндіру, болашақ ұрпақ бойына халқымыздың асыл қасиеттерін сіңіру.

Алматы облысының «Кәмелетке толмағандарды бейімдеу орталығы» мемлекеттік мекемесінің ұстаздары мен тәрбиеленушілері қатысқан шарада ақынның музейі мен жоғарыда аталған мекеме арасында екі жақты әріптестік байланыс туралы меморандумға қол қою рәсімі өтті. Сонымен қатар қатысушыларға «Ілияс» деректі-көркем фильмі көрсетіліп, «Даланың дүлдүлі» атты кітап көрмесі таныстырылды.

«Дала» поэмасын көркем тарихи, қазақ халқының шежіресі іспетті шығарма деп қабылдасақ, ондағы ел өмірін жырлаған ақынның аңқылдаған желдей екпіні мен қарқыны өлеңге көтеріңкі үн мен қуат беріп, шығарма шырайын күшейтсе, екіншіден, оқиғаның тарихи шынайылығына көз жеткізеді. Поэмада бұлтартпас қоспасыз тарих беттері мен поэзиялық қанат бітірер күш-қуат астасып, шығармаға ерекше жарасым берген.

Нұргүл ЖАУЫНБАЕВА,
Ілияс Жансүгіров әдеби музейінің меңгерушісі.

АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ

ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУ НЕГІЗІ

Қазіргі таңда заман талабына сай аталмыш жүйені жетілдіру қажеттілігі туып отыр. Мемлекеттік кадр саясатын қалыптастыру, халықтың мемлекеттік қызмет түрлеріне қолжетімділігін арттыру бағытында игі бастамалар жүзеге асырылуда.

«Елбасы Н. Назарбаевтың «Қазақстан 2050» Стратегиясында: «Мемлекеттік қызмет көрсету – бұл еліміздің әлеуметтік-экономикалық дамуының негізгі көрсеткіші» - деп атап өткен. Осыған байланысты, мемлекеттік органдар қызметінің тиімділігін арттыруға және аталған саланың дамуына басты назар аудару қажет. Мемлекеттік қызмет көрсетудің сапасы – мемлекеттік органдардың жұмысын бағалаудың басты өлшемі болып табылады. Мемлекеттік қызмет көрсету барлық саланы, соның ішінде азамат дүниеге келген кезден бастап барлық өмір сүру кезеңінде мемлекеттік қызмет көрсету бойынша мемлекетпен тығыз байланыста болатындығы белгілі.

Мемлекеттік қызметтерді көрсету кезінде халықтың құқықтарын, бостандықтарын мен заңды мүдделерін сақтауды қамтамасыз ету белгілерінің бірі болып әкімшілік кедргерлерді азайту, халыққа мемлекеттік қызметтерді көрсету тиімділігін арттыру және мемлекеттік қызметтерді сапалы көрсету болып табылады. Осыған байланысты «Қарасай ауданының ауыл шаруашылығы бөлімі» мемлекеттік мекемесінде бүгінгі күнге 4 мемлекеттік қызмет түрі көрсетіледі. Бүгінгі күнге яғни 2020 жылдың қаңтар-желтоқсан айларында көрсетілген мемлекеттік қызмет саны 370.

Жеке және заңды тұлғалардан өтініштерді қабылдау:

www.egov.kz «электрондық үкімет» веб-порталы;

көрсетілетін қызметті берушінің кеңсесі арқылы жүзеге асырылады.

Мемлекеттік қызметті көрсету нәтижелерін беру көрсетілетін қызметті берушінің кеңсесі арқылы жүзеге асырылады.

Мемлекеттік қызмет көрсету мерзімі: портал арқылы – 1 жұмыс күні; көрсетілетін қызметті берушінің кеңсесі арқылы – 3 жұмыс күні. «Үкімет» порталының төлем шлюзі арқылы жүргізіледі.

Көрсетілетін қызметті алушылар мемлекеттік қызметті алу үшін тіркеу пунктіне www.egov.kz веб-порталы арқылы электрондық нысанда немесе тіркеу пунктінің кеңсесіне қағаз нысанда құжаттарды ұсынады. Қазіргі таңда, ақпараттық технологиялардың даму заманында мемлекеттік қызмет түрлерін үйден шықпай-ақ алуға болады, алайда ол үшін жеке электрондық цифрлық қолтаңба болуы қажет (ЭЦҚ).

Арнайы ауыл шаруашылығы техникаларын тіркеу, жыл сайынғы техникалық байқаудан

өткізу, арнайы техникаларды жүргізу құқығына куәліктер беру және арнайы ауыл шаруашылығы техникаларды кепілге мемлекеттік тіркеуді жүзеге асыру үшін көрсетілетін қызметті алушы мынадай құжаттарды ұсынады: осы нысан бойынша өтініш; жеке тұлғалар үшін – жеке басын куәландыратын құжат; заңды тұлғалар үшін – заңды тұлғаны мемлекеттік тіркеу (қайта тіркеу) туралы куәліктің немесе анықтаманың көшірмесі; «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» 2017 жылғы 25 желтоқсандағы Қазақстан Республикасы Кодексінің (Салық кодексі) 553 және 615-баптарында белгіленген баждар мен алымдардың төленгенін растайтын құжат; Қазақстан Республикасы Энергетика министрінің міндетін атқарушының 2015 жылғы 4 желтоқсандағы № 695 бұйрығымен (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 12565 болып тіркелген) бекітілген өндірушілердің кеңейтілген міндеттемелері қолданылатын өнімнің тізбесіне енгізілген машиналарды бастапқы тіркеу кезінде өндірушілердің кеңейтілген міндеттемелерді орындағанын растайтын құжат; машинаға меншік құқығын растайтын құжаттар, оларға мыналар жатады: азаматтық заңнама талаптарына сәйкес жасалған шарттар, мәмілелер, куәліктер, мүлкі мұраға алу құқығы туралы құжаттар; жаңа және жеке техникалық шығармашылық нәтижесі болып табылатын немесе Қазақстан Республикасының аумағына әкелінген машиналарға арналған Қазақстан Республикасының сәйкестік сертификаты немесе олардың техникалық регламенттің 6-бабына сәйкестігін растайтын басқа да құжат.

Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген мемлекеттік қызметті көрсетуден бас тарту үшін негіздері: мемлекеттік көрсетілетін қызметті алу үшін көрсетілетін қызметті алушы ұсынған құжаттардың және оларда қамтылған деректердің (мәліметтердің) дұрыс еместігінің анықталуы; көрсетілетін қызметті алушының және мемлекеттік қызмет көрсетуге қажетті материалдардың, объектілердің, деректер мен мәліметтердің осы қағидаларда белгіленген талаптарға сәйкес келмеуі.

Аталған мемлекеттік қызмет бойынша adilet.zap.kz сайтынан Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2015 жылғы 30 наурыздағы № 4-3/267 бұйрығына сәйкес толық ақпарат алуға болады.

Жанболат ЖАЗЫЛБЕКОВ,
Қарасай ауданының ауыл шаруашылығы бөлімі мемлекеттік мекемесінің бас маманы.

МАМАН МІНБЕРІ

«ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ: ТЕОРИЯДАН ТӘЖІРИБЕГЕ»

Білім беруді дамытуда әрбір атқарылған іс-шара, жаңаша сабақ оқушылардың оқуы мен мұғалімдердің дамуына қалай әсер етті? Өткізілген зерттеу жұмыстары, семинар, коучингтер, Lesson Study үдерісінің барысында қандай нәтижеге қол жеткіздік, тиімділігі болды ма, сәтті, сәтсіз жақтары қандай. Нәтижесінде бірлесіп ұйымдастырған «біріктірілген эстафета» барлық оқушылардың өздерінің қабілеттеріне қарай жетістікке жетуге көмектесетін жаттығулар сәтті өтті.

Дәлел ретінде бейнежазба, фото, топтың жауап парақтары және оқушыдан сұхбат алу парақтары жинақталды. Мықты дерек ретінде «оқушыдан сұхбат алу парағы» деп есептеймін, себебі талқыланатын сабақ тақырыбы туралы оқушының жауаптары арқылы өзін жайлы сезінуге мүмкіндік берілді және мұғалімнің келесі қадамын жоспарлауға ықпалы тиеді деп есептеймін. Бірінші ұсыныс бойынша сәтті тұстары: оқушылардың қозғалыс жаттығулар арқылы есептерді шығару. Бұл тәжірибеде балаларды жылдамдыққа ойлау дағдысын қалыптастыруға үйретеді. Дегенмен, «Шеринг» жаттығу арқылы сәтсіз тұстар да айқындалды: кейбір тапсырмалар физикалық тұрғыда орындалуы қиындық туғызды, себебі дайындалған ресурстар арқылы оқушылардың қимылына теріс әсеріне көз жеткізуге болады. Болашақта балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес көрнекіліктерді дайындауды ескереміз.

Ал, екінші ұсынысты орындау мақсатында Lesson Study мүшелерінің пікірі ерекше, өйткені рефлексиясы тереңдетте түседі. Кері байланыс мөнін «Екі жұлдыз, бір тілек» атты тәсіл арқылы ұсындық: алдымен жасаған ісін мақтадық, оның жағымды және тиімді жақтарын атап, содан соң бұл жұмысты қалай жақсартуға болатындығын туралы ұсыныс көрініс тапты. Нәтижесінде келесі сабақты жоспарлау барысында әр Lesson Study мүшелерінің тілектерін талдай отырып сабақ үдерісін жақсартуға ықпалын тигізді. Деректер ретінде үлестірмелі қағаздар және мұғалімнен сұхбат алу парағы, соның ішінде күшті дерек ретінде үлестірмелі қағаздар деп есептеймін себебі «Lesson Study мүшелерінің үні» құнды – ол олқылықтарымызды түзетудің ең тиімді нысаны болып табылады. Екінші ұсыныс бойынша сәтті тұстары: мұғалімнің өзінің сабағы туралы нақты суреті және өнімді қарым-қатынас дағдысын қалыптастыруға айналдыруға болады. Екінші ұсыныс бойынша келесі сәтсіз тұстары байқалды: мұғалімдердің пікірі өзіміздің оймен сәйкес келмеуі және сабырлықпен тыңдамауы. Келешекте біріншіден психологиялық позитивті ахуалды туғызу және сізге қандай да кері байланыс берілсе де

оның тиімді-тиімсіздігін өзіңіз өлшейсіз, оны қабылдау не қабылдамауды өзіңіз шешесіз деп түсіндіру.

Сонымен қатар, мұғалімдер оқу жоспары жөнінде тереңірек түсінік алады. Сабақтан кейінгі талқылау: Lesson study мүшелері арасында талқылау, оның мақсаты сабақтан алынған ой-пікірді талқылау, сабақты жақсарту жөніндегі жаңа идеялармен алмасу. Барлық аталған іс-әрекеттер жауапкершілікті талап етеді, Lesson study мүшелері бір-бірімен диалогты қарым-қатынаста ерекше шығармашылық қабілеттерінің ашылуы байқалды. Lesson study үдерісіне енгізілген өзгерісін бұл зерттеу сұрағына байланысты сабақты бақылау парағын тармақтарын құрастыру, Lesson study мүшелері оқушылардың іс-әрекетін қадағалау топ арқылы жүргізу және сабақты талқылау кезеңдерін бейнежазбаға түсіру деп айта аламын. Мұғалім өзінің зерттеу тақырыбын тандап, өзінің оқыту әдісін дамытуға тырысады және даму қажеттігі жайлы мәселе қояды. Lesson study үдерісінің тиімділігін анықтау үшін біз мұғалімдердің өзара іс-қимылы жөніндегі зерттеу объектілерін, мұғалімдердің жоғары сапасы жөніндегі нұсқаулықты ұсындық. Біз «мұғалімдер арасындағы тікелей қарым-қатынас» «мектеп оқушыларының топтық жұмыс арқылы белсенділігін арттыруы» өзара байланысты екенін анықтадық. Сонымен қатар зерттеу әдіскер «мектеп директорының орынбасары» әр сабақты күнделікті бақылауы» үдерісі болғаны қатысушылардың жұмысының маңыздылығын білдіреді. Сабақ жоспарын жақсарту үшін қатысушылардың кері байланыс сұрауы біз үшін керемет көрініс деп есептеймін, себебі өз жұмысына немқұрайлық көрсетпейді.

Онлайн-транскрипт арқылы «мұғалімдердің үні» тыңдау тиімді әдісі деп есептеймін. Бұл мәселені одан әрі зерделей отырып, soundOut-тің семинарларға қатысатын мұғалімдердің тәжірибесінен, мен бұны келешекте осындай жағдайда пайдалы болады деп есептеймін.

Асель ИБРАЕВА,
«Екіаша орта мектебінің» КММ биология пәнінің мұғалімі.
САРҚАН АУДАНЫ

СІЗ НЕ ДЕЙСІЗ?

ТӘУЕЛСІЗДІК ТАСАДА ҚАЛА БЕРЕДІ

1986 ЖЫЛЫ ЖАСТАРДЫҢ БАС КӨТЕРУІ, ОТАРШЫЛДЫҚ ИМПЕРИЯҒА ҚАРСЫ ТОЛҚУЫ ТЕГІННЕН ТЕГІН ЕМЕС ЕДІ. САН ҒАСЫРЛАР БОЙЫ АТТЫҢ ЖАЛЫ, ТҮЙЕНІҢ ҚОМЫНДА ЖҮРІП, СОМ БІЛЕКТІҢ КҮШІМЕН, АҚ НАЙЗАНЫҢ ҰШЫМЕН ҰЛАН-БАЙТАҚ ЖЕРІН, ҚАРҒА ТАМЫРЛЫ ЕЛІН ҚОРҒАҒАН АТА-БАБАЛАР, БАТЫРЛАР ДЕРБЕС МЕМЛЕКЕТ БОЛУДЫ МАҚСАТ ЕТТІ. АЛАЙДА АРМАНҒА ЖЕТУ ЖОЛЫ ОҢАЙ БОЛҒАН ЖОҚ.

Тәуелсіздікке ұмтылған қазақтың қаны судай ақты. Ақтар келіп бір қырды, қызылдар келіп екі қырды. Жетпіс жыл кеңестер одағында бодан болдық. Іште қатқан шемен шер жиналып, қан-соқпаға айналды. Елдің бетке ұстар қаймақтарын атты, шапты, абақтыға жапты. Алаш орда-сын ойрандады. Тың жерге түрен саламыз деп 15 одақтың аш-жалаңашын, жуанын да, жуасын да Қазақстанға тоғытты. Қазақты тілінен, дінінен айырды. Осының бәріне іштей тынған қазақ елу жыл ел ағасы болған Дінмұхамед Ахметұлы Қонаевты тақтан алғанда мойынын ішіне алып мөңкіген тұлпардай тулады. Қазақ жастары алаңға шықты. Тізесін батырып, қорқытып үйреніп қалған Ресей империясы қоңыр қойдай момын елді басып, жаншып, «жаптым жала, жақтым күйемен» күйреткісі келді. «Қазақты қазақ қана басқару керек» деген жастар ұранынан сескенбей тұмсығын шүйірген Г.Колбинге тізгін берді.

Міне, осы барыс жылы бастау алған ұлттық көтеріліске биыл 34 жыл толады. «Орда бұзар отыз жастың» ар жақ бер жағы. Алайда, әлі күнге дейін жастардың қанымен келген Тәуелсіздік жаңа жыл деген жасанды мерекенің тасасында қалып қояды. Есесіне «Григорян» күнтізбесі бойынша «Иса» пайғамбардың туған күніне орай келетін жаңа жылды қараша аяқталмай

желтоқсан іргеден кірмей тұрып, алаулатып, жалаулатып, шырша тігіп, мұз қалашықтар салып, миллиондап қаражат шығындап тойлап жіберетін жаман әдет сүйегімізге сіңіп, қанымызға дарып кетті. Сан рет шуладық, туладық, «айта-айта аузымыз ауырып, жаза-жаза қолымыз жара» болды. Саңырау құлақтай естімей қойған биліктің құлағының қалқаны ашылып, «Тәуелсіздік мерекесі өтпей, алаңға шыршалар тігілмесін» деген қаулы да шықты. Бірақ, оған құлақ асқан жергілікті билікті көрмедік. Республиканың кей өңірлері шырша тігіп жарысты, шыққыр көзіміз оны да көрді. Ал енді шынтуайтына келгенде Тәуелсіздік деген қасиетті ұғым қайда қалды? Біле білген жанға, санасы ояу, көкірегі даңғыл адамдарға 16 желтоқсан Ұлт-азаттық Көтерілісі емес пе? Қазақ мемлекеті үшін бұл күн қаралы күн болуы керек еді. Дәл осы күні тәуелсіздік жолында шейіт болғандарды аза тұтып, жазықсыз-құғын сүргін көргендерді ел алдында қадірлеп, жас ұрпаққа үлгі-өнеге ету парызымыз еді. Алайда, бұл басқа сарында кетті. Желтоқсаншыларды облыстық, аудандық қалалық әкімдер қабылдап, қолдарына конверт ұстатып жіберетін әдет болды. Ақпарат құралдары жылда Желтоқсан көтерілісі туралы жазғандары болмаса, әлі толық, түбегейлі зерттелмеген, архивтерде шаң басып жатқан тың деректер қаншама?

Желтоқсаншылар дейміз-ау, осылардың өзі екі-үшке жарылды. Бір жылдары жалған желтоқсаншылар деген ақпарат құлақты жарып, басты айналдырды. Жалған құжат жасатқандар жайлы да оқыдық. Қойшы, пенде болған соң, аласы да, құласы да болатыны заңдылық. Алайда, тасада қалып қойған Тәуелсіздік туралы қашанғы ескі ақпарттармен желбір-жекендей жор-та береміз? Неге осы күнге дейін шынайы деректерге ден қоймадық. Сонда біздің қай жеріміз Тәуелсіздік? «Тәуелсіздік бізге қан-төгіссіз келді» дейтіндерге 1986 жылы 168 адам өліп, 5000-ға жуық адам жараланған, 8500 адам ұсталды, абақтыға тоғытылды деген деректі қалай дәлелдейміз? Қазақстанның даму жолындағы, «тар жол тайғақ кешуі» тасада қалып, неге шырша мерекесінде мұз қала салып жарысамыз. Керісінше жергілікті билік, әкімшіліктер халықтың тәуелсіздік жолындағы ұлттық рухын аспандатып, арғы тарихқа бір шолып, 16 жылғы Ұлт-азаттық көтерілісінен бастап, мемлекет құру жолында, қазақ тілінің дамуына жанқиярлық іс тындырған Сәкен Сейфуллин, Бейімбет Майлин, Жүсіпбек Аймауытов, Ахмет Байтұрсынов, Ілияс Жансүгіров тағы басқа да тұлғалардың рухын жаңғыртып, Желтоқсан көтерілісімен сабақтастырса, қажет болса 16-17-18 желтоқсанға дейін азалы күн деп, бізге

тәуелсіздік осылай келген десе, өскелең ұрпақ тарихын танып, батырларын ардақтап, боздақтарына құрмет көрсетіп өспей ме? Менің балабақшаға барып жүрген беске толатын немерем «16-желтоқсан – ел мерекесі тасыған. Қазақ деген халық, жұрт, Қиын күн кешкен басынан» деп Тәуелсіздік туралы тақпақ жаттап жүр. «Ой, жарайсың балам, апайларың Тәуелсізк туралы не айтты десем. Ата, бізге аяз ата келеді»,– деді. Міне, біздің бүлдіршіндердің де санасын улап жатқан баяғы шырша, көз бояған аяз ата!

Тәуелсіздік тәлімді ұғым, оны кім қалай түсінеді?.. Елбасының өзі «Біз түптің түбінде 22 наурызды жаңа жыл деп бекітеміз» – дегені бар еді. Енді осы жоспарды жүзеге асыруды Президентіміз Қасым-Жомарт Тоқаевтың қолы қойылған бұйрық болмаса, біздің жергілікті билік, жоғарыдан пәрмен болмай тәуелсіздік туралы бұйректері бүлк етпейді ғой! Себебі, Тәуелсіздіктен бұрын Нұрсұлтан қаласында мұз қалашықты салуға 28 миллион бөлініпті деп ақпарат құралдары қала әкімі Алтай Көлгіновтің құлағын шулатып жатыр. Ол да ақталып «бюджеттен бір тиын да бөлінген жоқ, бұған кәсіпкерлердің өздері қолұшын созуда» деп шыр-пыр болуда. Егер дәл осы бағытпен кете берсе, Тәуелсіздік тасада қалмай қайда қалады?

Айтақын БҰЛҒАҚОВ

ТАҚЫРЫПҚА ОРАЙ

МӘРТЕБЕЛІ МЕРЕКЕ

Жомарт ИГМАН, Қазақстан Жазушылар одағының мүшесі: – Тәуелсіздік мерекесі есігімізді қақты. Дербестік алған 30 жылға жуық уақыт аралығында Қазақ елі жаңару жолына түсті. Ұлттық мүдделерімізді көтеріп, оның шешімін тапқанын сезініп те, көріп те жүрміз. Еліміздің ең қастерлі мемлекеттік рәміздері төрімізде, санамызда, жүрегімізде. Тәуелсіздіктің ақиқат айқындамасы болып табылатын мемлекеттік тілімізді қолдану мен пайдалану аясының жылдан-жылға қанатын жайып келе жатқаны да шындық. Солай десек те еліміздің ең мәртебелі мерекесі өз мәнінде тойланып жүр ме? Мерекенің қарсаңында жер-жерлерде дайындық жұмыстары қолға алына ма? Өлде жаңа жыл мерекесінің қарсаңында тасаланып қала бере ме?

Бұл сауалдарға көпшілік онды жауап таба алмайды. Дерт құрсауламаған емен-жарқын жылдарымызда да Тәуелсіздік күнінен бір-ер күн бұрын ғана қозғалатынбыз. Ресми жиын өтетін. Оған қалың елді қатыстыру міндет емес. Жалақысын бюджет қаржысынан алатын ат төбеліндей атқамінерлер қатысса жарайды. Жаттанды жиын, қошамет, марапат, құлаққа сіңісті ән-өлеңдер... Тіпті мерекеден бірер күн бұрын жаңа жылдық шырша осы жердің қожасындай орталық алаңға келіп орнығып алатын. Осы оспадарсыздықты кейінгі жылдары билік тыйды. Орынды қадамға ел-жұрт риза.

Мемлекеттік мереке, ұлттық мереке өзге емес өзімізге керек. Тәуелсіздік күнін Ұлыстың ең ұлы мерекесі ретінде тойлау үшін санамызға сілкініс қажет. Тәуелсіздік тұғырының іргетасын нығайтқан ел ғана рухани өрлеу биігіне қол соза алады. Ендеше

бұл мерекенің ұлықтығын бесіктегі баладан бастап құлағына құйып, санасына сіңіруге тиістіміз. Ол үшін тәуелсіздігіміздің сақталып қалуына басты негіз болатын ұлттық руханияттың мәдени акцентіне басты назар аударғанымыз жөн. Алдымен тіліміздің мемлекеттік деңгейде жалпыға бірдей міндеттелуіне қол жеткізсек, рухымыз асқақтайтынын естен шығармауымыз абзал. Басқа тілде көстендеу өзімізді қорлау екенін сезіне білгенде тәуелсіздігімізді нығайтуға батыл қадам жасаймыз.

Өкінішке орай, Желтоқсан құрбандарын еске алатын тарихи күнмен орайласқан Тәуелсіздік мерекесінің шынайы болмысына сәйкес аталып өтпейтіні ақиқат. Керісінше дәстүрлі жаңа жылдың отшашулары әлі күнге дейін ұмытылмай келеді. Сый-сияпат та, дастархан мәзірі де осы мерекеде еселе-не түседі. Биылғы пандемия шектеулері думанды басқосуларды болдырмас, дегенмен кеңестік кезеңнен қалған христиандық наным-сенімнен арыла алмай келе жатқанымыз жанымызды мазалайды.

Біз бастауын бағыдан алатын көне халықпыз. Мемлекеттіліктің талай үлгісін көрген ұлы халықпыз. Тәуелсіздік жолында жан аямай күрескен жанкешті халықпыз. Осындай байтақ тарихы, бай мәдениеті бар, әлемдік өркениеттің үздік нұсқасын жасаған халқымыздың қастерлі мерекесінің жүйелі де сабақтас мақсат-мұраты айқындалса, жүрегімізде жатталатын, санамызда қатталатын тағылымдары ұрпақтан-ұрпаққа жалғасса деген арман-аңсарымыз бар.

ТӘТТІ ҰҒЫМ

Мұратбек ИМАНҒАЗИНОВ, филология ғылымдарының докторы, профессор: – Менің түсінігімде тәуелсіздік – кез келген адамның, ұлттың, халықтың, елдің еркіндігі, өз алдына дербестігі. Кеңес өкіметі тұсында дүниеге келіп, оқып, білім алып, бүгінде осы тәуелсіздік кезеңінде еңбек етсек, басымыздан Желтоқсан көтерілісі өтіп, оның ащы шындығы мен құпиясын бір адамдай білетін шаққа да жеттік. Өлемде екі жүзге тарта тәуелсіз мемлекет бар екен. Олардың өзі тілі, діні, ділі, салты мен дәстүрі, ғұрпы, мәдениеті болса, оған қоса ішкі және сыртқы экономикасы мен ұстанған саясаты да өз алдына. Тарихтың тереңіне үңіліп, әрбір тас беті мен сарғайған ескі жазуларда қалған таңбаларға қарап бабаларымыз жасап келе жатқан дәуірлердің есебінде кеткен шайқастар, аштық, жау тылында қалған жұрттың әрбір қаны мен көз жасына қарап тәуелсіздіктің қандай керемет ұғым екенін сезінесіз.

Қазақстан – өз әнұраны, елтаңбасы, көк байрағы мен ұстанымы бар унитарлы мемлекет. ТМД елдері арасында тәуелсіздігін 1991 жылы 16 желтоқсанда жариялаған күннен бастап бұл елдің өз халқы, өзіне тән ұлты мен тілі бар. Ал осы мерекені қалай тойлаймыз?!

Көшелердегі Жаңа жыл алдындағы безендірілген жасыл шыршалар мен түрлі түсті баннер мен бейнелер көздің жауын алып, тәуелсіздік үшін төгілген қан мен жас соның көлеңкесінде қалып қоятыны қынжылтады.

Қазақтың тереңге тартылған тарихы мен ғасырлар бойы арман еткен егемендікті

қазақтың басына қонған бағы, астына орнаған тағы деуге болады. Қазақ елі талай белестерді бағындырды. Желтоқсанда жарқ еткен жалынды жастар қазаққа азаттық таңын сыйға тартқандай болды. Осылайша күллі жаһанға қазақтың қайратын, айбынын танытты. Сол жолда мезгілсіз мерт болған жандарды айтып, еске алсақ, ақиқатқа жол берсек құба-құп болар еді.

Қазіргі тәуелсіз Қазақстан – ата-бабаның орындалған шұғылалы арманы, сарғайып күткен сағынышы. Тәуелсіздікке ынтымағы жарасқан, ауыз бірлігі берік халық қана қол жеткізе алатынын өткеніміз нақты дәлелдеп берді. Сондықтан о бастан-ақ рулар тайпаларға, тайпалар одақтарға, ал тайпалық одақтар елге, халыққа айналу үшін үздіксіз күресті, жан алысып, жан берісті. Өйткені халық болып қалыптаспай, тәуелсіздікті баянды түрде қолда ұстап тұру да мүмкін емес еді.

Тәуелсіздік – еліміздің ең басты мерекесі. Қазақстанның жаңа дәуірде қол жеткізген барлық табысының қайнар көзі – Тәуелсіздік. Тәуелсіз ел болғандығымыздың арқасында ғана Қазақстанның сөзі мен ісін бүкіл әлем таныды. Дүниенің бір бұрышында қазақ деген халықтың үлкен істер тындыра алатын өресі мықты, өрісі кең халық екенін әлем білді.

Қазірде елімізге тыныштық заман орнап, қой үстіне бозторғай жұмыртқалаған заман келді деп мақтанышпен айта аламыз. Еліміздің туы көкте қалықтап, ынтымағы жарасқан ел болайық!

АШЫҚ ӘНГІМЕ

ЖЕЛТОҚСАН ШЫНДЫҒЫ ӘЛІ ДЕ АШЫЛМАЙ КЕЛЕДІ

ТӘУЕЛСІЗДІК ДЕГЕН КИЕЛІ
ҰҒЫМ. ТАРИХТЫҢ ТЕРЕҢІНЕ
ҮҢІЛІП, ӘРБІР ТАС БЕТІНДЕ
ҚАЛҒАН ТАҢБАЛАРҒА
ҚАРАП, ТӘУЕЛСІЗДІКТІҢ
ОҢАЙ КЕЛМЕГЕНІН ҰҒАМЫЗ.
ӘР ЗАМАНДА ХАЛҚЫМЫЗ
АЗАТТЫҚТЫ АҢСАП, СОНЫҢ
ЖОЛЫНДА ЖАНКЕШТІЛІКПЕН
КҮРЕСЕ БІЛГЕН. СОЛ
ЖОЛДАҒЫ СОҢҒЫ ДҮМПУ
ЖЕЛТОҚСАН ОҚИҒАСЫ ЕКЕНІ
ДАУСЫЗ. ЖЕЛТОҚСАННЫҢ
ЫЗҒАРЫНА ҚАРАМАСТАН
ОСЫДАН 34 ЖЫЛ БҰРЫН
АЗАТТЫҚТЫ АҢСАҒАН
ҚАЗАҚ ЖАСТАРЫ БЕЙБІТ
ШЕРУГЕ ШЫҚҚАН БОЛАТЫН.
ОСЫ ШЕРУ ШЕБІНДЕ АЛМА-
ТЫ ОБЛЫСТЫҚ «ЖЕТІСУ»
ГАЗЕТІНІҢ ТІЛШІСІ ГҮЛЖАН
ТҰРСЫН АПАЙЫМЫЗ ДА
БОЛДЫ.

АЛАТАУ: – Тәуелсіздік алғанымызға биыл 29 жыл болса, желтоқсан көтерілісіне 34 жыл толуда. Бәз біреулер бұл мерекені тойлап қарсы алса, кейбірі қаралы күн деп біледі. Ал, сіз бұл күнді қалай қарсы аласыз? Сіз үшін 16 желтоқсан қандай күн?

Гүлжан ТҰРСЫН: – Желтоқсан бір қуаныш, бір қайғының айы. Бірақ, бұлттың соңынан күн шыққанын ұмытпайық. Сан мың жыл бойы қазақ тәуелсіздікті аңсады. Сол үшін арда туған азаматтар басын бәйгеге тікті. Талай өрімдей жас жігіт шейіт кетті. Азаттық жолында жанын қиғандардың бірі Қайрат Рысқұлбеков еді. Оның сот залында тұрып: «еркек тоқты құрбандық, атам десең атыңдар» деген сөзі баршамыздың санамызда. Ендеше, желтоқсан айында бір күрсініп алып, шейіт кеткендерге құран бағыштатып, соңынан заманға шүкірлік айтамын.

АЛАТАУ: – Желтоқсанның ызғарын сезінген жанның бірі ретінде сол күндер жайын қалайша суреттер едіңіз?

Гүлжан ТҰРСЫН: – Бірінші курс. Қазақ журналистикасының қаранары Тауман Амандосов дәріс оқып тұр. Аудитория іші тып-тыныш. Тауман ағай қатал, студенттерді қит еткізбей ұстайды. Сабақ тыңдағысы келгендер мен ұйқысы келіп өрең шыдап отырғандар селт етпейді. Заң солай. Сондықтан көңілің басқа әлемде отырсаң да жанарың сол кісіді болуы тиіс.

Ақырын есік ашылды. Арғы жақтан басында бөркі бар әдеміше келген жігіт көрінді де, тілдей қағазды алдыңғы қатарда отырған Ормаштың алдына лақтыра салып, есікті сыртынан қайта жаба қалды. Өншейінде қозғалғанды байқап қалатын Тауман ағай, қағаздың лақтырғанын да, студенттердің оны бір-біріне кезекпен бергенін де байқамай қалды. Онда: *«Кеуделеріңде қазақтың қаны болса орталық алаңға жиналыңдар!»* деп жазылыпты. Шынын айтсақ, бірінші курстың студенттері бір күн бұрын Қазақстан

Компартиясы Орталық Комитетінің Бірінші хатшысы Дінмұхамед Қонаевтың орнынан алынғанынан да хабарсыз едік. Бізді қозғаған «қазақтың қаны болса» деген бір ауыз сөз. Ауылдан шыққан, ата-ананың тәрбиесінде ержеткен балалар үшін намыс бірінші орында еді. Өлде, Тәуелсіздікті армандаған елдің ұрпағы болғандықтан ба, намыс, қасықтай қан үшін шайқасу санамызды алға жетеледі. Бәріміз ойланбастан, Тауман ағайдың екінші сабағынан қашып, орталық алаңға қарай ағылдық. Университеттің қасындағы аялдамаға жеткенде кураторымыз Мамытбек Қалдыбай ағай жолымызға тұрып алды. *«Балалар, бармаңдар. Бұл саяси жағдай. Бірдеңкеге ұрынасыңдар»* деп шырпыр болды. Бірақ, ағайды ешкім тыңдаған жоқ. Бағытымыз айқын еді. Жолда автобус, троллейбусқа отырайық десек, жүргізушілер ток қоса қояды. Бірнеше көлікке аяғымыз ілікпей жатып, баж етіп, ұшып түсіп жаттық. Түс ауа орталық алаңға жеттік. Сәтбаев көшесінің бойымен келе жатырмыз. Жол бойы танк, әскери машиналарды қойып тастапты. Қорқынышты. Көліктен солдаттар тұмылдырық кигізілген иттер жетектеп секіріп түсіп жатыр. Түсе салып сап түзеп тұра қалады. Қолдарында автомат. Жайбарақат келе қалған біз анадай көріністен тіксініп қалдық. Сол күні дала да ерекше суық еді. Аспанды бұлт торлап тұрды. Жайнап тұрған Алматы демде соғыс алаңына айналып кеткендей. Алаңның бір шетінде қолына ұнпарақ ұстаған жастар келе жатты. Қолындағы ұнпараққа *«Әркім өз еліне өзі басшылық етуі тиіс»*. *«Қазақты қазақ басқарсын!»* деген сөз жазып алыпты. Жастарды бір-біріне солдаттар қоспай, қоршап жібермей ұстап тұр. Бір уақытта алаңды жаңғыртып *«Менің Қазақстаным!»* әні шырқалды. Рухтанып кеттік. Енді қыз-жігіттерді ұстап тұру мүмкін емес еді. Бәрі алдындағы қарулы күшке бой бермей, қаға-соға бір-біріне қарай жүгірді. Біз де арасында жүрміз. Табысты-ау бәрі. Енді олар солдаттарға қарсы шыға бастады. Алаңдағы мінбеге көтерілген бөрікті жігіт: *«Біз бейбіт шеруге шықтық. Неге бір күнде Қонаевты алып тастағанын білгіміз келеді, түсіндіріңдер»*, – дегенді айтты. Ортаға шалақазақша сөйлейтін шенеунік шығып, бәрі орталықтың шешімімен болған жағдай екенін түсіндіре бастады. Сонда әлгі жігіттер қайта шығып: *«Біз биліктегілердің сөзіне сенбейміз, ортаға Олжас Сүлейменов, Мұхтар Шаханов келсін! Солардың сөзіне ғана сенеміз»* дегенді айтты. Бірақ ортаға қоғам қайраткерлері шықпады. Бағанағы шалақазақ қайта шығып, жастардың тезірек алаңнан тарауы керектігін, тарамаса күш қолданылатынын жеткізді. Артынша Үкімет үйі жақтан қолына қалқан мен дубинка ұстаған милиция жасағы бірнеше қатар сап түзеп келе жатты. Олар жастарды басып, жаншып күш қолданып, көнбегендерін өздерінің ішіне қарай тартып алып, төпелете ұрып жатты. Сол кезде жастарға сырттан тағы лек келіп қосылып, оларды алаң ортасына қарай ығыстырды. Сонда милиция сарбаздары аяғының астында тапталып қалған өрімдей қызды жігіттердің құтқарып алғанын көзіммен көрдім. Сұлқ жатқан қыздың денесі жансыз болып

көрінді. Оны бірнеше жігіт көтеріп, көмек көрсетуге алаң сыртына ала жөнелді. Кеш түсе бастағанда Өл-Фараби көшесі жақ у-шу болып кетті. Қарасақ, өрт сөндіргіш машина жастарға су шашып, қорқытып, қуып жатыр екен. Сол кезде қасыма келген курстасым Ормаш: *«Жүр, қаштық»*, – деп қолымнан жетектей ала жөнелді. Қоршаудан сытылып шыққан біз Өл-фараби көшесінің бойымен біраз жер жаяу жүріп, содан кейін көлікке мініп, жатақханаға келдік. Бұл сағат кешкі ондар шамасы еді. Есіктің алдында отырған қауіпсіздік комитетінің адамдары бірден сұраққа алды. *«Қайдан келдіңдер? Киімдерің неге су? Кім бастап барды? Мақсатың не? Есірткі шегетіндердің арасында қайдан жүрсіңдер?»* – деген сияқты түсініксіз сауалдар кеше әке-шешенің бауырынан келген сары ауыз балапандардың есін шығарып, сансыратып жіберді. Сол күннен бастап күдіктілер қатарына іліктік. Курстағыларды кезек кезек сұраққа алады. Бәрімізді бірдей жазалау мүмкін болмағандықтан, курстың комсоргы Ғазиз бен Гүлмира қамауға алынды. Ересектер тобынан Сейсен мен Нұржан темір торға тоғытылды. Бірнеше студент қысқы каникулға кетпей қамалғандарға тамақ тасуға Алматыда қалды. Бірнеше күн абақтыда жатқан достарымызды шығарған соң университеттің комсомол ұйымында үлкен жиналыс болып, оқудан шықпай аман қалды. Бірақ, комсомол билетіне сөгіс берілгені туралы жазып беретін болып босатылды. Партияның қылышынан қан тамып тұрған ол заманда билетке сөгіс жаздыру да болашаққа балта шапқанмен бірдей еді. Сол жылы көктемде қауіпсіздік комитетінің қызметкерлері бізді бір жертөлеге ертіп апарып, түсініктеме жаздырды. Мәтінді өздері айтып отырды. *«Мен алаңға байқаусызда барып қалыппын. Ешқандай жаман ойым болған жоқ. Енді ондай жерге бармаймын»*, – деген мағынада қолхат бердік.

Сол бір кез дәл бүгінгідей әлі есімде. Қысқы аспанды бұлт торласа 17 желтоқсан күнгі оқиға есіме түседі. Қазақ жастары бір қолдың сағасындай бірігіп, жұдырықтай түйілді. Тәуелсіздік туының желбірейтін күнін жақындатты. Бүгінде сол кездегі

жастар еліміздің руханиятын көтеруге еңбек сіңіруде. Абыройлары асқақ, жүздері ашық. Себебі, армандарына жетті. Егемен елдің бір-бір кірпіші болып қаланды.

АЛАТАУ: – Бірі желтоқсанға оқиға деп, бірі көтеріліс деп баға береді. Осы күнді көз алдыңыздан өткізген сіз бұған не деп баға берер едіңіз?

Гүлжан ТҰРСЫН: – Желтоқсан – менің түсінігімде оқиға емес, ол көтеріліс. Азаттықты аңсаған ұлттың ұрпағының сырттан басқарушыларға көнбей, тағы бір намыс туын желбіретіп, бас көтеруі. Көтеріліс Алматыда ғана емес жер-жерде орын алды. Бүкіл қазақ даласы «туған жер топырағын басқаға басқартпаймыз» деген ұран көтерді. Бұл Кеңестік кезеңнің орталықтан басқару, ел байлығын сыртқа әкету, халықты рухани мешелдікке ұрындыру, орыстандыру саясатына қарсы шығу еді.

АЛАТАУ: – Ақын Мұхтар Шаханов ағамыз: «Ызғарлы, мұз-қарлы Желтоқсанның ащы шындығы әлі күнге дейін толық айтылмай, ашылмай келеді» деген еді. Ақын ағаның пікіріне келісер ме едіңіз?

Гүлжан ТҰРСЫН: – Ашылмай келе жатқаны шындық. Тек, 16 желтоқсан күні ғана бір айтылады. Басқа уақытта мәні жастарға жете түсіндірілмейді. Мақсаты, мүддесі айтылуы керек. Жастар біреуден үлгі алу керек. Біреуге қарап ой түзеуі тиіс. Рухымызды тапталпайтын елшіл жастар тәрбиеленуі тиіс.

АЛАТАУ: – Сіздіңше, Желтоқсан шын-дығы туралы жұрт біле бермейтін қандай құпия бар деп ойлайсыз?

Гүлжан ТҰРСЫН: – Жұрт біле бермейтін жайт көп қой. Біз тек алаңға шыққандық жайлы ғана ақпаратпен таныспыз. Астыртын қандай әрекеттер жүргізілді. Алаңға шыққандарға қандай жаза қолданылды. Қандай жала жабылды. Көтеріліс қалай тұншықтырылды сол жағын жете білмейміз.

АЛАТАУ: – Бүгінде мемлекет тарапынан желтоқсаншыларға қаншалықты көмек көрсетіліп жатыр деп есептейсіз?

Гүлжан ТҰРСЫН: – Облыс әкімі Амандық Баталов жылда желтоқсаншыларды қабылдап, еркін ауанда әңгімелеседі. Ой-армандарын тыңдайды. Әлеуметтік жағынан көмек көрсетеді. Желтоқсан көтерілісіне арнап ескерткіш қою жайлы бастама көтерілді. Бірақ, биыл індеттің салдарынан аяқсыз қалды-ау деймін.

АЛАТАУ: – Сұхбат соңында қазақстандықтарға не айтар едіңіз?

Гүлжан ТҰРСЫН: – Тәуелсіздікті тұғырлы ету өз қолымызда. Ол үшін жастар білімді, еңбекқор болуы тиіс. Отансүйгіштік, елжандылық қасиеттен айырылып қалмауымыз керек. Жастарды жат ұғым, жаман әдет-қылықтардан сақтауымыз қажет. Ата-бабадан келе жатқан салт-дәстүрімізден, ар-ұят, намыс, иманнан ажырап қалмауымыз керек. Шет елге еліктеп азғынданып бара жатқандар бар. Алла солардың теріс жолға түсуінен сақтасын. «Ел болам десең, бесіңді түзе» деген қағиданы мықтап ұстануымыз керек. Көк туды көкте желбіретіп, егемен елдің ертеңін тұғырлы етуді естен шығармайық. Мемлекетіміз мықты болмаса, азып-тозып кетеміз. Осыны әр қазақ түсінуі тиіс. Ең бастысы, желтоқсандықтар әкелген Тәуелсіздігіміздің тұғырын биік ұстайық!

АЛАТАУ: – Әңгімеңізге рахмет.

Дайындаған С. ӘЙТЕНОВА

Дүйсенбі - Понедельник, 14 желтоқсан

ҚАЗАҚСТАН

06.05Д/ф «Дала өркениеті»
06.30«Masele»
07.10 М/х «Питер Пэн»
08.00 «Tansholpan»
10.00, 18.00 Т/х «Келін әні»
12.00,23.30 шоу «Білім бәйгесі»
13.00 «Теледәрігер »
14.00 «Apta»
15.00 Т/х «Шабдалы-18»
16.00 «Атамекен»
16.30 «Тәуелсіздік тарландары»
17.00, 20.00, 01.30 AQPAPAT
17.15 «Қызық екен...»
20.35 «Ashyq alan»
21.30 «Шабдалы 18»
22.30 Т/х «Елшінің қызы»
00.55 «Ashyq alan»
02.45 «Тәуелсіздік тарландары»
03.40 «Атамекен»

КТК

07.05 «КТК» қоржынынан»
07.30«Мәссаған»KZ
08.00 «Дау-дамайсыз»
08.30 Т/х «Саодат»
10.00 «Иная реальность»
10.45 «Маруся»
12.50 «Пропавший без вести»
17.00 «Жанған үміт»
18.00 Т/х «Кектен туған махаббат»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00 Астарлы ақиқат
21.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
21.40 Т/с «Шеф»
01.00 «Маруся» продолжение
03.10 Т/х «Кектен туған махаббат»
04.15-05.15 Т/х «Қара теңіз»

ХАБАР

ЖЕТИСҮ

06.00 «Қызық times»
08.30 «Буба»
09.15,17.00 «Qalamaimyn»
10.20Т/с «Қарлығаш ұя салғанда»
12.00 Жаңалықтар. Новости
12.30 Д/ф «Бросить вызов судьбе»
13.10 Т/с «Фамильные ценности»
14.00 Т/с «Дети сестер»
15.00 «Бүгін» Тікелей эфир
16.00,23.30 Проект «За что я люблю Казахстан и казахстанцев»
16.30,22.40 Т/х «Бәсеке»
18.00 Т/х«Көкжал-2»
20.00 Қорытынды жаңалықтар
20.30 «Народный контроль».
21.00 Итоги дня
21.40 Ток-шоу «Хабарлас»
00.00 Д/ф «Хабар 5.0»
01.00 «Әсем әуен»

31 КАНАЛ

06.00 «Неге?»
07.10 «Ризамын»
08.20 «Тамаша live»
09.30,01.25 Алдараспан, Нысана,Шаншар әзілдері
11.10 «What'sup?»
12.15 Х/ф «Притворись моей женой»
15.00 «Кел, татуласайық»
18.00 «Экстарсенсы против детективов »
20.00 Информбюро
21.00Т/с «Пенсильвания»
22.05 Х/ф «Бобби»
03.30 «Ризамын»
04.30 Әзіл студио

АСТАНА

06.00 «Ән мен әзіл» концерт
06.30 «Күлдірген»
07.00 ,16.00«Үздік әзілдер»
08.00,14.15М/ф «Маша и медведь»
09.50, 22.00 Т/х «Кекеш келін»
11.20, 21.00 Т/с «Сүлеймен сұлтан»
12.30,23.10 Т/х «Ұлы әмірші Куаң Ге То»
14.00 «Vine time»
14.45 ,03.55 «Сын моего отца»
16.50 Т/х «Туысқандар»
18.00 Т/Х «Белгісіз жан»
20.00,02.00 ASTANA TIMES
00.40 Т/с «Қош келдіңіз»
02.50 «Біреудің есебінен» деректі драма
03.35 «KazNet»
04.40 «Отбасы»
05.00«Келіндер»

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Когда зовет сердце»
07.00 «Той заказ»
07.30 «BastyBagdarlama»
08.00 «Доброе утро»
11.00 «Жить здорово!»
12.00 «Qoslike»
15.40«На самом деле»
16.40«Пусть говорят»
18.00 «Басты жаңалықтар»
18.45 «Пендеміз ғой»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.50 «Господа офицеры»
22.00 «П@УТИНА»
23.00 Т/с «Господа офицеры» продолжение

Открылось наследство после смерти гр. Балажигитовой Динары Жаксылыковны, умершей 02 июля2020 года.Прошу наследников и заинтересованных лиц,обращаться к нотариусу Бекішбаеву А.С., по адресу: Алматинская область, городТалдыкорган, ул. Шевченко, 146/4. Телефон: 41-37-73, в срок до 02 января 2021 года.

Сейсенбі - Вторник, 15 желтоқсан

ҚАЗАҚСТАН

06.05 «Дала өркениеті»
Деректі фильм
06.30, 17.00, 20.00, 00.00 AQPAPAT
07.05 «Қазақстан біздің ортақ шаңырағымыз» М/ф
08.00 «Таңшолпан»
10.00, 18.00 «Келін әні»
12.00, 23.30 «Білім бәйгесі»
13.00, 02,45 «Теледәрігер»
14.00 «Тәлім TREND»
15.00, 21.30 Т/х «Шабдалы 18».
16.00 «Қайсар жан»
16.30, 03.40 Д/ф «Тәуелсіздік тарландары»
20.35, 01.55 «Ashyq alan»
22.30 Т/х «Елшінің қызы»
00.20 «жарқын жүздесу».

ХАБАР

ЖЕТИСҮ

06.00 «Қызық таймс»
08.30 М/с «Буба»
09.15,17.00 Тұсаукесер «Qalamaimyn»
10.20, 23.20 Т/х «Қарлығаш ұя салғанда»
12.00 Жаңалықтар. Новости
12.30 «Бросить вызов судьбе»
13.10 Т/с «Фамильные ценности»
14.00 Т/с «Дети сестер»
15.00 «Бүгін» Тікелей эфир
16.00, 23.30 Проект «За что я люблю Казахстан»
16.30, 22.25 Т/х «Бәсеке»
18.00 Д/ф «Человек эпоха дальше и выше мечты»
20.00 Қорытынды жаңалықтар
20.30 Народный контроль
21.00 Итоги дня
21.40 Д/ф «Штрихи к портрету»
00.00 Д/ф «Хабар 5.0»
01.00 «Әсем әуен»

31 КАНАЛ

АСТАНА

06.00 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00, 16.00 «Үздік әзілдер»
08.00, 14.15 М/ф «Маша и медведь»
09.50, 22.00 Т/х «Кекеш келін»
11.20, 21.00 Т/с «Сүлеймен сұлтан»
12.30, 23.10 Т/х «Ұлы әмірші Куаң Ге То»
14.00 Специальный репортаж
14.45, 03.55 Сериал «Сын моего отца»
16.50 Т/х«Туысқандар»
18.00 Т/х «Белгісіз жан»
20.00,01.50 ASTANA TIMES
00.40 ««Қош келдіңіз»»
02.50 «Біреудің есебінен» деректі драма
03.35 «KazNet»
04.40 «Отбасы»
05.00 «Келіндер»

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Когда зовет сердце»
06.45, 04.00 «Той заказ»
07.10, 18.00 «Басты жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 «Жить здорово»
12.00 «Qoslike»
15.40 «На самом деле»
16.40 «Пусть говорят»
18.45, 02.20 Пендеміз ғой
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»

СТИ»
20.50 Т/с «Группа Зета»
22.00, 02.10 «П@УТИНА»
23.00 «Группа Зета» продолжение
00.50 «Метод-2»
03.20 «Той заказ»

КТК

07.05 Кешкі жаңалықтар
07.30 Т/х «Саодат»
08.50 Мерекелік концерт
09.30 НОВОСТИ
10.00 «Обратный отсчет»
12.20 «Шеф»
17.00 «ЖАНҒАН ҮМІТ»
18.10, 03.15 Т/х «Кектен туған махаббат»
19.30 КЕШКІ ЖАҒАЛЫҚТАР
20.00, 02.25 «Астарлы ақиқат»
21.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
04.20-05.20 «ҚАРА ТЕҢІЗ»

ЖЕТИСҮ

07.00 Әнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық»
09.00 TV-сабақ
18.00 Жаңалық
18.15 Новости
18.35 «Сыралғы» /тікелей эфир/
19.20 «Саулықтың сыры»
19.30 «Сегодня» /прямой эфир/
20.00 «Ковид шолу»
20.10 «Ковид обзор»
20.15 «Абай-175»
20.30 Қорытынды жаңалықтар
21.00 «Арнайы репортаж»
21.30 Итоговые новости
22.00 Телесериал «Бәрі де анам жайлы» (62-серия)
22.35 «Онлайн сұхбат»
23.15 Новости
23.40 Жаңалықтар
00.10 Әнұран

31 КАНАЛ

06.00 Ризамын
06.20, 01.10 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері
06.30 Информбюро (повтор)
07.30 Х/ф «Бобби»
11.15, 21.00 Т/с «Пенсильвания»
12.25 Сериал «Битва за Лос-Анджелес»
15.00 «Кел, татуласайық»
18.00 «Экстрасенсы-детективы»
20.00 Информбюро
22.05 Х/ф «Любовный недуг»
03.00 Ризамын
04.30 Әзіл студио

7 КАНАЛ

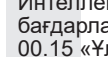
06.00 «Гу гу гәп»
06.20 Т/х «Әкесінің баласы»
07.20 «Айна-online»
09.00,17.00 Т/с «Мама детектив»
10.10 Т/с «Черная лестница»
12.30, 20.30 «Ерке мұң»
15.00 Т/х «Азулы әулет»
16.00, 23.20 Т/с «Папаныки»
19.00 «Самое время»
19.30 «Никонов и Ко»
21.30, 04.30 Т/х «Зың-зың Күлпәш»
22.30 «Жалдамалы қалыңдық»
00.20 Х/ф «Ямакаси»
02.30 Скetchом «Q-елі»
05.10 «Жеңіп көр»

Сәрсенбі - Среда, 16 желтоқсан

ҚАЗАҚСТАН

06.05 «Тәуелсіздікке тағзым» Мерекелік концерт
07.00 «Tansholpan» Тікелей эфир
10.00 «ТОМИРИС» көркем фильм
12.40 «Түркістан: көне мен келешек көпірі» Деректі фильм
13.20, 02.00 «Тәуелсіздік тәуекелдері»
14.00 «ҰЛЫ ДАЛА – ТӘУЕЛСІЗ ЕЛ!»
Театрландырылған концерт
15.00 «АБАЙ ТАҒЫЛЫМЫ – ТӘУЕЛСІЗДІКТІҢ ТІРЕГІ», «АЛТЫН ДОМ-БЫРА» Республикалық ақындар айтысы. Финал
18.00 Т/х «Келіп әні»
20.00 Т/х «АБАЙ»
22.20 «АЗАТТЫҚТЫҢ АСҚАҚ ӘНІ». ТӘУЕЛСІЗДІККЕ ТАРТУ. Мерекелік жоба
23.30 «БІЛІМ БӘЙГЕСІ». Интеллектуалды шоу бағдарлама
00.15 «Ұлы дала – Тәуелсіз ел!» Театрландырылған концерт
01.30 «Тәуелсіздікке тағзым» Мерекелік концерт
03.30 «Ауылдастар»

ХАБАР

ЖЕТИСҮ

06.00 Мерекелік концерт
07.15 «Бибігүл Төлегенованың 90 жылдығына арналған шығармашылық кеші»
08.30 Деректі фильм «Өнегелі ғұмыр. Бибігүл Төлегенова»
09.00 Телемарафон. Мерекелік жоба. Тікелей эфир
12.00 «Өнер барысы» мега жоба
18.00 Арнайы жоба. «Тәуелсіздік күні»
20.00 Қорытынды жаңалықтар
20.30 Документальный фильм
21.00 Итоги дня
21.40 Вечер профессионального бокса. Прямая трансляция из Нур-Султана
01.10 «Әсем әуен»

АСТАНА

06.00 «Ән мен әзіл» концерт
06.30 «Күлдірген» әзіл-сықақ
07.00, 02.00 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
09.50, 22.00 Т/х «Кекеш келін»
11.20, 21.00 Т/с «Сүлеймен сұлтан»
12.30 Көркем фильм «Әйгерім»
14.30, 20.35 «7 граней Независимости» цикл документальных фильмов
15.15 «Назар аудар» әзіл-сықақ театрының кеші
16.50 «ТУЫСҚАНДАР» отандық телехикая
18.00 Т/х «Белгісіз жан»
20.00 Документальный фильм (ТРК Президента)
20.55 ЛОТО 6/49
23.10 Т/х «Ұлы әмірші Куаң Ге То»
00.40 «Қош келдіңіз»
02.50 «Біреудің есебінен» деректі драма
03.55 «KazNet» ғаламторға шолу
04.40 «Отбасы»
05.00 «Келіндер»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «ТАМАША СІТҮ» бағдарламасы
06.55 «Басты жаңалықтар»
07.40 «DASTARXAN» бағдарламасы
09.05 «АСТАНА – ЭТО Я» Документальный фильм
09.55 Нурлан Коянбаев в комедии «БИЗНЕС ПО-КАЗАХСКИ В КОРЕЕ»
12.00 «Qoslike» Тікелей эфир
15.45 «РУБЕЖ» фильм
18.00 «Басты жаңалықтар»

18.45 «Пендеміз ғой»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.50 Т/с «ГРУППА ЗЕТА»
22.00 «П@УТИНА»
23.00 «ГРУППА ЗЕТА» продолжение
00.50 Премьера. «МЕТОД-2»
01.45 «П@УТИНА»
02.30 «Пендеміз ғой»
03.30 «Той заказ»
03.55 «П@УТИНА»

КТК

07.05 «ЕЛІМ МЕНІҢ». Тәуелсіздікке тарту
08.00 «ШАБДАЛЫ», көркем фильм
10.00 Казахстанское кино! «БИЗНЕС ПО-КАЗАХСКИ В КОРЕЕ»
12.00 «МЕСТЬ КАК ЛЕКАРСТВО», мелодрама
16.10 «90-Е: ЗАБЫТЫЕ ПЛЕНКИ» ДОКУМЕНТАЛЬНЫЙ ФИЛЬМ
17.00 «Жанған үміт» Т/х
18.00 «Кектен туған махаббат» Т/х
19.30 КЕШКІ ЖАҒАЛЫҚТАР
20.00 «Астарлы ақиқат»
21.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ
21.30 «Я ПОДАРОЮ ТЕБЕ РАССВЕТ» остросоужетная мелодрама
01.50 «Кектен туған махаббат» Т/х
03.00 Т/х «ҚАРА ТЕҢІЗ». 04.00-05.30 «ШАБДАЛЫ», қайталау

ЖЕТИСҮ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 TV-сабақ
18.00 Жаңалық
18.15 Новости
18.35 «Сыралғы» /тікелей эфир/
19.20 «Саулықтың сыры»
19.30 «Бүгін» /тікелей эфир/
20.00 «Ковид шолу»
20.10 «Ковид обзор»
20.15 «Жұмыспен қамту жол картасы»
20.30 Қорытынды жаңалықтар
21.00 «Экорейд»
21.30 Итоговые новости
22.00 Телесериал «Бәрі де анам жайлы» (63-серия)
22.35 «Онлайн сұхбат»
23.15 Новости
23.40 Жаңалықтар
00.10 Әнұран

31 КАНАЛ

06.00 Ризамын (каз)
06.20, 01.20 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері (каз)
06.40 Информбюро (повтор)
07.40 Х/ф «ЛЮБОВНЫЙ НЕДУГ»
11.00 Анимационный фильм «АРТУР И МИНИПУТЫ»
13.20 Анимационный фильм «АРТУР И МЕСТЬ УРДАЛАКА»
15.30 Х/ф «ПИРАТЫ КАРИБСКОГО МОРЯ: СУНДУК МЕРТВЕЦА»
21.00 Х/ф «МЕСТЬ И ЗАКОН»
03.00 Ризамын
04.30 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 «Гу гу гәп»
06.40 Т/х «Әкесінің баласы»
07.20 «Айна-online»
09.00 Т/с «МАМА-ДЕТЕКТИВ»
10.10 «Юморина»
12.00 Скetchком «Q-елі»
12.30, 20.30 Т/х «ЕРКЕ МҰҢ»
13.30 Кенжебек Жанәбіловтің «Тәуелсіздік-тірегім» концерті
15.00 Х/ф «ПОСЛЕДНИЙ ЛЕГИОН»
17.00 Х/ф «БИЗНЕСМЕНЫ»
19.00 Спецпроект «Самое время»
19.30 Сериал «НИКОНОВ И КО»
21.30, 04.30 Т/х «Зың-зың Күлпәш»
22.20 Т/х «Жалдамалы қалыңдық»
23.20 Х/ф «КЕЛИНКА ТОЖЕ ЧЕЛОВЕК-2»
01.20 Х/ф «РАЙОНЫ»
05.10 «Жеңіп көр»

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

ТРЦ БУДУТ РАБОТАТЬ
В ВЫХОДНЫЕ

Главный санитарный врач Алматинской области внес изменения в Постановление об ограничительных мерах в регионе.

Так в Алматинской области в выходные начнут работать ТРЦ и кинотеатры, а время работы ТРЦ в будние дни продлевается до 22:00.

Так на территории области, граничащей с ВКО, будет установлен санитарный пост (на 584 км).

С 10 декабря объектам общественного питания (рестораны, кофейни, кафе, банкетные залы, фудкорты, столовые, донерные, бары) будет разрешено работать в выходные и праздничные дни – с 7:00 до 21:00.

Стоит отметить, что раньше им запрещалось принимать клиентов при заполняемости более 30 посадочных мест. Теперь их число можно довести до 50. Продлевается и время работы торгово-развлекательных центров, торговых объектов до 22:00. В выходные и праздничные дни они будут функционировать с 10:00 до 17:00.

Кроме того, с 10 декабря начнут работать кинотеатры. Но, безусловно, с соблюдением масочного режима и социальной дистанции и заполняемостью не более 30%.

К. ПФАЙФЕР

ЗДОРОВЬЕ

Врач Владимир Болибок рассказал о самом массовом последствии после перенесенного коронавируса нового типа. Многие пациенты жалуются на изменение артериального давления.

Врач иммунолог-аллерголог Владимир Болибок заметил, что все больше пациентов с COVID-19 жалуются на изменение артериального давления.

По его словам, давление повышается из-за того, что сосуды теряют свою прежнюю эластичность. Как говорит Болибок, воспаления внутренней оболочки сосудов называются

есть васкулиты.

"Последствия этих васкулитов заключаются в том, что вокруг мелких сосудов остаются клетки воспаления. То есть воспаление закончилось, а клетки вокруг сосудов так и остались. И с течением времени эти

МАССОВОЕ
ПОСЛЕДСТВИЕ
COVID-19

клетки вызывают разрастание коллагена — сосуды становятся менее эластичными, чем были до заболевания", - сказал врач.

Пока, к сожалению, неизвестно, как долго и где именно может происходить такое поражение сосудов.

«ALATAU-AQPARAT»

ОБЩЕСТВО

ДВОЕ ДЕТЕЙ ПРОВАЛИЛИСЬ ПОД ЛЕД

По информации ведомства, факт зарегистрирован в Илийском районе, где 5 декабря в селе Туймебаева игравшие на реке двое детей 2014 и 2016 г.р., провалились под лед и утонули. Тела обнаружены и извлечены из воды родственниками.

"Убедительная просьба к гражданам не оставлять детей без присмотра взрослых.

На сегодняшний день толщина льда на водоемах региона пока недостаточно прочна для человеческого веса. В этой связи всем необходимо соблюдать меры предосторожности и не выходить на неокрепший лед. Человек, попавший холодную воду, может переохладиться в течение 10-15 минут, а через 20 минут потерять сознание", - обратились в ведомстве.

На сегодняшний день толщина льда на водоемах региона пока недостаточно прочна для человеческого веса. В этой связи всем необходимо соблюдать меры предосторожности и не

4-летняя девочка и 6-летний мальчик утонули, провалившись под лед на Малой Алматинке. Как выяснилось, дети играли без присмотра взрослых, передает газета «Алатау» со ссылкой на пресс-службу ДЧС Алматинской области.

выходить на неокрепший лед. Человек, попавший холодную воду, может переохладиться в течение 10-15 минут, а через 20 минут потерять сознание", - обратились в ведомстве.

СОБ.КОРР

ПОЧЕМУ ДОЛЛАР
СИЛЬНО ПОДЕШЕВЕЛ?

ЭКОНОМИКА

Зампредседателя Нацбанка Алия Молдабекова рассказала, что влияло на курс тенге в ноябре - нацвалюта Казахстана значительно укрепилась за этот месяц, газета «Алатау» со ссылкой на пресс-службу Нацбанка Казахстана.

По словам Молдабековой, снижение рисков, связанных с неопределенностью из-за выборов в США, новости об успешных испытаниях вакцины против КВИ, а также рост цен на нефть оказали положительное влияние на курс тенге.

Умеренное укрепление курса тенге в ноябре произошло благодаря общему позитиву как на

ме цен на нефть и общего повышения риск-аппетита инвесторов на глобальных рынках, дополнительным фактором для укрепления тенге в конце месяца стала налоговая неделя.

Ноябрь – налоговый месяц, и экспортеры осуществляли крупные продажи иностранной валюты для налоговых выплат. Совокупность всех этих факторов благоприятно отразилась на динамике тенге в ноябре. Как итог - за месяц тенге окреп с 432,64 до 423,87, или на 2%, - объяснила зампредседателя Нацбанка.

В начале декабря этот тренд продолжился, с начала месяца нацвалюта укрепилась

внешних рынках, так и на внутреннем рынке.

"Главные новости в ноябре – это, безусловно, успешные испытания вакцины против коронавируса несколькими фармацевтическими компаниями. На фоне ожиданий по использованию вакцин и восстановлению спроса на углеводороды нефтяные котировки выросли по итогам ноября с 37,5 до 47,6 долларов за баррель или на 27%", - пояснила Молдабекова.

Кроме того, состоявшиеся президентские выборы в США сняли некоторую напряженность среди глобальных инвесторов, что также вызвало переоценку рисков, добавила эксперт. "Кро-

с 423,87 до 421,51 тенге за доллар, то есть на 0,6%. Основная причина – положительная динамика на рынке нефти.

"С учетом упомянутых событий в ноябре-декабре, связанных с надеждами по поводу вакцины и восстановлением рынка нефти, многие экономисты пересматривают свои прогнозы, инвесторы делают переоценку рисков.

В целом, экономисты положительно оценивают перспективы 2021 года и склоняются к сценарию постепенного восстановления мировой экономики", - отметила Молдабекова

СОБ.КОРР

АЛМАТЫ
ВЕРНУЛАСЯ В
"ЖЕЛТУЮ"
ЗОНУ

Согласно матрице оценки эпидемиологической ситуации в регионах Казахстана на 8 декабря, Алматы вновь оказался в "желтой" зоне по распространению коронавируса.

По данным Министерства здравоохранения на 8 декабря, в "красной" зоне находятся Павлодарская и Северо-Казахстанская области. В "желтой" зоне: Восточно-Казахстанская, Атырауская, Костанайская, Акмолинская области и город Нур-Султан. Все остальные регионы находятся в "зеленой" зоне.

«АЛАТАУ-АҚПАРАТ»

НОВОСТИ

ЗАКОН

КАСЫМ-ЖОМАРТ ТОКАЕВ ПОДПИСАЛ ЗАКОН «О РАТИФИКАЦИИ СОГЛАШЕНИЯ О ПЕНСИОННОМ ОБЕСПЕЧЕНИИ ТРУДЯЩИХСЯ ГОСУДАРСТВ – ЧЛЕНОВ ЕВРАЗИЙСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОЮЗА», СООБЩАЕТСЯ НА САЙТЕ АКОРДЫ.

О ПЕНСИОННОМ ОБЕСПЕЧЕНИИ
ТРУДЯЩИХСЯ

Как сообщалось ранее, ратификация соглашения позволит трудовым мигрантам получать пенсию в той стране, где они работали. Им будут осу-

ществляться пенсионные выплаты из Единого накопительного пенсионного фонда за счет сформированных обязательных пенсионных взносов в порядке и на условиях, которые установлены пенсионным законодательством Республики Казахстан. Соглашение также дает право трудовым мигрантам получать пособия по инвалидности, а в случае смерти, предоставляет наследникам право на получение положенных по

законодательству выплат от государства. Но для этого необходимо во время работы делать отчисления в ЕНПФ.

Вступление соглашения в силу позволит урегулировать проблемные вопросы в системе пенсионных отчислений трудящихся. В частности, будут обеспечены равные права трудящихся граждан в государствах трудоустройства, будут урегулированы вопросы экспорта пенсии.

К.ПФАЙФЕР

ӘНГІМЕ

ЖЕЛДІ ТОҚСАН

Алматы, 1986 жылдың желтоқсаны. Биылғы қыс қаһарына ерте мінді. Және өзі жылдағыдан өзгешелеу ме, қалай?! «Барыс жылы барың шаш, таба алмасаң тарың шаш» деген бабаларымыздың баламасын биыл оқуға түсіп, алғаш студент атанғанда басқаша сезінген секілді едік?! Желді тоқсанның үскірігіне үстіндегі былғары күртеше шыдас берер емес. Ішінен қанша қалың кисем де бүрсендетіп барады. Қалыңырақ бірдеңе алуға қалта жұқа. Ол кезде ауылға салмақ салу – ардың ісі. Менсіз де үйде шиеттей бала-шаға. Жалақы алатын жалғыз әкем ғана. Шешейдің денсаулығы жоқ. Үйде үлкен әжем бар. Бір қызығы әжем зейнетақы алмайды. Өзінің ұлы, яғни менің әкем Керей мен бауырына басқан жетім қайыны Сәдуақас әжеміздің жасы келгенде зейнетақы тағайындатпапты. Екі бірдей қызметкер ұлы бар кемпірге үкіметтен ақша алып отыр деген «масқара атаққа» қалуға арланған. Әйтпесе, «Ойылдың Отамалысы» деген оймақтай ғана ой түйген мақаламның басты кейіпкері Құжаты марқұм – ұжымшар малын ақ бораннан аман алып қаламын деп арпалысып жан берген Азамат! Ойылдың Ақшатауында қабірі қалған атамның есімі ескерткіш-тақтаға да жазылған.

«Қырық жыл қырғын болса да, ажалды өледі» демекші, аласапыран 2-дүниежүзілік соғыстан оқ жулып кеткен кеңірдегін мыспен ауыстырып тірі келген атам, ұжымшар малы мен қасындағы көмекші шопан, жас баланы аман алып қаламын деп жан берген. Міне, осы шалдан қалған жалғыз тұяқ – менің әкем. Менен кейінгі қызды босанғанда жапсырған аурудан соң жиырма жыл ауруханадан шықпаған анамызға дейін бағып-қағып, ақсақ, бүкір Анасы екеуі жеті «жетімді» жеткізді. Өз қолым өз аузыма жетіп, енді көмектесер сәтте әкемнің айтқаны: «Ештеңеге алаңдама, балам, тек оқы!». Сонымен, Алматыға жол тарттым. Жолым болды. ҚазМУ-ға оқуға түстім. Енді кері қайтуға болмайды!

БАУЫР

«Саяхат» автобекеті. Кешқұрым. ГРЭС-ке қатынайтын №300-автобусты күтіп бүрсендеп тұрмын. Автобұсқа міне сала артына қарай жүгіремін. Львовтің дарылдақ автобустарының моторы артында болғандықтан, артқы орындықтар ыссы, рахат. Аралық біраз жер болса да, тез жеттік. Осында күзет бөлімінде қызмет ететін үлкен ағам Ержан жатақханада тұрады. «Питақтан» ары қарай да тағы біраз жер жаяулатып келіп, есік қақтым. Есік ашқан әдеміше келген ұйғыр қызы менімен орысша амандасып, ішке өткізіп жатып: «Ержан жұмыста, қазір келіп қалады» деп бәйек болып жатыр.

Мен бұйығып жатып, ұйықтап кетіппін. Олар мені тамаққа бір-ақ оятты. Ет асыпты. Тамақ үстінде үшеуміз әңгімелесіп ұзақ отырып қалыппыз.

–Таңертең 6-да тұрып кетуің керек, әйтпесе сабаққа кешігесің. Жат енді, – деп жеңешем, өздерінің кереуеттеріне маған төсек салып берді.

Ұйғыр жеңешем таңатпай тұрып шайымды қойып, тойып ал деп әлек боп жүр. Шай үстінде ағам: «Үстің жұқа ғой», – деді. Мен бірдеңе деп міңгірледім. Кетуге жиналған кезімде әскери бушлатын алды да, маған өзінің биыл ғана сатып алған қымбат шубасын кигізіп, жеңгем екеуі мені автобұсқа дейін шығарып салды. Автобус күтіп әңгімелесіп тұрмыз. Тоңып тұрғаным жоқ. Үстімде қалың шуба. Тек қазір қайтадан шешетінім есіме түссе жаурағандай боламын. Сол сәтте автобус та келе қалды. Ағам қалтасынан 10 сом алып маған ұсынды. Болмашы ғана қарсылық танытқандай болғаныммен лып еткізіп қалтаға салып алдым.

– Болды, отыр автобусыңа! – дегенде шубаны шеше беріп едім, ағам: «Шешпе, оны сен кие бер, менің бушлатым бар ғой, сосын тағы көрерміз», – деді. Көзімнен ыршып кеткен жасты көрсетпес үшін автобустың артына

ШУБА

қарай тұра жүгірдім. Кеудемді біртүрлі қуаныш билеп барады. Үстімде қымбат шуба. Қалтамда қызыл ондық. Түсім болмаса екен деп қоямын өзіме-өзім. Өншейінде отыра сала ұйықтап кететін ыстық орында бұл жолы көз ілмедім. Ол кезде қазіргідей көлік кептелісі деген жоқ, лезде-ақ «Саяхат» автобекетіне келіп жеттік.

«САЯХАТ» САҒАТЫ

«Саяхаттан» ҚазМУ қалашығына апаратын №32-автобұсқа ауысып отырдым. Көңілім алып-ұшып келеді. Бойымды мақтаныш сезімі билегендей ме, қалай? Өз-өзіме бажайлап қарай бастағаным сол еді, енді байқадым, шубамның екі жеңі сәл қысқалау екен. Не болса да екі қолымды қалтамнан көп шығармауға бекіндім де, папкамды қолтыққа қысқан күйде аудиторияға кіріп келдім. Байқаймын, бәрінің көздері менде сияқты. Аудиториядағы самаладай жарыққа шағылысқан менің жаңа шубам құндыз шубадай мың құбылып көздің жауын алғандай. Білдірмей ғана шубамды шешіп жатып, курстас қыз Ұлбаланың сөмкесіне көзім түсе кетпесі бар ма?! Тура менің шубамның түсі. Болды. Мәселе шешілді! Жатақханаға дейін қолымды қалтамнан шығармай бардым да, Ұлекеңнің сөмкесін жарып жіберіп, қоңыр былғарыдан жең жалғап ала қойдық. Тура «үкіметский» болып шыға келсін... Енді екі қолды қалтаға тыға бермесе де болады.

Уақыт осылай өтіп жатты. Студенттік өмірдің қызығы басталып та кеткен. Қатал қыстың да мәселесін шешіп қойғандай болатынбыз. Тек, сол кезде алдымызда атышулы 16 Желтоқсан

күтіп тұрғанын ешкім ойлаған да жоқ-тын...

16-Желтоқсан. Күн сейсенбі. Сенбі күні Ақшиге үйіме барғаннан сырқаттанып, дүйсенбіде сабаққа келе алмадым да, келесі күні таңғы автобуспен 1-лекцияға кешікпес үшін ертелетіп жолға шыққанмын. Ол кезде «Саяхат» автобекеті жанында орналасқан мұнаралы сағат бар еді. Таңертең дәл осы сағаттың астында достарыммен асығыс қоштасып, №32-автобұсқа қарай жүгіре жөнелдім. Бұл сағат ол кезде біз үшін Кремль куранттарынан да қымбат болатын. Әйткені біз «Кездесетін орнымызды ешқашан өзгертуге болмайтынын» білетінбіз. Сол сағаттың түбінде талай табысып, талай қимай ажырасатынбыз. Бірақ сол жерде тағы бір кездесетінімізге еш шүбә келтірмейтінбіз... Жә, бұл бір тақырыбы ауқымды, бөлек әңгіме... Оған қайтып оралуға сөз беремін!..

НАМЫС

Байқаймын, автобұста күбір-күбір әңгіме. «Жексенбіліктердің» жеккөрінішті назарын желкеммен сезіп келемін. Жолшыбай ҚазМУ-дың жанындағы дүңгіршектен 1-2 газет ала сала аудиторияға келіп кірдім. Гу-гу әңгіме өрби бастады. Басты тақырып: «Қонаевты орнынан алған он тоғыз минуттық Пленум». Бәрі жасырын, бәрі құпия заманда Шөкәрім, Мағжан, Ахмет, т. б. ата-ағаларымыз туралы, саясат туралы даурығып дискуссия құру журфактықтар үшін үйреншікті дүние секілді көрінетін. Ал мына тақырыптың аясы үлкейіп бара жатты. Газет бетіндегі Колбин суретінің көзін ойып, маңдайына: «Кет!» деген

жазуларды ешкімнің ықтиярынсыз-ақ аудиториядағы студенттердің өздері жаза бастады.

Міне, осы кезде «Жаңа алаңға» халық жиналып жатыр екен деген хабар да жетті. Жалындаған жастар өре түрегелді. Бәрі емес, әріне Қамқорлықпен: «Айналайындар-ау, арандап қаласыңдар ғой, ол жерде ешкімді де аямайды, тыңдасандаршы», – деген жалынышты үнінің өзіне қарсы дау айтып, жолдан итеріп тастап кетсек те бізді сатпаған ағайымыз да болды. Кейіннен біздің ит терімізді басымызға қаптаған, кеңесті жақтаған ағайсымақтарымыз да болды. Ұстап бергендер, сатып кеткендер... Бәрі болды!.. Әп-сәтте әлемтапырық болып, дүние өзгеріп шыға келді... Дүниені дүр сілкіндірген 3 күндік Желтоқсан көтерілісі осылай басталған болатын. Біз сол көтерілістің бастан-аяқ жуан ортасынан табылддық.

Ер сыналар күн туды. Үлкен лекция залы. Үлкен комсомол жиналысы. Өншейінде самаладай жарқырап тұратын фое шамдары да бүгін білте шамның түбіне түспейтін жарығындай өлеусірей қалғандай. Әлде, әдейі жартысын жақпай қойды ма екен, кім білсін?! Біз кезегімізді күтіп таңертеңнен бері сыртта тұрмыз. Іштен естілген айқай және жазаланғандар мен оқудан шығарылғандардың жандауыстары, жылағандары үрей бұлтын қоюлата түсуде. Байқаймыз, ешкімді ешкім аяп жатқан жоқ. Курстас қыз Гүлжан Тұрсынова мен Ұлбала жатақханаға жүгіріп кетті де, талғажау етерлік бірдеңелермен қоса менің іште ұмыт қалған тұмарымды алып келіп: Тағып ала қойшы, – деп қиылды. Сол жерде тұрып қарбытып-қарбытып бірдеңелерді

жегендей болғаным есімде. Бірақ не жегенімді білмеймін...

Кешке таман кезек біздің курсқа келді. Ішке кірдік. Қысылып, талып қалып жатқан қыздар да бар. Комсомолдан шығарамыз деп қорқытуда. Ол кезде комсомолдан шығу – бәрі бітті деген сөз! Осының алдында ғана: «Егерде біреуімізді комсомолдан шығаратын болсаңыз, онда бәрімізді түгел шығарыңыз» деп, 50 шақты комсомол билетін жинап апарып үстеліне қойып, қыр көрсетіп жүрген қызбалардың бастары салбырап кеткен. Мұны бастаған өзім едім. Бірақ бәрі дерлік қостаған!

– Кім бастағанын көрсетсеңдер соны ғана жазалаймыз! Болмаса екі курстың комсоргі мен старосталары, т. б. бәрің кетесіңдер! – деді «большой комсомол» үстелді жұдырықтап.

Бірақ, бұл жерде ешкім ешкімді сатпады! Керісінше, Гауһар Құстүтінова деген қызымыз: «Ағай, біз бала емеспіз ғой біреу жетектеп апаратын, әркім өз еркімен, өз аяғымен барған шығар» деп жылап жіберді. Тұс-тұстан қолдаушылар да табылып жатыр... Өз кезегінде сөз алып, орыс тілінде: «Бұлар бар-жоғы 1-курстың студенттері, көбі әлі 18-ге де толған жоқ, балалық жасаған», – деп, екі группаны қорғай сөйлеген Мұратбек Иманғазиновты Баяндаров: «Сен болашақ коммунистсің, кімдерді қорғап отырға-ныңды білесің бе, абайла! – деп доқ көрсетіп тыйып тастады.

Төмен қарап тұқырып отырған 50 студенттің ортасынан 18-ге әлі толмаған Ормаш (марқұм) орнынан тұрып: «Мен бастадым, мені жазалаңыз!» – десін.

Одан ары шыдап отыру мүмкін емес болатын.

– Ол емес, бәрін мен бастап апардым, – деп орнымнан тұрдым... Сол кездегі Үлкен комсомолдың төрағасы Баяндаров маған қарай саусағын шошайтып:

– Мынадан шығады ол, мен білемін! – деді.

Оның олай айтатын да жөні бар. Екеуіміз ескі таныстармыз. Дайындық курсынан келген мені ол өткен жаздан бері қалалық студенттік отрядтан жазсы танитын. Екеуіміз неше мәрте сөзге де келген болатынбыз. Бір қызығы, сол кезеңде командааралық үш мәрте сайыс болды. Бірі – «Политплакат» («Саяси

плакат») деген сурет салудан, екіншісі – «Кіріпші қалаудан» (студенттердің құрылыс отряды болғандықтан) және көркем-өнерпаздар жарысы. Осы үшеуінде де еріксіз қолымды қысып тұрып, 1-орынды маған өзі тапсырған. Бірақ, көпшіліктің көзінше тілін алмай талай жерге қаратып едім, (комсомол ғой) ұмытпапты. Оның үстіне алдында ғана комсомол билеттерін алдына апарып: «Егер біреуімізді комсомолдан шығаратын болсаңыз, онда бәрімізді шығар», – деп көрсетіп кеткен қырым бар.

Сонымен, өз кінәмді мойындағаным үшін комсомолдық есеп көртішкеме қатаң ескерту жаздырып, әзірге аман шықтық. Курс мәз. Жатақханада жайылған дастарханның басында даурығып жатырмыз. Жаңа ғана неше мәрте өзі ескерту алса да, жиналыста шыр-пыры шығып бізді қорғаған факультет комсомол ұйымының жетекшісі Әміржан Қосанов келіп, бізбен бірге отырып: «Жарайсыңдар! Бір-біріңді солай қорғай алсаңдар сендерді ешкім жеңе алмайды», – деп ағалық ақылын айтып, тағы бір марқайтып тастады.

Біз бұл кезде алдымызда абақты күтіп тұрғанын сезген жоқпыз... Иә, «Біздің тарих, бұл да бір қалың тарих, Оқулығы жұп-жұқа, бірақ-тағы!» – деп Қадыр ағамыз жырлағандай, бұл да бір қалың тарих, тек... Олай болса, өткен-кеткеннің бәрін жіпке тізгендей теріп отырмайын. Бұл туралы әлі толық жазыла жатар. Тек, сол азамат сыналар тар кезеңде арымды сақтап қалғанымға қуанамын. Керісінше, талайларға қамқор бола алдым деп ойлаймын. Араша түстім. Менмін дей алдым! Қамалсам да, таяқ жесем де ешкімді сатпадым.

Сол кездегі журналистика факультеті деканының орынбасары, ардақты ақсақалымыз Әбіл-файыз Ыдырысов ағаның (абақтыда отырып келгеннен кейін, мені оқудан шығармақ болған кезде Әбекеңнің әкелік мейіріммен арқамнан сипап тұрып: «Мен тірі тұрғанда сені ешкім де оқудан шығармайды» дегенін мен ешқашан ұмытпаймын), журналистика факультетінің комсомол хатшысы Әміржан Қосанов пен көбісі 18-ге енді ғана толған, өрімдей курстас достарымның алдында бас иемін!

ҚАМАУДА

Бірақ, басы 15, аяғы 7 күнді арқалап, абақтыға кете бардық: Мен, Сейсен Ұлықбеков, Ғазиз Тастаев және марқұм, Ормаш Мырзағалиев пен ортамызда он сегізге енді толған жалғыз гүліміз Гүлмира Сұлтанәлиева. Абақтының аузынан жасы 18-ге толмаған деп кері қайтарылған Ормашымыз жігіттерден мені бөлмеңіз деп, конвоирға жалынып жүр.

– Мен бәрібір кері кетпеймін, – деп қояды, жарықтық!

Сонымен, 10–12 адамға арналған тар қапаста 40 шақты «декабрист» отырдық. Камера іші тар. Барлық камерадағы жағдай осындай. Абақты аузы-мұрнынан шыға лық толды. Сасық. Түнге қарай конвойдағы қазақ жігіттерге жалынып, камераның есігін аштырып қоямыз. Түнде жатарда абақтыны басымызға көтеріп, қазіргі гимнді шырқаймыз. Есімде қалғаны: бәріміз осы әнді шырқағанда ескі абақтының есігі емес, керегесі дірілдейтін. Кейде кезекші жігіттер жүгіріп келіп: Қазір іште комиссия жүр, ең болмаса солар кеткенше айтпай қоя тұрыңдаршы, – деп те жалынатын. Күндіз әдейі конвоймен біраз жер жаяу айдап, «Поршень» зауытына апарып жұмысқа салатын. Ол зауытта да бірі жасырын, бірі ашық көмектескен азаматтар көп болды. Сырттай болса да жанашырлық танытқан қаракөздерге де ықыласымыз ерекше. Ағаш нардың үстінде астыма төсеуге қанша аясам да, амал жоқ, жамбасыма жаман тақтай батқасын еріксіз төсей салғаннан мыж-мыжы шыққан шубамды абақтыдан соң Ұлбала қарға көміп, қағып-сілкіп қайта

P.S. Осы бір кішкентай ғана жан жылатар әңгімеде атамның, әкемнің, ағамның және өз арамыздағы ұрпақтар үндестігін үзіп алғым келмегендіктен, үлкен әңгімеден үзіп-үзіп қана келтіріп отырмын. «Саяхат» сағаты да, Жан достар да, сол кездегі қарапайым адами қатынастар да мұның бәрі бір үлкен дәуірдің үзік сырлары ғана...Шуба да солай, қайдағы бір қу дүниеге бола қайғыру емес, «Аштықта жеген құйқаның дәмі» ғой, ауыздағы. Алла қаласа алдағы уақытта бұл әңгіме толық жарық көре жатар. Әзірге осы!

Арада отыз төрт жыл уақыт сырғып өте шығыпты.Яғни, отыз төрт Желтоқсан!Аяз бидің ала шапанындай босағаға іліп қоймасам да, ағам берген сол шуба әлі күнге менің жанымды жылытып келеді!..

Нұрымжан МАУЫТОВ,
АЛМАТЫ ҚАЛАСЫ

ТӘУЕЛСІЗДІК ЖОЛЫНДА

ТӘУЕЛСІЗДІК АЛҒАННАН КЕЙІН ЕЛІМІЗДІҢ ТОЛЫҚҚАНДЫ МЕМЛЕКЕТ БОЛЫП ҚАЛЫПТАСУЫ ҮШІН ТАР ЖОЛ, ТАЙҒАҚ КЕШУДЕН ӨТУІ ТИІС БОЛДЫ. СЕБЕБІ ТӘУЕЛСІЗ МЕМЛЕКЕТТІҢ ЕҢ АЛДЫМЕН ШЕКАРАСЫ ШЕГЕНДЕЛУІ КЕРЕК, ЭКОНОМИКАСЫ ТҰРАҚТАНУЫ ТИІС, МЕМЛЕКЕТТІК РӘМІЗДЕРІ, ТӨЛ ВАЛЮТАСЫ БОЛУЫ ҚАЖЕТ. ОСЫ ҰЛЫ МАҚСАТТАР ЖОЛЫНДА БҰРЫНҒЫ КСРО – ДАН ЕНШІСІН АЛЫП ШЫҚҚАН ЕГЕМЕН ЕЛДЕР ТӘУЕЛСІЗ МЕМЛЕКЕТТЕР ОДАҒЫНА БІРІКТІ.

Талдықорғанда тұрдым, ішкі істер саласында қызмет атқардым. Кейінгі үш жылда туған ауылым Бақалыдамын. Әке-шешем қартайып қалаға көшкісі келмеген соң отбасыммен қарашаңыраққа оралдым. Өзім оқыған К.Қазыбаев атындағы мектептің шаруашылық ісінің меңгерушісімін.

Таулы Бадахшандағы жауынгерлік

қаласынан Руслан Нұрғожанов, Бауыржан Байшіліков, Оралхан Иманберлинов, Ақтұма ауылынан Марат Жақсыгельдинов, Досмұхан Атиев, Қадырхан Атиев, Жанымхан Атиев, Алмалы ауылынан Ерік Тұрсынов түрлі салада еліміздің өркендеуіне үлес қосуда. Қаруластар бас қосып Тәжік-Ауған шекарасындағы жауынгерлік

ТӘЖІК–АУҒАН ШЕКАРАСЫН

Сол бір қиын кезеңде Тәжік мемлекеті Ауғанмен шекарасын қорғауға шамасы келмей достастық елдерінен көмек сұрауға мәжбүр болды. Сондықтан ТМД – ға мүше Қазақстан, Ресей, Қырғызстан, Өзбекстан мемлекеттері 1992-2001 жылдар аралығында Тәжік-Ауған шекарасын қорғауға ат салысты. Қазақстан батальонының құрамында көршілес елдің шебін қорғау біздің де маңдайымызға жазылыпты.

Шымкентте әскери міндетімді өтеп жүргенмін. Бір күні командиріміз көршілес Тәжік елінің шекарасын қорғауға ниет білдіргендерді саптың алдына шақырды. Саяси сабақтарда әбден санамызға сіңісті болған: көршілес елдер шекарасы арқылы енген моджеһедтерқару, оқ-дәрі өткізіп діни лаң салады, апиын саудасын қыздырады, жастардың санасын улайды, Ислам мемлекетін құруға қадам жасайды. Демек көрші елдің шекарасын қорғау еліміздің өртеңі үшін керек. Осы сенім бізді саптың алдына шығарды. Тілек білдірген екі жүз сарбаздың

ішінен іріктелген 150-іміздің Таулы Бадахшанның дәмін татуымызға тура келді.

Екі елдің арасын адам аяғы баса алмайтын биік таулар, шың-құздар бөліп тұр. Сол тау-тас арасындағы сүрлеу-соқпақтар біздің жіті назарымызда. Көзін ашқаннан бастап атыс-шабысты естіп, соғыс тәсілін меңгеріп өскен моджеһедтер өлімнен қорықпайды, көзсіздікпен қарулы қақтығыстарда алға ұмтылады. Көңілін кірбің шалмаған, судай аққан қанды туғалы көрмеген аңғал жігіттеріміз ол кезде. Көз алдында қаруластарыңның баудай түскені естен шықпайды екен. Осылайша өліммен беттесіп жүріп жауынгерлік парызымды өтедім.

Әскерден соң жиырма жылдай

жолымыз төмамдалғаннан бері бізді Отан бұйрығымен қарулы қақтығысқа қатысты ғой деп ешкімде елеп ескермеді. Өткен жылы Республикалық қоғамдық бірлестігінің жетекшісі Мұрат Мұхаметхановтың ұзақ жылғы талап-тілегі ескеріліп, үкіметіміздің 6-шы мамырдағы шешімімен Тәжік-Ауған шекарасындағы қақтығысқа қатысқандар Ардагерлер санатына енді, ардагерлерге тән жеңілдіктерді пайдалану құқығына ие болды.

Сарқан ауданында Тәжік-Ауған шекарасында әр жылдары қызмет атқарған он бес қаруласымыз тұрады. Атап айтқанда Погранничник ауылынан Ербосын Қаленов, Қарабөгет ауылынан Ғазиз Желеубаев, Қарауылтөбе ауылынан Айбек Қасымов, Сарқан

қимылдарға және қақтығыстарға қатысушылардың Республикалық Қоғамдық бірлестігінің Сарқан ауданы бойынша филиалын құрып, мені бірауыздан төрағалыққа сайлады.

Біз кезінде шекара шебінде тұрып, тәуелсіздігіміздің қолдан шығып кетпеуін, сыртқы жаулар жылы ұямызды ойрандамауын басты мақсат тұттық. Осы патриоттық сезіммен тәрбиеленген бүгінгі жас буын тәуелсіздікті сақтаудың аса маңызды екендігін естен шығармауы тиіс.

**Аслан ҚҰСАИНОВ,
Тәжік-Ауған шекарасындағы
жауынгерлік қимылдарына және
қақтығыстарына
қатысушыларының
Республикалық қоғамдық
бірлестігінің
Сарқан ауданы бойынша
филиалының төрағасы .**

ИСТОРИЯ

ФОТОАППАРАТ
«ФОТОКОР №1»

Сегодня невозможно представить мир без гаджетов и научных открытий. У каждого, где бы он не находился на работе, в отпуске, дома обязательно при себе фотоаппарат или же телефон с камерой. Каких только фотоаппаратов нет, начиная от крупноформатных, малоформатных компактных до миниатюрных устройств.

Как известно, в основном, предпочтение отдается цифровой аппаратуре лидирующих на рынке фирм, как Canon, Nikon, Sony, Panasonic и т.д. Каждый из них имеет свое преимущество, есть с герметичным корпусом, а другой не требует обработки изображения или же хорошее качество при записи видео и т.д.

Достижения человечества шагнули так далеко, но все же хочется знать, а с чего же все началось?

Фотоаппарат это устройство для снятия неподвижных изображений, которое осуществляется фотохимическим способом при воздействии света на светочувствительный фотоматериал.

История фотоаппаратов берет свое начало с простейшего вида устройства, камеры-обскуры, (В. до н.э.) позволяющего получать оптическое изображение объектов. Камеры-обскуры описываются в источниках последователями Мо-цзы, а также Аристотелем.

Также известно, что в 1840 году американский фотограф Александр Уолкотт производит камеру с вогнутым зеркалом вместо простой преломляющей линзы.

После долгих экспериментов в 1853 году были изобретены сухие желатиносеребряные фотопластины с высокой светочувствитель-

ностью, фотозатор.

Не менее известный польский изобретатель Л.В. Варнерко в 1877 году изобрел уникальный первый в мире, пленочный фотоаппарат с роликowymi кассетами для бромосеребряной колодионной ленты.

Экспериментируя в фотографической лаборатории, изобретателю удалось создать сухие пластинки, которые заменяли негативные стеклянные пластинки. Таким образом 70-е годы XIX века ознаменовались внедрением в России нового в те годы сухого броможелатинового процесса, что вывело фотоиндустрию на мировой уровень. Эксперимент заключался в следующем. На бумагу покрытую сернокислым баритом, наливалась эмульсия, затем сливалась, последующий этап продолжался нанесением такого же тонкого слоя каучука, растворенного в бензине. Этот процесс повторялся семь раз, в результате получалась прозрачная, бесцветная, тонкая перемешанная пластинка, которая была гибкой и легко отделялась от бумаги.

В 30-е годы прошлого столетия Ленинградский Государственный

оптико-механический завод (ГОМЗ), на основе произведенных зарубежных образцов, выпустил новый, пластиночный складной фотоаппарат под маркой «Фотокор № 1», ничем не уступающий аналогичным. Мобильный при печати фотоаппарат, использовался фотокорреспондентами для съемки фотохроники в годы Великой Отечественной войны.

Этот уникальный аппарат, имеющий чуть меньше века историю и представляющий интерес для современных профессионалов храниться в музее.

Корпус фотоаппарата обтягивался черным кожей заменителем, для эффективности металлические детали хромировались. Также в верхней части корпуса фотоаппарата имела черная кожаная ручка-ремешок с тиснением.

Фотоаппарат имеет пластиночную, складную, универсальную камеру формата 9x12. Предусмотрено устройство для фокусировки с растяжением меха, сложенного гармошкой. На ручке из кожи надпись «Фотокор №1». На пластинке справа 6x13 см, также разметки на расстоянии, начиная 1,5 м до 10 м. F=13,5 см

Фотоаппарат относится к бытовой технике 30-х, 40-х гг. XX столетия.

Материал: металл, пластмасса, линза. Размер-18,5x11x15,5 см, масса -1150 г.

Фотоаппарат приобретен у Шалакина С.И. в 1987 году, проживавшего в г.Талдыкорган. Этот неоценимый подарок сделал ему, его дед получивший аппарат в подарок от друга. В данное время экспонат, имеющий музейную ценность демонстрируется в зале «Жетысу в период Советской власти». Желающим посмотреть, добро пожаловать!

Р. ЕСЕНБАЕВА
с.н.с Алматинский областной историко-краеведческий музей им. М.Тынышпаева.

ОБЩЕСТВО

ЗАЩИТИТЬ КАЗАХСТАНЦЕВ ОТ
МОШЕННИКОВ-БЛАГОТВОРИТЕЛЕЙ

Президент Касым-Жомарт Токаев озвучил несколько предложений для прозрачности благотворительной деятельности и онлайн-пожертвований в Казахстане, передает газета «Алатау» со ссылкой на сайт Акорды.

"В целях обеспечения прозрачности благотворительной деятельности стоит подумать о введении Реестра благотворительных организаций. Он должен быть интегрирован во все действующие информационные системы этой сферы. Нужно сделать его доступным любому, кто пожелает ознакомиться с деятельностью благотворительных организаций, их финансовой отчетностью", - сказал Токаев на церемонии закрытия Года волонтера.

Как отметил Президент, не менее важно выстроить систему защиты граждан от мошенничества в сфере электронной благотворительности.

"Сегодня это одна из популярных форм перечисления фи-

нансовой помощи. Каждый третий казахстанец предпочитает делать онлайн-пожертвования. Для того чтобы исключить махинации, не подорвать доверие людей нужно внедрить в оборот так называемые револьверные (оперативные) пожертвования через онлайн-банкинг. Это позволит отследить движение денежных средств, обеспечив их адресность", - добавил Касым-Жомарт Токаев.

Как заявил Глава государства, учитывая высокий уровень вовлеченности общественных организаций в жизнедеятельность общества

и процессы управления государством, в стране необходимо наращивать потенциал социального партнерства в реализации волонтерской и благотворительной деятельности.

"С учетом этого крупные системные организации смогут претендовать на аккредитацию при профильных государственных органах. Таким образом они получат доступ к участию в государственных программах и национальных проектах", - отметил Токаев.

СОБ.КОРР

НОВОСТИ

ВАКЦИНА ПРОТИВ
ВСЕХ ВИРУСОВ

Американские исследователи разработали вакцину против широкого спектра штаммов и подтипов вируса гриппа. Средство показало высокую эффективность при клинических испытаниях, передает EurekAlert!

Исследователи из больницы Маунт Синай в Нью-Йорке разработали вакцину, способную бороться с широким спектром штаммов и подтипов вируса гриппа. Препарат показал высокую эффективность при ранних клинических испытаниях.

Универсальная вакцина против гриппа разработана на основе химерного гемагглютинина (НА).

"Вакцина против вируса гриппа, которая приводит к широкому иммунитету, вероятно, защитит от любого появляющегося подтипа или штамма вируса гриппа и значительно повысит нашу готовность к пандемии, избегая в будущем проблем с пандемиями гриппа, которые мы видим сейчас с COVID-19", - говорит один из авторов.

В ранних клинических испытаниях принимали участие 65 человек. Препарат показал сильный иммунный ответ, который сохранялся в течение 18 месяцев.

Данная вакцина воздействует на проксимальную часть белка НА - на стеблевый домен. Это нейтрализует различные штаммы вируса гриппа.

«ALATAU-AQPARAT»

ЮРИСПРУДЕНЦИЯ

ЗАЩИТА ЧЕСТИ
И ДОСТОИНСТВА

В силу требований статьи 34 Конституции каждый обязан уважать права, свободы, честь и достоинство других лиц.

Гражданин вправе требовать в судебном порядке опровержения сведений, порочащих его честь, достоинство или деловую репутацию.

Иски по делам данной категории вправе предъявлять граждане и юридические лица, которые считают, что о них распространены не соответствующие действительности, порочащие сведения. При распространении таких сведений в отношении несовершеннолетних лиц или недееспособных иски о защите их чести и достоинства вправе предъявить их законные представители.

При этом предметом спора будет являться личные неимущественные отношения, куда относятся жизнь, здоровье, достоинство личности, честь, доброе имя, деловая репутация, неприкосновенность частной жизни, личная и семейная тайна.

Наряду с этим гражданин вправе требовать возмещения убытков и морального вреда, причиненных их распространением.

Юридические лица не обладают правом на возмещение морального вреда, поскольку оно возмещается при нарушении, умалении или лишении личных неимущественных благ и прав физических лиц.

Поэтому юридические лица вправе защищать свою деловую репутацию только путем опровержения порочащих их сведений, а также требовать возмещения убытков, причиненных распространением таких сведений.

Надлежащими ответчиками по таким делам являются авторы, не соответствующих действительности порочащих сведений, а также лица, распространившие эти сведения.

В соответствии с пунктом 4 статьи 143 Гражданского кодекса и статьей 19 Закона «О средствах массовой информации», требование гражданина или юридического лица о публикации опровержения рассматривается судом в случае, если орган массовой информации отказал в такой публикации, либо в течение месяца не произвел публикации, а также в случае его ликвидации.

Тем самым, Законом прямо предусматривается обязательный досудебный порядок урегулирования спора, несоблюдение которого является основанием для возврата искового заявления без рассмотрения.

Б. КОЖАХМЕТОВ
Председатель специализированного межрайонного экономического суда Алматинской области.

Бейсенбі - Четверг, 17 желтоқсан

ҚАЗАҚСТАН

06.05 «Сағындырған әндер-ай!» ретроконцерт
07.25, 02.10 Д/ф «Дала өркениеті»
07.50, 02.35 «Аулдастар»
08.20 «Азаттықтың асқақ әні»
09.30 «Nur tiley»
10.00 «Алтын домбыра – 2020»
12.00, 20.00 Т/х «Абай»
14.30 Д/ф «Қазақ дауысы»
15.00 «Аптау» концерт
18.00 Т/х «Келін әні»
22.45 Т/х «Елшінің қызы»
06.30, 17.00, 20.00 Aqparat
23.40 «Білім бәйгесі»
00.30 «Қазақ дауысы»
01.05 «Nur tiley»
01.40 Д/ф «Тәуелсіздік тарландары»
03.35 «Жан жылыуы»

КТК

07.05 «Мерекелік концерт»
07.30 «Өз елім»
09.10 Д/ф «Nazarbaev.kz»
10.00 «My love Aisulu»
12.00 «Я подарю тебе рас-свет»
17.00 Т/х «Жанған үміт»
18.00 Т/х «Кектен туған ма-хаббат»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00 «Астарлы ақиқат»
21.00 Вечерние новости
21.30 «Семья на год»
01.40 «My love Aisulu»
02.35 Т/х «Кектен туған ма-хаббат»
03.40Т/х «Қара теңіз»
04.40, 05.20 «Өз елім»

ХАБАР

06.00 «Әсем әуен»
08.00 Т/х «Бәсеке»
11.30 Дәстүрлі әндер
12.30 «Бросить вызов судьбе»
13.15 «Бекзат»
15.00 Д/ф «История из жизни»
16.00, 23.30 Проект «За что я люблю Казахстан и казахстан-цев»
16.30 К/ф «Жаужүрек мың бала»
19.00 Д/ф «Н. Назарбаев. Итоги ещё впереди»
20.00 Қорытынды жаңалықтар
20.30 Д/ф «Абай Құнанбайұлы»
21.00 Итоги дня
21.40 «Полигон»
00.00 Д/ф «Хабар 5.0»
01.00 «Әсем әуен»

АСТАНА

06.00 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00, 16.35, 02.00 «Үздік әзілдер»
08.00М/с «Маша и Медведь»
09.50, 22.00 «Кекеш келін»
11.20, 21.00 Т/х «Сүлеймен Сұлтан»
12.30, 23.10 Т/х «Ұлы әмірші қуаң ге то»
14.00 «7 граней независимо-сти»
14.15 К/ф «Welcome to Zhetysu»
16.50 «Туысқандар»
14.45, 03.55 «Сын моего отца»
18.00 Т/х «Белгісіз жан»
20.00 Д/ф «Саясат сардары»
00.40 «Қош келдіңіз»
02.50 «Біреудің есебінен»
03.35 «KazNet»
04.40 «Отбасы»
05.00 «Келіндер»

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Тамаша city»
06.45 «Басты жаңалықтар»
07.30 «Дастархан»
08.45 Д/ф «Білімнің бастауы – балабақша»
09.00 «По семейным обстоя-тельствам»
15.40 «Каникулы строгого режима»
12.00 «Qoslike»
18.00 «Қара бала» концертi
20.10 «Поле чудес»
21.30 «Группа «ZETA»
22.00 «P@ytina»

Жексенбі - Воскресенье, 20 желтоқсан

ҚАЗАҚСТАН

06.05 Д/ф «Дала өркениеті»
06.30«Tolagai»
07.35 «Атамекен»
08.00 «Aqsaуyt»
08.30«Тұлға»
08.55, 02.05 «Ауылдастар»
10.00, 18.00 Т/х «Келін әні»
12.00 Егіз лебіз
14.00 М/ф «Айка»
16.00 «Әл-Фараби»
20.00 «Апта»
20.50 «Жүзден жүйрік»
22.30 Т/х «Елшінің қызы»
23.30 К/ф «Ғажайып әлем»
01.15 «Апта»
02.05 Д/ф «Тәуелсіздік тар-ландары»
02.35 Д/ф «Дала өркениеті»

АСТАНА

06.00, 04.40 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00 Х/ф «Любовь и голуби»
09.20 М/ф «Маша и медведь»
10.00 «TeleBingo»
10.25, 21.55 Т/х «Кекеш келін»
11.55, 21.00 Т/х«Сүлеймен сұлтан»
13.25, 23.05 Т/х «Ұлы әмірші Қуаң Ге То»
15.00 Х/ф «Жаралы сезім»
18.00 Т/х «Белгісіз жан»
20.00 Үздік әндер
20.45 «Аялы алақан»
00.35 «Qyzuq bolgan»
02.00 К/ф «Биші қыз»

ХАБАР

06.00 «Ду-думан»
07.00 «Беу, туған жер!» концерт
08.50 «Самопознание»
09.00 «Я – чемпионPRO»

Жұма - Пятница, 18 желтоқсан

ҚАЗАҚСТАН

06.05, 01.50 Д/ф «Дала-өркениеті»
06.30 «Салған әнім шіркін-ай!»
07.30 М/ф «Қазақфильм»
09.00 «Ұлы дала – Тәуелсіз ел»
10.00, 18.00 Т/х «Келін әні»
12.00 Т/х «Абай» концерт
15.00 «Ұлы дала баласы» концерт
16.00 Т/х «Әл-Фараби»
20.00, 01.20 «Елдіктің ба-стауы»
20.30 «Azil alemi»
22.30 Т/х «Елшінің қызы»
23.30 «Білім бәйгесі»
00.20 «Parasat maidany»
00.50 «Тәуелсіздік тарланда-ры»
02.20 «Ауылдастар»
03.20 «Parasat maidany»

КТК

07.05 «Жұмыр жердің жұмағы»
08.30 К/ф «Көкпар»
10.45 «Бизнесмены»
12.50 «Семья на год»
17.00 Т/х «Жанған үміт»
18.00 Т/х «Кектен туған махаб-бат»
19.30 «Жүрегін қазақ»
21.00 «Наваждение»
01.10 «Бизнесмены»
01.10 Т/х «Кектен туған махаб-бат»
03.45 Т/х «Қара теңіз»
04.50, 05.20 «Жұмыр жердің жұмағы»

ХАБАР

06.00 «Мерекелік концерт»
08.00 Т/х «Бәсеке»
09.15 К/ф «Жаужүрек мың бала»
11.45 «Султан Бейбарс»
12.30 «Бросить вызов судьбе»
13.00 «Тәуелсіздік күні»
15.00 Д/ф «Говорит Назарба-ев»
16.00, 23.30 Проект «За что я люблю Казахстан и казахстан-цев»
16.30 «Бизнесмены»
18.15 Концерт «Шанырақ»
20.00 Қорытынды жаңалықтар
20.30 Д/ф «Әбу Насыр әл-Фараби»
21.00 Итоги дня
21.40 «Полигон»
00.00 Д/ф «Хабар 5.0»
01.00 «Әсем әуен»

АСТАНА

06.00 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00, 16.25, 02.00 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
09.50, 22.00 Т/х «Кекеш келін»
11.20, 21.00 Т/х «Сүлеймен сұлтан»
12.30, 23.10 Т/х «Ұлы әмірші Қуаң Ге То»
14.00 «7 граней Независимо-сти»
14.15 К/ф «Биші қыз»
16.00 «Туысқандар»
18.00 Т/х«Белгісіз жан»
20.00 «Үздік әзілдер»
20.55 Loto 5/36
00.40 «Қош кулдіңіз»
02.50 «Біреудің есебінен»
03.35 «KazNet»
03.55 «Сын моего отца»
04.40 «Отбасы»
05.00 «Келіндер»

ЕВРАЗИЯ

06.00 «Тамаша city»
06.45 «P@ytina»
07.30 «Дастархан»
08.45 Х/ф «Москва слезам не верит»
12.00 «Qoslike»
15.35 «Со дна вершины»
18.00 «Армандаған достық»
20.10 «Поле чудес»
21.30 «Группа «ZETA»

04.00 «KazNet»
04.20 «Әзілстан»

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Когда зовёт серд-це»
06.50 «Ұшқалақ»
07.10 «Тамаша city»
08.05 «Сенбілік жаңалықтар»
08.45«Воскресные беседы»
09.00 Х/ф «Граница. Таёжный роман»
13.35 Т/х «Хутен и Леди»
14.40«X Factor»
18.00 «Basty bagdarlama»
18.35 «Ол кім? Бұл не?»
20.00 «Аналитика»
21.00 Т/с «Северное сияние»
22.00 «P@ytina»
23.00 «Северное сияние»
01.15 «P@ytina+»
02.00 «Ол кім? Бұл не?»
03.00 «Тамаша city»
03.45 «P@ytina+»

КТК

07.05 «Өнерлі отбасы»
08.00 «Достығымыз»

23.00 «P@ytina»
00.00 «Группа «ZETA»
01.15 «Вечерний Ургант»
01.50 «P@ytina»
02.35 «Армандаған достық»
04.20«Той заказ»

КТК

07.05 «Жұмыр жердің жұмағы»
08.30 К/ф «Көкпар»
10.45 «Бизнесмены»
12.50 «Семья на год»
17.00 Т/х «Жанған үміт»
18.00 Т/х «Кектен туған махаб-бат»
19.30 «Жүрегін қазақ»
21.00 «Наваждение»
01.10 «Бизнесмены»
01.10 Т/х «Кектен туған махаб-бат»
03.45 Т/х «Қара теңіз»
04.50, 05.20 «Жұмыр жердің жұмағы»

ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 TV-сабақ
18.00 Жаңалық
18.15 Новости
18.35 «Сыралғы» /тікелей эфир/
19.20 «Саулықтың сыры»
19.30 «Бүгін» /тікелей эфир/
20.00 «Ковид шолу»
20.10 «Ковид обзор»
20.15 «Дорожная карта за-нятости»
20.30 Қорытынды жаңалықтар
21.00 Д/ф «Кең ауқымда»
21.30 Итоговые новости
22.00 «Болмыс» ток-шоуы
23.00 «Карантин»
23.30 Новости
00.00 Жаңалықтар

31 КАНАЛ

06.00 Х/ф «Амар, Акбар, Антони»
09.45 «Артур и месьть Урда-лака»
11.45 «Артур и война двух миров»
14.00 Х/ф «Пираты Карибского моря: На краю света»
18.00 Х/ф «Пираты Карибского моря: На странных берегах»
21.00 Х/ф «Когда остаёшься один»
01.20 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері
03.00 Ризамын
04.30 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.10 «Гу Гу Гәп»
06.50Т/х «Әкесінің баласы»
07.20 Т/х «Тәуекел»
09.00 «Юморина»
12.30, 20.30 Т/х «Ерке мұң»
13.30 «Шымкент-шоу 10 жыл»
16.20 Шоу «Маска»
19.00 «Самое время»
19.30 «Дизель-шоу»
21.30 Япырай
22.20 Сериал «Жалдамалы қалыңдық»
23.20 Х/ф «Ёлки- 5»
01.20 Х/ф «Побег из аула. Операция Махаббат»
03.10 «Күнім сен сенбеші»

жарасқан»
09.30 «Смеяться разреша-ется»
10.50«Качели»
15.30 «Аталар сөзі»
17.00 «Виноград»
21.00 «Портрет недели»
22.00 «Любимая»
00.00 «Иная реальность»
00.30 «Министерство правды»
01.20«Аталар сөзі»
02.45 «Өнерлі отбасы»
03.35 «Мерекелік концерт»
04.10. 05.15 «Көріпкел-2»

ЖЕТИСУ

07.05 «Ән тыңдайық» (онлайн-концерт)
08.00 «Әкелердің әңгімесі»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 М/ф «Тобот»
10.30 «Әдебиет пен адамзат»
11.00 «Жетісу адалдық алаңы»
11.25 Д/ф «Мәдени қазыналар»
11.45 «Әсем әуен»
12.00 «Жүрек сөзі»
12.30 «Ауылдағы ағайын»

Сенбі - Суббота, 19 желтоқсан

ҚАЗАҚСТАН

06.05 «Дала өркениеті»
06.30 «Konil tolgyuny»
07.00 Кәсіпқой бокс Геннадий Головкин (Қазақстан) – Камил Шеремета (Польша)
10.00, 18.00 Т/х «Келін әні»
12.00 «Nur tiley»
12.35«Жігіттер»
16.00 Т/х «Әл-Фараби»
20.00 «Masele»
20.40 «Егіз лебіз»
22.30, 23.15 Т/х «Елшінің қызы»
23.00 «Егіз лебіз»
23.40 К/ф «Айка»
01.45 «Nur tiley»
02.20«Masele»
03.30 «Ғасырлар үні»

КТК

07.05 «КТК қоржынынан»
08.00 Т/х «Бақытқа есік ашайық»
08.30 «Базар жоқ алаңы»
09.25 «КТKweb»
09.50 «Смеяться разрешается»
11.50 «Наваждение»
16.30 «Аталар сөзі»
18.00 «Достығымыз жарасқан»
21.00 «Качели»
00.50 «Проявление»
01.50 К/ф «Hello, ауыл»
03.20 Т/х «Бақытқа есік ашайық»
03.40 «Базар жоқ алаңы»
04.30, 05.15 «КТК қоржынынан»

ХАБАР

06.00 «Ду-думан»
06.45 «Қазақтың жігіттері»
08.50 «Өзін-өзі тану»
09.00«Мен – чемпионPRO»
09.40 «Q-бренд»
10.00 М/ф «Түркістан», «Көне құмыраның сыры», «Отырар дастаны»
12.30 «Бросить вызов судьбе»
13.00 «Aitystar»
14.45 «Сәлем, Елорда» кон-церт
17.00 Т/х «Келінжан»
18.00 «Dimash Show»
19.10 «Қазақконцерт әлемі: Бізге 60 жыл» концертi
20.10 «Отдел журналистских расследований»
21.00 Ақпарат арнасы «7 күн»
22.00 «Полигон»
23.50Т/х «Бәсеке»

АСТАНА

06.00, 05.20 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00, 04.40 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
09.50, 22.00 Т/х «Кекеш келін»
11.20, 21.00 Т/х «Сүлеймен сұлтан»
12.30, 23.10 Т/х «Ұлы әмірші Қуаң Ге То»
14.00 Х/ф «Любовь и голуби»
16.20 «Алдараспан»
18.00 Т/х «Белгісіз жан»
20.00 «Үздік әзілдер»
20.55 «Loto 6/49»
00.40 «Bas times»
01.50 Той жыры
02.20 К/ф «Жетімдер»
04.20 «KazNet» ғаламторға шолу

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Когда зовёт сердце»
07.00 «Тамаша city»
07.45«P@ytina»
08.45 Х/ф «Граница. Таёжный роман»
13.05 «Фабрика грез»
13.25Т/х «Хутен и Леди»
14.30 М/ф «Смурфики: Зате-рянная деревня»
16.10 «Лучше всех»
18.00 «Сенбілік жаңалықтар»
18.35 «Ең алғышқы»
20.00 «X Factor»
21.05 Т/с «Северное сияние»
22.00 «P@ytina»
23.00 «Северное сияние»
00.55 «Непутёвые заметки»
03.15 «P@ytina+»
01.55 «Ең алғышқы»
02.55«Тамаша city»
03.40 «P@ytina+»

13.00 «Қателік»
13.35 «Сильные духом»
14.00 «Тарих парақтары»
14.30 «Әсем әуен»
15.00 «Онлайн-сұхбат»
15.35 «Карантин»
16.10 «Дорожная карта за-нятости»
16.20 «Ән тыңдайық» (онлайн-концерт)
17.00 «Полицейская служба»
17.15 «Қазақ үні»
18.00 «Спорт-тайм»
18.20 «Тарихи тұлғалар»
18.30 «Олжа»
19.00 «Ұлт құндылығы»
19.20 «Саулықтың сыры»
19.30 «Әкелердің әңгімесі»
20.15 «Абай-175»
20.30 Апта /каз/
21.30 Апта /рус/
22.10 «Қателік»
23.00 «Карантин»
23.30 «Ән тыңдайық»(онлайн-концерт)

31 КАНАЛ

06.00. 03.30 «Әзіл студио»

ҚАЗАҚСТАН

06.05 «Дала өркениеті»
06.30 «Konil tolgyuny»
07.00 Кәсіпқой бокс Геннадий Головкин (Қазақстан) – Камил Шеремета (Польша)
10.00, 18.00 Т/х «Келін әні»
12.00 «Nur tiley»
12.35«Жігіттер»
16.00 Т/х «Әл-Фараби»
20.00 «Masele»
20.40 «Егіз лебіз»
22.30, 23.15 Т/х «Елшінің қызы»
23.00 «Егіз лебіз»
23.40 К/ф «Айка»
01.45 «Nur tiley»
02.20«Masele»
03.30 «Ғасырлар үні»

КТК

07.05 «КТК қоржынынан»
08.00 Т/х «Бақытқа есік ашайық»
08.30 «Базар жоқ алаңы»
09.25 «КТKweb»
09.50 «Смеяться разрешается»
11.50 «Наваждение»
16.30 «Аталар сөзі»
18.00 «Достығымыз жарасқан»
21.00 «Качели»
00.50 «Проявление»
01.50 К/ф «Hello, ауыл»
03.20 Т/х «Бақытқа есік ашайық»
03.40 «Базар жоқ алаңы»
04.30, 05.15 «КТК қоржынынан»

ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 М/ф «Тобот»
10.30 «Спорт тайм»
11.00 «Болмыс»
11.45 «Әсем әуен»
12.00 «Әкелердің әңгімесі»
12.40 «Әсем әуен»
13.00 «Арнайы репортаж»
13.30 «Экорейд»
14.00 «Олжа»
14.30 «Ұлт ұлағаты»
15.00 «Онлайн-сұхбат»
15.35 «Карантин»
16.10 «Жұмыспен қамту жол картасы»
16.20 «Ән тыңдайық»
17.00 «Полиция қызметі»
17.30 «Сильные духом»
18.00 Жаңалық
18.15 Новости
18.30 «Қателік»
19.15 «Саулықтың сыры»
19.30 «Жүрек сөзі»
20.00 «Ауылдағы ағайын»
20.30 Қорытынды жаңалықтар
21.00 «Тарих парақтары»
21.30 Итоговые новости
22.00 «Әкелердің әңгімесі»
23.00 «Карантин»
23.30 Новости
00.00 Жаңалықтар

31 КАНАЛ

06.00, 03.00 «Әзіл студио»
06.30 «Әндер мен жылдар»
09.00 «Готовим с Адель»
09.30 «Экстрасенсы против детективов»
11.40 М/ф «Маша и медведь»
12.00 «Во весь голос»
14.00 Х/ф «Қалалық келинешарапат-2»
16.35Х/ф «Пираты Карибского моря: На странных берегах»
19.35 Х/ф «2012»
23.30 Х/ф «Крёстный отец»
01.45 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері
05.00 Ризамын

7 КАНАЛ

06.00 «КТА лигасы»
07.40, 02.10Т/х «Тәуекел»
09.00 «Юморина»
11.10 Х/ф «Ёлки-5»
13.00 Х/ф «Побег из аула. Операция Махаббат»
15.00 «Тәуелсіздік-тірегім»
17.00 Т/х «Зың-зың Күлпәш»
20.45 Шоу «Маска»
23.25 Х/ф «В поисках мамы-2»
01.10 «Вокруг света за моне-той»
04.30 «Айна-online»

06.10 Х/ф «Когда остаёшься один»
10.00 «Готовим с Адель»
10.35 «Экстрасенсы против детективов»
12.35 М/с «Маша и медведь»
13.20 «Во весь голос»
15.20 Х/ф «Артур и война двух миров»
17.30 Х/ф «2012»
21.00 Х/ф «Некуда бежать»
23.00 «Неге?»
00.50 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері
05.00 Ризамын

7 КАНАЛ

06.00«КТА лигасы»
07.40, 02.20 Т/х «Тәуекел»
09.00 «Юмор!Юмор!Юмор!»
10.50 «Жребий судьбы»
15.00 Скетчком «Япырай»
15.40 «Бастық боламын»
21.00 Х/ф «Затеряный город Z»
00.40 Х/ф «Город порока»
04.40 «Айна-Online»
23.10 Х/ф «Ямакаси»
05.00 «Қыздар арасында»

МАРЖАН СӨЗ

ӨМІР – ОЫЖАҚ, КӨЖІМ – ОЫЖАҒИ

Мен кілең мақалдар мен мәтелдерден құрастырылған көлемі 270 беттік «Ойлы сөздің оғашы жоқ» кітабымды 2012 жылы шығарып, оқырманға ұсынғанмын. Оған бергі кезеңде де, жайшылықтағыдай, тіл ұшында, көкейімде қорытылған түйінді тұжырымдарымды түртіп қоятын әдетімді жалғастырып жүретінмін.

Сарғайған қол жазбаларымды парақтасам, кітаптарыма енбеген, мерзімді басылым-дарда жарияланбаған біршама мақал-мәтелдер де жинақталып қалыпты. Солар-ды әр парақта шашылған бетінде қалдыруға дәтім бармай, тағы бір ой елегінде екшеп, сұрыптаудан өткізгендерімді іріктеп-реттеп жинақтаған соң бір бөлігін «Алатау» газетінің оқырмандарына ұсынуды жөн санадым. Талғампаз жұртшылықтың кәделеріне жарап жатса құба-құп.

Талабы таудайға табыс тетігі көп,
Тайсақтағанға түзелмес кетігі көп.

Келешек керуеннің керегесі керулі,
Төрт құбыласы түгелдей шерулі.

Кім еңбек етеді,
Жер байлығы жетеді.

Ынта-ықыласпен иіліп кеп,
Жерді игере білгенге игілік көп.

Тату тұрсаң тірлікте,
Қағылмас сына бірлікке.

Арын таза ұстаған,
Ең асыл – күшті адам.

Тегі асылдан шыға қоймас жасық жан.

Өмір тал бесіктен басталады,
Жер бесікте топырақ жастанады.

Тасқа түскен тарих өшпейді,
Тау-тас тұрағынан көшпейді.

Патшаның тұсынан өткеннен
жолбарыстың сұсынан өткен жеңіл.

Зиялы адам зерделі келеді,
Қияли адам – кеуделі келеді.

Ататегің салтанат құратын –
Ұрпағың мәңгілік мұратын.

Болашақ – нұрлы алаң,
Бірақ жолы бұралаң.

Ұйқымен – тыныққан абзал,
Жұмыспен – шыныққан шомбал.

Үміт – жүректің сәулесі,
Күдік – сағыныш әуресі.

Дана ақылымен ұқтырады,
Бейбақ айқайымен ықтырады.

Жақсыға жайсаңдық тән,
Ғалымға ойшылдық тән,
Батырға қайсарлық тән.

Кешірімділік – кісіліктің белгісі,
Өшпенділік – арынды ашу шалғысы

Білімдінің ойы – зерек,
Білімсіздің ойы – кебек.

Алғыр алыстан қармайды,
Болбыр қарысқа бармайды.

Аңылдақ сырын бүкпейді,
Маңылдақ мұрын сүртпейді.

Білекті күшіне сенеді,
Жүректі ісіне сенеді.

Таныс – қалыс жүреді,
Дос – келіс-барыс тілері.

Жапырағы жайқалса,
жалбыз да саялы,

Елден безген туыс таппас,
Ұсталған ұры тығылар қуыс таппас.

Жұпыны адам – жұлынбайды,
Құтылы адам – сұғынбайды.

Даттағанның бәрін қасым деме,
Мақтағанның бәрін досым деме.

Ауасы таза, тыныс тарылмас,
Шың басы қардан арылмас.

Дәстүр-салт пен ғұрыптар
үрдісін сақтап, мәнін ұққандар
дәріптеп дәйім ұлықтар.

Өке сөзін ұқпаған ұлдан қайыр аз.

Жақсы ұл – әкеден қалған қастерлі мұраны
Көзіндей көріп, дәстүрлі аманат деп ұғады.
Жасық ұл – қажеті қанша ескінің деп,
Адам көрмес қалтарысқа тығады.

Машайыққа табынған мүскіндей,
Мөңгіген көп тілін, дінін түсінбей.

Білмеген орман қадірін,
Ағаштың қияр тамырын.

Арғымақ мінген алқынбайды,
Жабағы мінген тақымдайды.

Қиялшыл мініп талысқа,
Барып та қайтар ғарышқа.

Сөзі жоқ басшы тұщымды,
Ұйыта алмас ұжымды.

Көлеңке ұстатпайды,
Кең өлке жұтатпайды.

Жердің қазынасы көп,
Елдің базынасы көп.

Шорқаққа шормақты да шешу қиын.

Жүгенсіз атты бүйірінен түртпе,
Өдепсізден өнеге күтпе.

Түнде адасқан жұлдызға қарап жол табар.

Әр адамның өз қайғысы бар,
Оны ұғатын қай кісі бар?

Тапшылық ер пейілін тарылтады,
Молшылық бас қайғыны арылтады.

Жылуы жоқ торқадан,
Жүні қалың тон артық.

Жасасаң қарекет –
үйде болар берекет.

Ызақордың ызбарына,
Ызғырықтың ызғарына ұрынбағын.

Ынжық оңай істің де ығын таппас.

Топас топай тапса таңдай қағып тамсанар.

Жиен еркелеп кеп бағады,
қалағанын затын қағады.

Салақтың шаруасы бітпей,
Тұмсығына су жетпей жүреді.

Есірік есіркей білмес,
Естіні көзіне ілмес.

Жол білмес, сапарға жалғыз шықпайды,
Жөн блмес, ортаны үнсіз ықтайды.

Ұрысқақ ұрымтал жерге ұрынар.

Күлкі сүйінгенге – мереке,
күйінгенге – келеке.

Тақасқан дос болып жарытпас,
Шатасқан сөзге көңіл қанықпас.
Саяқ байтал үйірге қосылмай,
Сайран салар тосылмай.

Өлкесі – өріс,
Құнарлы қоныс.

Өмір – сынақ,
Көңіл – сынап.

Жер құшағы анау дана, мынау
қара демейді,
Бәріне тең қарап, пендеге теңейді.

Намысты санаған тірегі
Ұялса жерге кіреді.

Есер талқандар бүтініңді,
Отыңды өшіріп, шығармас түтініңді.

Жаны ашымас тоңмойынға жолама,
Тайынбас сүйреп тастаудан молаға.

Баланың бары – қуаныш,
Тындыра білсе ұлан іс,
Баршаға болар жұбаныш.

Құштарлық алға құлшындырады,
Іштарлық күйіндіріп қылқындырады.

Тұзы кем тамақ – татымсыз,
Қазан қайнамас отынсыз.

Долбарға сенген қозыкөштен ұзамайды.
Жарықты аңсаған көрсоқыр
өмірбойы жұтады құса-қайғы.

Қазан оттан қаймықпайды,
Сыртына май жұқпайды.

Ауыз жаппас күні ұзын,
Тілемсектің тілі ұзын.

Қара түс – ағармас,
Ит сүйекке қақалмас.

Қасқыр қаламас құмайды.

Түлкі тазыны түрпідей көреді.

Жұлқынған әйел жұртқа жақпайды,
Инабаттыны жұрт та мақтайды.

Қитыққан семсерін суырады,
Аптыққан апшыны қуырады.

Таянса төтен тығырық,
Туыс та тантыр тұқырып.

Амалын тапқан аспанды да шарпайды,
Епетейсіз аш қалдым деп зарпайды.

Амалсыздың айласы – арыз,
Жұмыссыздың пайдасы – қарыз.

Асыл сөз – алмастан да өткір.

Балалық шақ – оралмас арман,
Керілік – жолсыз қорықты орман.

Жастың қайрасаң жетесін,
Сөз естисің кекесін.

Сабырлының сөзі – сымбатты,
Сабырсыздың сөзі – жын қақты,

Өсиетті сөз – өміршен,
Кепиетті сөз шөгір-шөң.

Сөлі жоқ сөз – дәмсіз,
Жұтаң жігіт – әлсіз.

Тақылдауықтың тілі тиылмас,
Типындап, айылы жиылмас.

Наз айтқаны зілдей –
Мінегені мірдей,

Жалғанның соты – шындық.

Қоғамшыл асыл дос іздейді,
Пайдақор асыл тас іздейді.

Еңбекке енжар –
Несіптен кемтар.

Болдырмау үшін топанды,
Күні бұрын салғын тоғанды.

Ұры – күнәһар,
Сот – дөнекер.

Ұры жарықтан жасқанады,
Айсыз қараңғыда мастанады.

Ұры жымқырудан ұялмайды,
Жүнделсе де, ұрлығын тия алмайды.

Ұрының ұсқыны қашып жүреді,
Тықырдан сескеніп, сасып жүреді.

Жымқыруға құныққан,
Құтыла алмас құрықтан.

Жемқор құлқыны толғанша асығар,
Кенелдім деп кердеңдеп тасынар.
Оңай олжасы заңмен ашылар,
Пышақ кескендей мысы басылар.

Жалмауыз барды жайпайды,
Ықылық атып,
Қуып кетер сай-сайды.

Шырмауыққа матассаң да,
орманда адассаң да сөзден шатаспа.

Көргені көптің – білгені көп, Көрбілтенің күлгені көп.
Паң дөйсіп пәлденеді, Ермек етіп әлденені.
Именшек – итінгіш, Кешейұлдер китің іс.
Пиғылы бұзықтың қиғылығы көп.
Икемсіз илікпейді, Іске көп килікпейді.
Инеліктей имиген де игіліктен именбес.
Жандайшаптың ауызы жабылмас, Мысы басылса да шағылмас.
Өркім өзін ақылгөй санайды, Кеуде керер баулыдым деп талайды.
Ауруды жұқтыратын – жөтел демі, Бетперде тағып жүру – кесел емі.
Тапсаң да жаттан дос, Сыйластық таттанбас.
Жағымпаз ісі түскенге – мысық, Ісі түспегенге – күшік.
Зұлымның зұлматы зығырданыңды қайнатар, Залалсызды қарадай-ақ жайратар.
Оспадардың оспағы оңдырмас, Досын да көршілес қондырмас.
Қарызды алу – жеңіл, Қайтару – ебіл-себіл.
Тойымсыз тыным таппас, Кержалқау тиын таппас.
Ашыққан сарқыт қалдырмас, Асыққан аяқ шалдырмас.
Зейінсізге ақыл жұқпас, Мейірсіз туысты да жақын тұтпас.
Бұзақы салса бүлікті, Сындырар темір білікті.
Құс та сағынар қонысын, Жылда оралар сол үшін.
Дауылды жерде құм көшеді, Жауынды жерде гүл өседі.
Кедей жүрсе қыста таппай қалқаны, Миығынан күле қарар қалталы.
Үміттің үзілгені – күдіктің көз ілгені.
Түсінде көргенің – түнгі ермегің.
Қыздың қылығы – сырдың тұнығы.
Қыз таңдаған жолығар түйсіксізге тұштаңдаған.
Ерке қыз келін боп жарытпас, Ұрпағына өнеге дарытпас.
Бір тамшы тердің – ырзығы керім.
Дәй бастықты ықтаған талантсыз тағын нықтайды, Құдайдан да ықпайды.
Еңбекпен келер жемісі – өмірдің кең өрісі.
Түсті деп кірбің көңілге, Түнеріп үнсіз түңіл ме?
Құтайған көңіл – қызықты өмір.
Жесірдің жонынан жел өседі. Тиылмас ел өсегі.
Өнер жас талғамайды, Талант пен талап алқалайды.
Қарақшыдан қорыққан, Қасқырды көрсе жортқан, Аттай алмас арықтан.
Әли ЫСҚАБАЙ, ҚР-сының еңбек сіңірген мәдениет қызметкері, Алматы облысының Құрметті азаматы, Қазақстан Жазушылар одағының мүшесі.

МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ - БАСТЫ МІНДЕТ

Бүгінгі ұрпақ – ертеңгі болашақ жастарымыз. Сол себепті мемлекет тарапынан жасөспірімдердің дұрыс тамақтануына үлкен мән берілуде. Осыған байланысты мектебімізде өткен оқу жылы бойынша 160 оқушы тегін ыстық тамақпен қамтылған болатын.

Жалпы білім беретін мектептердегі білім алушылар мен тәрбиеленушілердің жеке-леген санаттарын тегін және жеңілдетілген тамақтандыруға құжаттар қабылдау, Қазақстан Республикасының Білім және Ғылым министрінің 2020 жылғы 24 сәуірдегі №158 бұйрығының (10-қосымшасы) негізінде жүзеге асырылды. Көрсетілген қызметті Қазақстан Республикасының еңбек заңнамасына сәйкес демалыс және мере-ке күндерін қоспағанда, дүйсенбіден бас-тап жұманы қоса алғанда сағат 13.00-ден 14.30-ға дейінгі аралықтағы түскі үзіліспен сағат 9.00-ден 18.30-ға дейін қабылданады. Порталда жөндеу жұмыстарын жүргізуге байланысты техникалық үзілістерді қоспағанда тәулік бойы (Қазақстан Республикасының еңбек заңнамасына сәйкес көрсетілетін қызметті алушы жұмыс уақыты аяқталғаннан кейін, демалыс және мереке күндері жүгінген жағдайда өтінішті қабылдау және мемлекеттік қызмет көрсету нәтижесін беру келесі жұмыс күнімен жүзеге асырылады).

www.edu.egov.kz порталында орналасқан.

Мемлекеттік қызметті алу үшін мемлекеттік қызметті алушы мынадай құжаттарды ұсынуы қажет: ата-ананың өтініші; ата-аналарының жеке басын куәландыратын құжат; бала 2007 жылғы 13 тамызға дейін не Қазақстан Рес-публикасынан тыс жерде туылған жағдайда баланың туу туралы куәлігінің көшірмесі: 2008 жылға дейін Қазақстан Республикасы-нан тыс жерде некеге тұрған немесе бұзған жағдайда некеге тұру немесе бұзу туралы куәліктің көшірмесі.

Мәртебесін дәлелдейтін құжаттың көшірмесін көрсетіп дәлелдеген жағдайда тегін ыстық тамақпен қамтылады.

Сонымен бірге мемлекеттік атаулы әлеуметтік көмекті алуға құқығы бар отба-сылардан шыққан балалар үшін, жергілікті атқарушы органдар ұсынатын мемлекеттік атаулы әлеуметтік көмекті тұтынушылар қатарына жататынын растайтын анықтама; жан басына шаққанда орташа табысы күн көріс деңгейінен төмен, мемлекеттік атаулы әлеуметтік көмек алмайтын отбасылардан шыққан балалар үшін алған табысы тура-лы құжаттар; жетім балалар, ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балалар үшін – қамқоршылықты (қорғаншылықты) бекіту туралы уәкілетті органның шешімі; төтенше жағдайлардың салдарынан шұғыл жәрдемді талап ететін отбасылардан шыққан балалар үшін - төтенше жағдайлардың салдарынан шұғыл жәрдемнің қажеттілігін дәлелдейтін құжат; білім беру ұйымының алқалы басқару

органы айқындайтын білім алушылар мен тәрбиеленушілердің өзге де санат-тарына жататын балалар үшін отбасының материалдық-тұрмыстық ахуалын зерде-леу, сонда-ақ қаржылай және материалдық көмек көрсету туралы шешім қабылдау үшін басқа да қажетті құжаттардың негізінде білім алушылар мен тәрбиеленушілердің өзге де санаттарына тегін және жеңілдікпен тамақтандыру ұсыну туралы білім беру ұйымының алқалық органның шешімі. Құжаттарды салыстыру үшін түпнұсқалар ұсынылады, содан кейін түпнұсқалар көрсетілетін қызметті алушыға қайтарылып беріледі.

Көрсетілген қызметті алушыдан алынатын төлем мөлшері Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген жағдайларда мемлекеттік қызмет көрсету тәртібі және оны алу тәсілдері тегін. Сондай-ақ, ата-аналарға қызмет көрсетудің ерекшеліктері мен қосымша ақпараттарды алып отыруы үшін, қашықтықтан қол жеткізу режимінде www.edu.gov.kz. интернет және www.egov.kz. порталында және 1414, 7777 телефондары арқылы ақпарат алуға бола-тыны айтылды. Осы ақпаратқа қосымша мектебіміздің арнайы сайтында мемлекеттік қызмет туралы жүргізілген жұмыстар жа-рияланып отырады. Мемлекеттік қызмет көрсету – біздің басты міндетіміз болып та-былады.

Сания ҚАРАЖІГІТОВА,
«Жамбыл ауылындағы №2 орта мектебі» КММ әлеуметтік педагогы.

МАМАН МІНБЕРІ

ҚОЛЖЕТІМДІ МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТ

ЕЛБАСЫ Н. НАЗАРБАЕВ «ҚАЗАҚСТАН 2050» СТРАТЕГИЯ-СЫНДА: «МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ – БҰЛ ЕЛІМІЗДІҢ ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ДАМУЫНЫҢ НЕГІЗГІ КӨРСЕТКІШІ» - ДЕП АТАП ӨТТІ. ЯҒНИ, МЕМЛЕКЕТТІК ОРГАНДАР ҚЫЗМЕТІНІҢ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУҒА ЖӘНЕ АТАЛҒАН САЛАНЫҢ ДАМУЫНА БАСТЫ НАЗАР АУДАРУ ҚАЖЕТ.

Осының негізінде азаматтар мемлекеттің қызметіне толықтай тәуелді, яғни мемлекеттік қызмет көрсетуші органдардың басты мақсаты азаматтардың өмір сүруіне тиісті жағдай жасау. Елбасы халыққа арнаған Жолда-уында ең әуелі рұқсат беру құжаттарының тізбесін қысқарту керектігіне тоқталды. Электронды үкіметті дамыту, халықтың компьютерлік сауаттылығын көтеру, халыққа қызмет көрсету орталықтарының қызметін жақсарту, сол арқылы мемлекеттік қызмет сапасын арттыру жөнінде көптеген тапсырма жүктеді. Олардың орындалуы – басты назарда. Мемлекет басшысының мұндай саясаты еліміздің одан әрі өркендеуіне, халқымыздың әл-ауқатының артуына, сыбайлас жемқорлық көріністері мен бюрократтық тосқауылдардың азаюына негіз болады деп есептейміз.

Мемлекеттік көрсетілетін қызмет дегеніміз – көрсетілетін қызметті алушылардың өтініші бойынша жеке тәртіппен жүзеге асырылатын және олардың құқықтарын, бостандықтарын мен заңды мүдделерін іске асыруға, оларға тиісті материалдық немесе материалдық емес игіліктер беруге бағытталған жеке-леген мемлекеттік функцияларды іске асыру нысандарының бірі. «Жамбыл атындағы орта мектеп мектепке дейінгі шағын орталықпен» коммуналдық мемлекеттік мекемесі Қазастан Респуб-ликасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 27 мамырдағы №223 бұйрығына сәйкес «Мемлекеттік көрсетілетін қызмет стандартын орын-дау мақсатында өтінішті қабылдау және мемлекеттік қызмет көрсетудің нәтеижесін беру» жазбаша түрінде не-месе www.egov.kz «Электрондық үкімет» веб порталы арқылы жүзеге асырылады.

- Оқушыларды мектепке қабылдау, шығару.
- Үйден оқытуды ұйымдастыру.
- Ыстық тамақпен қамтамасыз ету.
- Экстранат түрінде оқуды ұйым-дастыру.
- Жоғалған аттестаттарды (дубли-кат) қайта қалпына келтіру.
- Жазғы сауықтыру лагері

Жоғарыда аталған мемлекеттік көрсетілетін қызметтер бойынша www.egov.kz порталы арқылы көре ала-сыз. Айта кетейік, қазіргі уақытта Қазақстанда мемлекеттік қызметтердің 80 пайыздан астамы электронды фор-матта қолжетімді. Осы қызметтер ту-ралы толық мағлұмат алғыларыңыз келсе төмендегі байланыс телефон номерлеріне хабарласуларыңызға болады. Қызмет көрсету әрқашан қолжетімді.

«Жамбыл атындағы орта мектеп мектепке дейінгі шағын орталықпен» КММ-нің www.egov.kz порталына жа-уапты мамандар директордың оқу ісі жөніндегі орынбасары Эльмира Санат-бекова, іс-жүргізуші Айгерім Бекасы-лова. Жамбыл ауылы, Жамбыл көшесі №24. Байланыс номері: (872771)35-3-37; 8702-839-32-88; 8707-247-95-08.

Э. САНАТБЕКОВА,
«Жамбыл атындағы орта мектеп мектепке дейінгі шағын орталықпен» КММ директорының орынбасары.

ОРМАН ШАРУАШЫЛЫҒЫ

Орман – жер бетіндегі табиғи қорлардың, оның ішінде өсімдіктер жамылғысының басты бір түрі, құрамында бір-біріне жақын өскен ағаштың бір немесе бірнеше түрі бар табиғи кешен, отанымыздың ең басты қазыналарының бірі, біздің байлығымыз.

ТАБИҒАТТЫ ҚОРҒАУ - ТӘРБИЕДЕН

Орманның адам өмірінде атқаратын рөлі маңызды. Бірақ кейбір туристер орман ережесін сақтамағандығының кесірінен және бұрыс әрекеттерінің нәтижесінде жыл сайын қаншама орман өртенеді. Түрлі қоқыстар, консервілер, сынған әйнектерді қалдырып кетіп ор-манды ластайды. Бұдан бөлек басқа да көптеген тәртіп бұзушылықтар орын алып жатады. Осындай жауапкершілігі жоқ туристердің салдарынан орманға қаншама зақым келеді. Соның әсерінен орманда мекендейтін жан-жануарлар, аң-құстар үйсіз қалады.

Орманды қорғау тек «Орман шаруашылығы қызметкерлерінің» ғана міндеті емес, барлық адамзаттың ортақ міндеті. «Таза болса табиғат, аман болар адамзат» дегендей, әр адам табиғатты аялауды, орманды қорғауды өзінен ба-стау керек, сол кезде ғана айналамызда тәртіп орнайды.

Біз, яғни адамдар тірі экожүйенің бір бөлігі болып табыламыз. Егер біз табиғатқа немқұрайлы қарасақ, өзімізге немқұрайлы қарайтынымызды түсінуіміз қажет. Табиғатты сүю және оған зиян келтірмеу әр адамның парызы екенін есте сақтау керек.

Болат НҮСІПОВ,
Жоңғар орман шаруашылығы коммуналдық мемлекеттік мекемесінің орман күтушісі.

ТАЛБЕСІК

АЛҒАШҚЫ
КӨКТЕРЕГІМ
ОҚСАНА
АҚЫРЫП

КӨКТЕРЕК. БИЫЛ БҰЛ АУЫЛДЫҢ ТАРИХЫ ТУРАЛЫ БІР ЕМЕС, ЕКІ БІРДЕЙ КІТАП ЖАРЫҚ КӨРДІ. БІРІНШІСІ – ТАРИХШЫ ҒАЛЫМ ЕСЕНАЙ ІҢКӨРБАЕВ ПЕН ӨЛКЕТАНУШЫ ЖАҢАБАЙ ӘДІЛБАЙҰЛЫНЫҢ «КӨК ЖЕЛЕКТІ КӨКТЕРЕГІМ» ЖИНАҒЫ, ЕКІНШІСІ – ЕҢБЕК АРДАГЕРІ, ҚАЗЫНАЛЫ ҚАРИЯМЫЗ ТАШБОЛАТ САБИТОВТЫҢ «КӨКТЕРЕГІМ – КӨКТЕГЕНІМ» КІТАБЫ.

Алғашқы кітаптың таныстырылымы Талдықорған қаласында және Лепсі ауылында өтті. Кітаптың Лепсі ауылындағы тұсаукесеріне Өл–Фараби атындағы Қаз ҰУ–нің Қазақстан тарихы кафедрасының меңгерушісі, академик Берекет Көрібаев, заң ғылымдарының докторы, профессор Серікқали Тыныбеков, профессор Талғат Мекебаев, осы оқу орнының доценті Жандос Құмғанбаев қатысып, кітаптың мән–мағынасын сарапқа салды да, «Көк желекті Көктерегім» аудан кітапханаларына, музейлерге тарту етілді.

Біздің әңгімемізге арқау болып отырған Ташболат Сабитовтың «Көктерегім – көктегенім» кітабының тұсаукесері туған ауылында өтіп, белгілі қаламгерлер дария көңіл қариямыздың жасампаздық еңбегіне зор баға берді.

Республикамыздың бүкіл елді мекендері секілді бұл ауыл да өтпелі, елара тұстың бар ауыртпалығына арқасын тосып, қазіргі заманның тосын оқиғаларын бастан өткізді. Ауыл табалдырығын жекешелендіру атталғы қолда барға зар болған көпшілік түптің түбінде көштен озу, көштен қалу деген ұғымның адамның жеке басының ынта – ықыласына байланысты екенін түсінді. «Көктерегім – көктегенімнің» авторы Тәштай ағамыз шын мәнінде де еңбегімен еңсесін түзегендер қатарында. Алды–артын қамтып ойлайтын, ақылға дем қойған қарияның қызығы да, қиындығы да мол өткен ғұмыры тұнып тұрған өнеге екен. Мұндай пікірге осы кітапты оқыған адам еріксіз ден қояды.

Халқының қасіретін білмеген, халқының қасиетін білмейді. Ташболат

Сабитов бізге осы тұрғыдан үлгі. Алдымен сөзді бабасы Ибадулладан бастайды. Жас кезінде Қазан қаласынан нәсіп іздеп Лепсі уезін бағытқа алыпты. Жолай Семейде бір жыл аялдап ұсталық кәсіпті үйреніпті де бұрын–соңды Лепсіге қоныс аударған татар ұлысының керек адамына айналыпты. Жаңа қонысында өмірден өткенше ұсталық өнерінің арқасында күн көріпті. Пайғамбар жасына жетіп өмірден озған Ибадулладан қалған жалғыз тұяқ Көрім–кітап авторының атасы. Бұл кісі де әкеден үйренген ұсталықпен ел–жұртына сыйлы болған көрінеді. Көрім мен Ханыш Ғалымбекқызынан Садық пен Сабит деген қос ұл, Ғайния, Файруза, Ғизатбану атты 3 қыз тарайды.

Кітапта Тәштай аға әкесінің ағасы Садық пен әкесі Сәбит жайында оқырманға қызықты мағлұматтарды ортаға салады. Айналасына ұсталықпен ерте танылған Садық пен Сабит Лепсі өзенінің төменгі жағынан көпір салуға талпырыс алады. 1912 жылы басталған көпір құрылысы келер жылы аяқталып, жаңа қоныс Романовтар династиясының Ресейде патшалық құруының үш жүз жылдығы құрметіне Романовка деп аталады. Осылайша автор Романовка селосының, Көктерек ауылының тарихын ата–бабасының жүріп өткен жолымен байланыстыра отырып көпшілік көкейіне құяды. Өрине, қазақтың басынан өткен қиын–қыстау кезең–үркіншілік, ашаршылық, Отан соғысының зардабы, соғыстан кейінгі халық шаруашылығын халпына келтірудің қиындығы назардан тыс қалмайды.

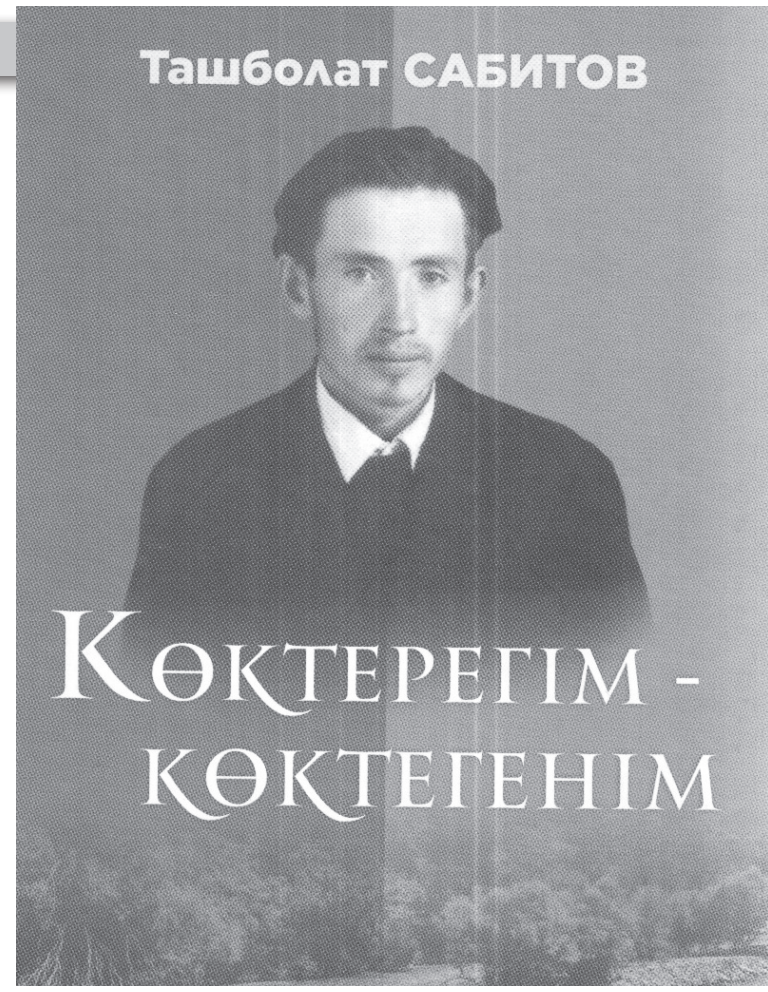
Автор жазбасының құндылығы–деректілігінде. Не жазса да, не айтса да ол болжамға жуымайды. Елдің

жердің тарихы көзі көргендердің әңгімесімен әрленіп, шынайылығымен қызықтырады. Әкесі Сабиттің, анасы Мирбанудың айтқандары арқылы Ибадулла, Көрім әулетінің өткеніне бойлаймыз, автордың өзі куә болған бертіңі жылдар өрнегі кинолентадай көз алдымыздан өтеді.

Кітаптың екінші бөлімі «Ел–жұрт, жер, су» деп аталады да осы тақырып аясында оқырмандар танымы тереңдеп, көңіл көкжиегі кеңейе түседі. 1956 жылы Шамалған құрылыс техникумын бітіріп, Максим Горький колхозының прорабы болып еңбек жолын бастаған Ташболат ағамыздың кеудесі – Көктерек ауылының тарихы. Ол мал қораларының, малшы үйлердің орнына қазық қағып жүріп – ақ жылқышы Жанболат Шаяхметов сынды тұнған бойы шежіре қарттың әңгімесіне құлағы түрік жүреді. Соның нәтижесінде оқырман Сарымсақты – Суықтының бойынан Шұбартүбекке дейін қанат жайған Садыр руының Лепсі өзенінің бойына қоныстануы жайында, Тасболат батыр, Тәсібек болыс хақында, сай–сала, өзен–көл төңірегінде тың мәліметтерге кезігеді.

Аталмыш кітаптың «Өзге емес, өзім айтам өз жайымда», «Жоқты табу, барды ұқсату» тараулары автордың өсіп–өнуі, қалыптасуы, көзқарасы, қам–қарекеті туралы толғауы тоқсан дүниеден сыр шертеді.

Жиырма екі баспа табақ кітапты қолға алысымен аяқтауға тырыстым. Себебі белгілі –жастайымнан өзім естіп өскен, көрген, сан рет аралаған жер туралы, ыстық ықыласын сезінген ел туралы, еңбегімен еңсе түзген ерлер туралы кітап еріксіз жетелеп отырды. Шын мәнінде ата–бабасының аруағын

Ташболат САБИТОВ

КӨКТЕРЕГІМ –
КӨКТЕГЕНІМ

әспеттеп, өткенін түгендеп, жеткенін ардақтаған туынды оқыған жанның рухын шыңдайды.

Адам жанының ең негізгі байлығы–мейірім мен қайырым. Одан өткен байлық жоқ. Ол жоқ жерде тіпті ілім–біліміңіздің де құны көк тиын. Кітап авторы Ташболат ағамыз осындай мейірім мен қайырымнан жаралған бай адам. Сондықтан жазғаны да мағыналы әрі мазмұнды.

1969 жылдан бастап Текелі ТЭЦ–інде экспедитор болып жұмыс істейтін сібірлік Пинаев Александрмен танысып, білісіп, достасып кеткені, келер жылы Сібірге, Мариинскіге сапар шеккені ұзақ бір хикаяның бастауы. Бұл ел–жер көрем деп саяхаттау емес, шаруашылық мүддесі үшін белді бекем буып көрмеген–білмеген өңірге жетелеген нартөуекел еді. Алғашқы сапарында бес вагон құрылыс ағаштарының Лепсіге қарай жол тартқаны тартымды баяндалса, келесі сапарларында сібірге жұмысқа жерлестерін апарып, іскерлік байланысты нығайта түскені қызықтырады.

«...Ағашсыз жұмысың жүрмейді. Салатын үйіңнің фундаменттен басқасы түгел ағаш, мал қораларының төбе жаппасы – ағаш. Облыстық ауыл шаруашылық басқармасынан бөлінетін ағаш онша маз емес», – деп автор Сібірге сапардың амалсыздан

болған тәуекел екенін айғақтайды. Мұнымен қоса жолсапар шығынын былай қойғанда жол–жөнекей ұшырасатын қиындықтарды жеңіп барып еңсерілетін ұзақ сапардың нәтижесіне басшылар қуанғанымен де, осыған қолыңның қалай жеткенін білгісі келіп бас қатырмайтыны да шындық. Мариинскіден басқа Хакасия, Умбелла поселкесіндегі орман өндірістік комбинаты, Северобайкал әкімшілік ауданы, Магистральный қаласы, Лесосибирскіге жалғасқан сапарда Тәштай ағамыз Сібірді пойызбен де, машинамен де, басқа түскенде жаяу да шарлағанын біліп, көп мүддесіне келгенде қарақан бас қамын ұмытатын жанкештілігіне еріксіз ден қоясың.

«Осылайша 36 жыл бойы Көктерек ауылының бар құрылыс жұмыстарын алаңсыз, жалтансыз, бар адал ниетіммен жүргіздім. Үлкеннен де, кішіден де «сен жамансың» деген сөзді бірде – бір естімегеніме ризамын. Көктеректің бар құрылысын салудың маған бұйырғанына ризамын», – дейді кітап авторы.

Біздің де сексеннің бесеуіне қадам басқан жасында ел мен жердің тарихын хатқа тізген зерделі де ақылман ағамызға ризашылығымыз шексіз. Елдің–жердің бағына аман болыңыз, Тәштай аға!

Жомарт ИГИМАН

ҚАЗЫНА

ЖАҢА КІТАП
жарық көрді

Жаңа 2021 жыл қарсаңында Талдықорған қаласының әкімі Ғалымжан Әбдірайымов мырзаның қолдауымен «Қарттарым–асыл қазынам» атты көркем безендірілген қалалық ардагерлер ұйымының шежіре кітабы жарыққа шығып, жұртшылықтың ілтипатына бөленді.

Бұл тамаша туынды Алматы облысының әкімі Амандық Баталов мырзаның «Атадан – өсиет, анадан–қасиет» тақырыбындағы кішіпейіл, ілтипат сөзімен ашылады. Ол өз сөзін: «Талдықорған қалалық ардагерлер ұйымының шығарып отырған кітабы ұрпақ тәрбиесіне қосар елеулі үлес болады деп сенемін» деген тұжырымымен түйіндейді.

Кітап Ұлы Отан соғысындағы Жеңістің 75 жылдығына тарту, сұрапыл соғыс жылдарында майдан мен тылдағы ерлікті қастерлеу мақсатын алға қойып, оған қол жеткізгенін көрсетіп отыр. «Қарттарым – асыл қазынам» атты еңбек өз жүгін абыроймен көтеріп тұр. Ақиқаты сол, редакция алқасы Ақшабай Көрімбеков төрағасы, Айтмұханбет Ерасылов (марқұм), Балғаным Боранбаева, Гүлнар

Каримова, Балнұр Шаңбаева, әдеби өндеген Айдын Кәлімхан, тағы басқалар кітапты тартымды, мазмұнды, ажарлы етіп шығаруға аянбай тер төккені көрініп тұр. Ендеше «Қарттарым – асыл қазынам» атты кітапты Талдықорған қалалық ардагерлер ұйымының тұңғыш тарихи шежіресі деп ризашылықпен айтуға болады.

Талдықорған қалалық ардагерлер ұйымына әр жылдарда басшылық еткен И. Прохода, О. Боранбаев, С. Кеңесов, И. Битюков, Ж. Шайхин, Т. Тынысбаев, М. Қалық және қазіргі төраға А. Керімбеков жайлы өмір–деректер қысқа–нұсқа қалыппен берілген екен. Ұлы Отан соғысының ардагерлері Қаналия Әлімбаев, Алтынай Есболатова, М. Баранов, Наукен Суанбаев, Ғайыс Егембердиев, Сәрсенбай Қаңтарбаев, Ысқақ Құсайынов, Төлеубай Шектібаев, Н. Кононенко, Н. Богданов, Басболат Қабдырасылов, сияқты ержүрек ағаларымыз бен апайымыздың омыраулары мемлекеттік марапаттармен жарқырап, жайнап тұр. «Ата–баба дәстүрі – ұрпаққа аманат» бағдарламасының белсенді ұйытқылары Дина Нұрғалиева, Ұлжалғас Дәркембаева, Гүлжамаш Есенбаева, Зәуре Жақатаева жайлы жылы сөздер өз орнында.

Жақында облыс орталығында Жетісу жеріне ежелден танымал 28 соғыс және еңбек ардагері тұрған үйлері қабырғасына мәрмәр тастан өрнекті ескерткіш тақташалар ілінді. Бұл қалалық ардагерлер ұйымының жетекшісі А. Керімбеков атты азаматтың өз бастамасы еді. Ардагерлердің ендігі әуестігі шахмат, дойбы, бильярд, тоғызқұмалақ, жекпе–жектерінен байқалады. Олар ән–күйді

сүйеді, әзіл оспағы және бар. Олардың да аты–жөндерін білгеніміз жөн. Атап айтсақ, шахматшылар: Төлеуғазы Көріпбаев, Әлжан Шатаев, Валерий Ким, Гүлзада Бердешова, бильярдтан: Токтар Есімов, Геннадий Шарцев, Бақыт Туғанбаев, тоғызқұмалақтан: Айтмолда Сүгіров, Қайша Рысолова, Бегасыл Қозығұлов, Насиса Сыдықбекова, Виктор Кобелев өз уақытында қала намысын шеберлікпен қорғады, ал Шәкірт Әбдікерімов көңілді ойын–сауықтың белсенді ұйытқысы болып жүр.

Талдықорғандағы ардагерлер ұйымы жанынан құрылған тұрақты қоғамдық комиссиялар саны 9. Олар атқарар жұмыстар ауқымды. Әрқайсысының өз жоспарлары бар. Мысалы, Сағым Қабықбаев, А. Водянов, Таңатар Алшабеков, Назипа Сағатбекова, Гүлнар Кари-

мова есімдері әрқашан құрметте. Қалалық ұйымның әр аймақтағы жұртқа жақын төменгі буындарының белсенділігін айту маңызды. Осы шепте өнеге көрсетіп келетіндер қатарына Қаламқас Тұрлығұлова, Тортай Ізбасқанов, Фаруза Байысова, Дәнегул Сейітқұлова, Ғалия Жанасылова, Нұртай Шынғожанова және басқаларды қосуға болады. Мысалы, Данагүл қарындас өз аймағындағы 5 тыл ардагері, 7 Алтын Алқалы, 3 Күміс Алқалы аналармен, 6 көп балалы отбасымен, 1 ауғандық жауынгермен, 15 мүмкіндігі шектеулі жандармен хабарласып, білісіп тұрады, сол үшін Дәнегулге айтылар алғыс шектеусіз.

Осы кітапта Ұлы Отан соғысындағы тарихи жеңісті бізге сый еткен бабалар туралы өлеңдер бар. Мәселен, Шәкірт Әбдікерімұлы Кеңес Одағының Батыры Мұсабек Сеңгірбаевты туысқаным деп

ма–дақтаса, Мұратбек Қожабеков пен Нұртай Шынғожанова әкесінің ер–лігіне ерекше мән беріпті. Ақындар Әли Ысқабай, Майра Ыдырысқызы, Серікбай Тұрлан, Жақсылық Исқақов, Нұрсипа Масалимова және басқалар Ұлы Жеңісті тебірене жырлайды.

Қорыта айтқанда, Талдықорған қалалық ардагерлер ұйымының қол жеткен табыстары мүмкіндіктің шегі емес деп айтуға негіз бар. Ұйымшыл, қабілетті, бірлігі бекем ардагерлер ұйымы келешекте де облысымыз бен қаламыздың әкімдерінің қамқорлығы мен көмегіне арқа сүйеп, игілікті істерін жалғастыра бермекші.

Болат БИСҰЛТАНҰЛЫ,
журналистика ардагері.

СУДЕБНАЯ СИСТЕМА

АЛЬТЕРНАТИВНАЯ ФОРМА РАЗРЕШЕНИЯ СПОРОВ

Медиация – это альтернативная форма разрешения споров, с участием третьей нейтральной, беспристрастной, не заинтересованной в данном конфликте стороны – медиатора. Медиация – это особая форма посредничества, не предполагающая вынесения третьей стороной решения по спору. Соответственно, главной задачей медиатора является помощь сторонам в как можно скором приведении спора взаимовыгодному и жизнеспособному решению. Целями медиации являются: достижение варианта разрешения спора (конфликта), устраивающего обе стороны медиации; снижение уровня конфликтности сторон.

Медиация проводится на основе принципов: добровольности; равноправия сторон медиации; независимости и беспристрастности медиатора; недопустимости вмешательства в процедуру медиации; конфиденциальности. Условием участия в процедуре медиации является взаимное добровольное волеизъявление сторон, выраженное в договоре о медиации.

Стороны медиации вправе отказаться от медиации на любой ее стадии. В ходе медиации стороны вправе по своему усмотрению распоряжаться своими материальными и процессуальными правами, увеличить или уменьшить размер требований или отказаться от спора (конфликта). Стороны свободны в выборе вопросов для обсуждения вариантов взаимоприемлемого соглашения. Стороны медиации пользуются равными правами при выборе медиатора, процеду-

ры медиации, своей позиции в ней, способах и средствах ее отстаивания, при получении информации, в оценке приемлемости условий соглашения об урегулировании конфликта и несут равные обязанности.

При проведении медиации медиатор независим от сторон, государственных органов, иных юридических, должностных и физических лиц. Медиатор самостоятелен в выборе средств и методов медиации, допустимость которых определяется настоящим Законом.

Медиатор должен быть беспристрастным, проводить медиацию в интересах обеих сторон и обеспечивать сторонам равное участие в процедуре медиации. При наличии обстоятельств, препятствующих беспристрастности медиатора, он должен отказаться от проведения медиации. Не допускается вмешательство в деятельность медиатора при проведении медиации со стороны лиц, указанных в пункте 1 настоящей статьи, кроме случаев, предусмотренных законами Республики Казахстан. Медиатор не может быть допрошен в качестве свидетеля о сведениях, ставших ему известными в ходе медиации, за исключением случаев, предусмотренных законами Республики Казахстан.

Участники медиации не вправе разглашать сведения, ставшие известными им в ходе медиации, без письменного разрешения стороны медиации, предоставившей эту информацию.

Гульнар БЕКТУРГАНОВА,
судья специализированного межрайонного экономического суда Алматинской области.

ЧАСТНОЕ ОБВИНЕНИЕ

Поводом к возбуждению частной жалобы является жалоба потерпевшего физического лица, достигшего 18-летнего возраста, законного представителя, представителей потерпевшего, то есть лиц указанных в Уголовно – процессуальном кодексе Республики Казахстан.

Согласно правил статьи 408 УПК Республики Казахстан частное обвинение возбуждается лицом (несколькими лицами) путем подачи в суд с соблюдением правил о подсудности жалобы о привлечении лица к уголовной ответственности. При подаче жалобы в орган дознания, следователю или прокурору она подлежит направлению в суд.

Жалоба должна содержать наименование суда, в который она подана, описание события уголовного правонарушения, место и время его совершения с указанием доказательств, просьбу к суду о принятии дела к производству, сведения о лице, привлекаемом к уголовной ответственности, список свидетелей, вызов которых в суд необходим. Жалоба подписывается лицом, ее подавшим. Анонимные жалобы к производству не принимаются.

Жалоба может содержать также просьбу о рассмотрении гражданского иска, если к жалобе приложено исковое заявление и необходимые материалы в подтверждение исковых требований.

Жалоба подается в суд в соответствии с

территориальной подсудностью дела с копиями по числу лиц, в отношении которых возбуждается дело частного обвинения.

Если частное обвинение возбуждается несколькими лицами в отношении одного и того же лица, они подают одну жалобу совместно или каждый в отдельности независимо друг от друга.

Если в отношении одного и того же уголовно наказуемого деяния правомочны возбудить частное обвинение несколько лиц и по заявлению одного из них оно уже возбуждено, остальные лица вправе вступить в уже начатое производство. В этом случае не требуется возбуждение самостоятельного производства по заявлению каждого из указанных лиц.

Обвиняемый вправе предъявить обвинителю встречное обвинение, если оно связано с предметом уголовно наказуемого деяния, по которому возбуждено производство. Обвинение и встречное обвинение должны быть разрешены одновременно. Отзыв обвинения не влияет на производство по встречному обвинению.

Частное обвинение не может быть вновь возбуждено, если оно ранее было отозвано.

Нуржан КАДЫРБЕК,
судья СМУС Алматинской области.

ЮРИСПРУДЕНЦИЯ

В БОЛЬШИНСТВЕ СЛУЧАЕВ ОСНОВАНИЕМ ДЛЯ ОБРАЩЕНИЯ КРЕДИТОРА С ЗАЯВЛЕНИЕМ В СУД О ПРИЗНАНИИ ДОЛЖНИКА БАНКРОТОМ ЯВЛЯЕТСЯ НЕПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТЬ ДОЛЖНИКА, ПРИ ОТСУТСТВИИ ВОЗМОЖНОСТИ ВОССТАНОВЛЕНИЯ ЕГО ПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТИ.

О РЕАБИЛИТАЦИИ И БАНКРОТСТВЕ

Должник является неплатежеспособным при наступлении одного и более условий:

- обязательства перед кредиторами по возмещению вреда, причиненного жизни и здоровью, взысканию алиментов, оплате труда, компенсациям по трудовым договорам, социальным отчислениям в Государственный фонд социального страхования, обязательным пенсионным взносам и обязательным профессиональным пенсионным взносам, а также вознаграждениям по авторским договорам не исполнены в течение трех месяцев с момента наступления срока их исполнения и составляют сумму не менее ста месячных расчетных показателей, установленных на соответствующий финансовый год законом о республиканском бюджете;

- обязательства перед кредиторами по налогам и другим обязательными платежами в бюджет по налоговой задолженности, включая задолженность филиалов и представительств должник, не исполнены в течение четырех месяцев с момента наступления срока их исполнения и составляют сумму не менее ста пятидесяти месячных расчетов показателей, установленных на соответствующий финансовый год законом о республиканском бюджете;

- обязательства перед иными кредиторами не исполнены в течение трех месяцев с момента наступления срока их исполнения и в совокупности составляют сумму не менее трехсот месячных расчетных показателей, установленных на соответствующий финансовый год законом о республиканском бюджете, для индивидуальных предпринимателей, не менее одной тысячи месячных показателей, установленных на соответствующий финансовый год законом о республиканском бюджете, - для юридических лиц.

То есть, при установлении факта несостоятельности должны быть учтены денежные обязательства должника, срок исполнения которых наступил, а также принятые и (или) находящиеся на исполнении.

Следует отметить, что в статьях 4 и 5 Закона «О реабилитации и банкротстве» установлен исчерпывающий перечень оснований для вынесения судом решения о признании должника банкротом или применении реабилитационной процедуры. Суд не вправе объявить должника банкротом или применить реабилитационную процедуру по иным не установленным законом основаниям.

Маржан АБДРАХМАНОВА,
главный специалист-секретарь судебного заседания СМЭС.

РОДНОЙ ЯЗЫК

ПРОДИКТОВАНО ТРЕБОВАНИЯМИ НОВОГО ВРЕМЕНИ

Государственный язык – это язык государственно-го управления, законодательства, судопроизводства и делопроизводства, действующий во всех сферах общественных отношений на всей территории государства. Во все времена каждый гражданин своей страны должен знать и чтить законы и традиции своей страны. Государственный язык – не только яркий, ни с чем не сравнимый символ нашей государственности, но и одно из главных условий укрепления самобытности страны, надёжная гарантия сохранения самобытности народа, культуры, залог успешного взаимообогащающего сотрудничества всех национальностей и народностей, населяющих нашу страну.

«Государственный язык — это язык, объединяющий все народы Казахстана», «Будущее Казахстана — в казахском языке», «Пусть казах с казахом говорит на казахском языке», «Первый механизм укрепления нации — это язык», «Родной язык — это родной язык для нас

всех, так как — это язык всей нации». Автором этих крылатых выражений является сам Первый Президент Республики Казахстан – Елбасы Н.А. Назарбаев.

В связи с обретением казахским языком статуса государственного заметно изменились и его роль и функции в различных сферах науки. Особенно стала отмечаться роль казахского языка в процессе терминологизации, т.е. все больше стали использоваться в качестве терминов исконно казахские слова. Интернациональные термины стали заменяться казахскими вариантами, возросла активность архаизмов, пассивных слов и т.д. Таким образом казахское терминологическое стало на новый путь развития, терминологическое стало на новый путь развития, так как оно было продиктовано требованиями нового времени в истории независимого государства.

Гани КАМАЛ,
ведущий специалист Талдыкорганского городского суда.

О ДЕНЕ НЕЗАВИСИМОСТИ

16 декабря 1991 года Верховный Совет Казахстана принял закон о Независимости и государственном суверенитете Республики. После распада СССР Казахская Советская Социалистическая Республика стала последней из союзов на постсоветском пространстве, провозгласившей свой государственный суверенитет. Поэтому эта дата отмечается в Казахстане ежегодно 16 декабря, как Днем независимости Казахстана - главным национальным праздником Республики Казахстан.

САМЫЙ ЗНАЧИМЫЙ ПРАЗДНИК

День независимости Казахстана по праву можно назвать одним из самых значимых праздников не только для государства, но и для всего народа. За 29 лет в стране произошли значительные крупномасштабные государственные преобразования. Существовавшая система экономики радикально преобразована, сегодня мы живем в стране с развивающейся рыночной экономикой, способной интегрироваться в мировую экономическую систему. Казахстан стал лидирующим государством Центральноазиатского региона, среди стран СНГ и Восточной Европы по привлечению иностранных инвестиций. Казахстан в последние годы интенсивно развивается. Заметных успехов в экономике Казахстана добился благодаря перестройке всей экономической системы, которая в эпоху СССР опиралась в основном на добывающие отрасли промышленности. Также были проведены существенные реформы в социальной и пенсионной сферах.

Кроме экономических реформ в независимом Казахстане были проведены политические реформы, которые заметно повысили авторитет Республики на международной арене. Казахстан является членом международных и региональных организаций, известен как надежный партнер как западных, так и восточных государств. Казахстан добровольно отказался от применения ядерного оружия на своей территории и провозгласил себя страной свободной от ядерного оружия.

Агзам АБДРАХМАНОВ,
судья СМЭС Алматинской области.

ЖЕКЕ ЗЕЙНЕТАҚЫ ШОТЫҢЫЗДЫ ИНТЕРНЕТ АРҚЫЛЫ БАҚЫЛАП ОТЫРЫҢЫЗ

«БЖЗҚ» АҚ салымшыларды (алушыларды) жеке зейнетақы шоттарының (ЖЗШ) жай-күйі туралы хабардар ету жұмыстарын тұрақты түрде жүргізіп келеді.

Жеке зейнетақы шотының жай-күйі туралы ақпаратты БЖЗҚ кеңселеріне тікелей келіп, сондай-ақ, дәстүрлі пошта арқылы үзінді көшірме алуға және электрондық тәсілдерді пайдалана отырып білуге болады.

Қазіргі кезде ЖЗШ-ның жай-күйі туралы ақпарат алудың ең танымал тәсілі – интернет байланысы. Оны 6,6 млн-нан астам ЖЗШ иелері таңдады (барлық ЖЗШ-лардың жалпы санының 54,2%). Бұл ретте салымшылар мен алушылар 5 762 454 шоттың жай-күйі туралы enpf.kz сайтындағы жеке кабинет немесе ENPF ұялы қосымшасы арқылы қалаған уақытында, әлемнің кез келген түкпірінен біле алады. Осындай хабарлау тәсілін таңдағандар саны бір жылда 225 125 адамға (4%) артты.

БЖЗҚ-ға берілген электрондық пошта мекенжайына жіберілетін үзінді көшірмені 853 954 адам алады. Ол шот иесіне өзі таңдаған кесте бойынша ай сайын, тоқсан сайын, жарты жылда бір рет немесе жыл сайын келіп тұрады.

Үзінді көшірмені дәстүрлі пошта арқылы алу тәсілін әлі күнге дейін 1 297 726 адам қолданады. Алайда пошта байланысын

айқындалған. Ал өткен жылы бұл көрсеткіш 1 938 547 өтінішті құрады. Өсім – 56,3%.

Алайда бұл статистиканы көбінесе жаңадан ашылған шот иелерінің толықтырғанын ескерген жөн. Осыған байланысты БЖЗҚ зейнетақы жүйесіне жаңадан келгендерге 2019 жылдан бастап міндетті зейнетақы жарналары бойынша ЖЗШ ашу үшін шарт жасаудың қажеті жоқ екенін ескертеді. Бірінші жарна түскен кезде шот автоматты түрде ашылады. Жеке тұлғаны сәйкестендіру міндетті зейнетақы жарналарын аудару кезінде төлем тапсырмасының электрондық форматында көрсетілген дербес деректер (ТАӨ, ЖСН, туған күні) бойынша жүзеге асырылады. Ал жеке тұлғаның жеке басын куәландыратын қолданыстағы құжаттың деректемелері, тұрақты тұратын жері туралы барлық қажетті мәліметтерді БЖЗҚ мемлекеттік органдардың ақпараттық жүйелерінен алады. Мұндай шотты ашу кезінде хабарлау тәсілі автоматты түрде «Өз келіп, өтініш білдірген» болып айқындалады. Яғни, ЖЗШ-сы жақында ашылған барлық салымшыларға БЖЗҚ кеңсесіне жеке басын куәландыратын құжатпен келіп, қажетті хабарлау тәсілін таңдау ұсынылады. Сондай-ақ, мұны электрондық цифрлық қолтаңба болған жағдайда enpf.kz сайты арқылы қашықтықтан жасауға болады.

БЖЗҚ жеке зейнетақы шотын кез-келген ыңғайлы тәсілмен үнемі қадағалап отыру қажеттілігін ескертеді. Ол шотыңыздың үнемі толығып отыратынына көзіңізді жеткізіп, болашақ зейнетақыңызды жоспарлауды сенімді болуға мүмкіндік береді.

БЖЗҚ 2013 жылғы 22 тамызда «ГНПФ» ЖЗҚ» АҚ негізінде құрылды. БЖЗҚ құрылтайшысы және акционері – Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің «Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті» ММ арқылы Қазақстан Республикасының Үкіметі. БЖЗҚ зейнетақы активтерін сенімгерлікпен басқаруды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асырады. 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап зейнетақы активтерін басқару тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар жасау қызметі Қазақстан Республикасының Президенті басшылық ететін Ұлттық қорды басқару кеңесіне берілді. Зейнетақы заңнамасына сәйкес БЖЗҚ міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарын, ерікті зейнетақы жарналарын тартуды, зейнетақы төлемдерін, зейнетақы жинақтары мен төлемдерін жеке есепке алуды жүзеге асырады, салымшыға (алушыға) зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпарат береді (толығырақ www.enpf.kz сайтында).

ЭКОЛОГИЯ

ЖАУАПКЕРШІЛІККЕ ТАРТЫЛАДЫ

Шырша – қарағай тұқымдасына жататын, биіктігі 30-50 м, баяу өсетін қылқанжапырақты ағаш. 15-20 жылға дейін өте жай, кейін жылына 30 см-ге дейін өсетін болады. Мәңгі жасыл өсімдік болғанымен, 6-12 жылда қылқандарын кезек пен түсіріп, жаңарып отырады.

Шыршаның түрі өте көп. Түрлеріне қарай 50-150 жыл аралығында өмір сүреді. Қазақстанның таулы аймақтарында бірнеше шыршадан

ЕЛІМІЗДІҢ БАҒА ЖЕТПЕС БАЙЛЫҒЫ – НУ ОРМАНЫ МЕН ЖАН-УАРЛАР ДҮНИЕСІ, АҢ-ҚҰСТАРЫ ЕКЕНІ АЯН. СОЛ ҮШІН ЖАСЫЛ АЙМАҚТАҒЫ ӘР БҰТАНЫ ҚОРҒАП, ЕРЕКШЕ КҮТУ МІНДЕТ. ОРМАН-ТОҒАЙ–АДАМЗАТҚА БЕРІЛГЕН ЕРЕКШЕ СЫЙ. ҚЫСҚАСЫ, ОН СЕГІЗ МЫҢҒАЛАМНЫҢ ҚҰТ МЕКЕНІ–ТАБИҒАТ, СОНЫҢ ІШІНДЕ ОРМАН ДЕСЕК, АРТЫҚ АЙТҚАНДЫҚ ЕМЕС.

ШЫРШАНЫ ҚОРҒАЙЫҚ

Сондықтан табиғатты қорғау мен оның қадіріне жету – адамзатқа парыз. Елімізде табиғатты аялау мен оның жан-жануарлар дүниесіне қамқор болып, жанашырлық таныту, оларды дала өрттері мен басқа да апаттардан сақтаудың қауіпсіздігін қамтамасыз ету, заңсыз аң аулап, табиғат байлығын орынсыз пайдалануға жол бермеу – басты назарда. Ал орманға шырай берген жасыл шыршаны егу де, оны өсіру де үлкен еңбек. Оның кемеріне келіп, жайқалып кетуі үшін ұзақ уақыт керек. Шыршаны қорғау бұл бір түп ағаштың мәселесі емес. Бұл жерде әлемді алаңдатқан экология мәселесі тұрғанын ұмытпауымыз керек.

Қазақстан Республикасында шырша мен қылқан жапырақты ағаштарды шабуға тыйым салынған. Шыршаларды рұқсатсыз шауып алғандар ҚР қылмыстық кодексінің 340 бабымен жауапкершілікке тартылады. Жалпы, орманның «жасыл сұлуын» заңсыз отауға жыл-он екі ай бойына қатаң тыйым салынады. Орманда өсіп тұрған ағаш та заңның қорғауында екенін естен шығармайық.

Д. ОРДАБАЕВ,
Талдықорған орман шаруашылығы КММ
Қаратал орманшылығының орман шебері .

С. РАХИМБЕРГЕНОВ,
Жоңғар орман шаруашылығы ММ-сінің орманды қорғау, сақтау инженері.
ЕСКЕЛДІ АУДАНЫ

ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО

БЫВАЮТ ТАКИЕ ПРОЕКТЫ, УСЛОВИЯ РЕАЛИЗАЦИИ КОТОРЫХ НЕ СООТВЕТСТВУЮТ УСЛОВИЯМ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ПРОГРАММ ГАРАНТИРОВАНИЯ, РЕАЛИЗУЕМЫМ ФОНДОМ «ДАМУ». В ТАКИХ СЛУЧАЯХ ФОНД «ДАМУ» ГОТОВ ПРЕДОСТАВИТЬ СУБЪЕКТАМ МАЛОГО И СРЕДНЕГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА СВОЮ ГАРАНТИЮ ПО СОБСТВЕННОЙ ПРОГРАММЕ «ДАМУ ОПТИМА», СООБЩАЕТ ПРЕСС-СЛУЖБА ОРГАНИЗАЦИИ.

ГАРАНТИИ ФОНДА «ДАМУ»

Так поступило TOO LST AGRO из г. Капшагай Алматинской области. Для реализации своего проекта компания получила кредит в АО ДБ «Сбербанк», воспользовавшись гарантиями Фонда «Даму», как по государственным программам, так и по собственной программе Фонда – «Даму Оптима».

В рамках данного проекта TOO LST AGRO планирует осуществить строительство теплицы, приобретение оборудования и введение в эксплуатацию современного тепличного комплекса общей площадью 4 га с целью выращивания томатов.

«Тепличный комплекс будет представлять собой высокотехнологичный агропроизводственный объект, предназначенный для круглогодичного выращивания овощных культур в закрытом грунте гидропонным методом. Тепличный комплекс будет оснащен надежными современными автоматизированными системами капельного автополива, автоматического внесения удобрений и средств хим.защиты, вен-

тепличного комплекса, получать высокие урожаи овощей. При этом необходимо отметить надежность конструкций теплиц, позволяющих выдерживать силу ветра в 37 м/с., снеговую нагрузку 120 кг/м2, отрицательные температуры до -32градусов по Цельсию» - рассказывает директор компании – Мухамедьяров С.Т.

Гарантию Фонда «Даму» по программе «Даму Оптима» можно получить на следующих условиях:

- сумма гарантии – не более 180 млн тенге;
- срок гарантии – не более срока кредита;
- размер гарантии – не более 50 % от суммы кредита;
- не позднее даты подписания Договора гарантии, Предприниматель оплачивает Фонду единовременную комиссию, в размере 2,5% от суммы выдаваемой Гарантии;
- до окончания срока действия Договора гарантии, Предприниматель на ежегодной основе, оплачивает Фонду комиссию, в размере 2,5% от остатка суммы выданной Гарантии.

Ш. БАТЫРОВ

ГОД ВОЛОНТЕРА

УРОКИ ДОБРЫХ ДЕЛ В ШКОЛАХ

Глава государства принял участие в официальной церемонии закрытия Года волонтера, сообщает 365info.kz

В своем выступлении Касым-Жомарт Токаев назвал успешным Год волонтера. По его словам, благодаря милосердию, отзывчивости десятков тысяч казахстанцев общенациональная идея «добрых дел» стала реальностью, несмотря на то, что этот год пришелся на один из самых сложных, драматических периодов истории не только для нашей страны, но и всего мира.

Как отметил президент, казахстанцы подтвердили незыблемость духа нации, продемонстрировали единство и сплоченность, общность, солидарность, неравнодушие и заботу друг о друге.

«Год волонтера стал особенным годом, он показал истинные благородные качества нашей молодежи. Это было время сострадания, ответственности и заботы. Мы оказывали помощь нуждающимся и вместе боролись с различными трудностями. Наше общество подтвердило приверженность нравственным ценностям. Пандемия, охватившая мир, наглядно подтвердила, насколько важны милосердие и доброта. Опасный вирус подверг испытанию не только здоровье народа, но и наше единство. Мы с честью выдержали это испытание, сохранив единство и согласие», — цитирует президента пресс-служба Акорды.

В течение года свыше 100 тыс. человек участвовали в волонтерской деятельности. Эффективное развитие получили и новые направления волонтерства.

Глава государства выразил уверенность, что страну с большим числом неравнодушных жителей ждет светлое будущее, а волонтерская деятельность послужит примером для всех граждан и внесет вклад в формирование нового облика нации.

«Общенациональная инициатива Birgemiz за короткий срок объединила множество неравнодушных соотечественников, которые в сложный период пандемии оказали необходимую поддержку нуждающимся. Запущенные в рамках инициативы проекты Qamqor, Sauluq, Sabaqastyq помогли сотням тысячам наших граждан. Широкий отклик нашла деятельность волонтерского движения TazaAlem по очистке рек, лесов, посадке деревьев, сортировке мусора. Сегодня экоактивизм — это не дань каким-либо модным тенденциям, а насущная необходимость, жизнен-

ный принцип, который позволит нам сохранить природу», — отметил Токаев.

Президент полагает, что государственным органам, архивным организациям, научным институтам нужно более продуктивно использовать ресурс волонтеров. Учитывая опыт Арыси и Махтаарала, становится важной комплексная подготовка добровольцев к спасательным работам после сложных техногенных катастроф. Особого внимания требуют вопросы охраны окружающей среды и защиты животных. Отдельным приоритетом остается вопрос системной поддержки благотворительной деятельности.

По поручению президента готовится новый закон о благотворительности, который позволит устранить имеющиеся пробелы в этой сфере.

«Нужны понятные и эффективные правовые механизмы стимулирования и поощрения социально ориентированной деятельности. Для этого Правительство необходимо проработать комплекс задач.

Предоставление льготных кредитов в первые годы становления и развития благотворительных организаций, а также возможность льготного использования ими объектов государственной собственности. Важно внедрять эффективные механизмы косвенного стимулирования бизнеса и физических лиц к участию в благотворительных и волонтерских проектах, в том числе через предоставление приоритетного права при оказании мер государственной поддержки. Следует значительно расширить финансовую и нефинансовую поддержку благотворительных и волонтерских организаций как со стороны государства, так и со стороны бизнеса. Прошу правительство подготовить соответствующие предложения», — поручил глава государства.

В целях обеспечения прозрачности благотворительной деятельности Токаев поручил продумать вопрос введения Реестра благотворительных организаций. Он должен быть интегрирован во все действующие информационные системы этой сферы и стать доступным любому, кто пожелает ознакомиться с деятельностью благотворительных организаций, их финансовой отчетностью. Не менее важно выстроить систему защиты граждан от мошенничества в сфере электронной благотворительности.

Глава государства указал на необходимость продолжить работу по поддержке волонтерских организаций и выделению им специальных грантов. Для продолжения добрых дел важно разработать Дорожную карту развития

волонтерства, а также Программу подготовки волонтеров. Правительству поручено разработать единый стандарт поддержки волонтерской деятельности.

«Волонтерство — это не просто социальное явление, не привычка или навык, который формируется за один день. Это образ жизни, сознательно выбранный многими людьми. Благотворительность — это качество, которое прививается человеку с детства. Поэтому крайне важно формировать у подрастающему поколению готовность к добрым делам. Предлагаю ввести во всех образовательных учреждениях тематические занятия и факультативные часы. Наши дети, которые научились служить обществу, становятся настоящими гражданами. «Пламенная душа, светлый ум, доброе сердце», — эти благородные качества, о которых писал мудрый Абай, сейчас необходимы как воздух. Уверен, они присущи каждому, кто желает стать волонтером», — отметил Токаев.

В выступлении особое внимание было уделено наращиванию потенциала социального партнерства в рамках волонтерской и благотворительной деятельности, а также развитию корпоративного волонтерства. Казахстан стал одним из активных участников Программы добровольцев ООН, помогая нуждающимся в разных странах мира. На 75-й сессии Генеральной ассамблеи ООН Токаев выступил с предложением о провозглашении Международного года мобилизации волонтеров. Эта инициатива свидетельствует об особом отношении Казахстана к развитию традиций, культуры волонтерства не только в нашей стране, но и во всем мире.

«Через несколько дней мы вступим в Год 30-летия Независимости. Это важнейшая веха в развитии страны, исторический рубеж. Это время, когда мы анализируем свои достижения и намечаем свое будущее. Особое значение мы придаем содержанию юбилейных мероприятий будущего года. Каждое мероприятие должно иметь глубокий смысл и приносить пользу для общества, быть примером для подрастающего поколения. В этой связи предлагаю на общенациональном уровне организовать "Марафон добрых дел". Эта важная инициатива сплотит всех нас. Очевидно, что в такой сложный период добрые дела укрепят нашу страну, объединит общество», — убежден глава государства.

ДЕРЖАТЬ КУРС

СТАБИЛЬНОСТЬ — КЛЮЧ К УСПЕХУ

16 декабря 1991 года Верховным Советом был принят Конституционный закон о независимости Республики Казахстан. Несмотря на стремительный распад СССР, Казахстан объявил о своей независимости последним. Республика Казахстан является молодым независимым государством, однако за 29 лет в стране произошли значительные крупномасштабные государственные преобразования.

С момента провозглашения национальной независимости стали для Казахстана периодом упорного, тяжелого труда по воссозданию абсолютно новой демократической системы государственных институтов, оптимизации политического режима и правовых отношений, страна претерпела массу глобальных изменений. Был учрежден 2-х палатный Парламент, создана судебная система, объявлена новая столица. Появились Вооруженные силы, Республиканская гвардия, пограничные войска и военноморской флот. В скором времени после провозглашения независимости Казахстан добровольно объявил себя страной, на территории которой не будет применяться любое ядерное оружие.

Существовавшая система экономики радикально преобразована. Для установления дружественных отношений с зарубеж-

ными странами была проведена огромная плодотворная работа. Свыше 120 стран официально признали и установили дипломатические отношения с Казахстаном. Казахстан является полноправным и активным членом ООН, а также укрепляет сотрудничество с наиболее влиятельными международными организациями. Минувшие годы вобрали в себя судьбоносные события и глубинные преобразования, определившие и закрепившие курс Казахстана на неуклонное строительство демократического суверенного государства, впечатляющие достижения в общественно-политической сфере, в обеспечении реальной экономической независимости, консолидации народа Казахстана. Нас радует, что неуклонное наращивание производственного и духовного потенциала, внушительный рост авторитета нашей республики на международной арене неотделимы от имени общепризнанного лидера и Первого Президента Республики Казахстан — Елбасы Н.А. Назарбаева.

Мы горячо приветствуем и поддерживаем шаги, направленные на всемерное развитие и сближение народов, взаимообогащение культур. Это надежный залог и лучшая гарантия прогресса и стабильности в стране. А всем известно, что стабильность ключ к успеху.

Виктор ХИЛЬНИЧЕНКО, руководитель КХ «Хильниченко», депутат Алматинского областного маслихата. Ескельдинский район.

НОВОСТИ

НОВЫЕ СУДЫ ПЛАНИРУЮТ ОБРАЗОВАТЬ

Новые суды планируют образовать в Нур-Султане, Алматы, Шымкенте и областях Казахстана, передает КазТАГ.

«Образовать: 1) специализированные межрайонные административные суды в городах Нур-Султане, Алматы и Шымкенте; 2) специализированные межрайонные административные суды Акмолинской, Актюбинской, Алматинской, Атырауской, Восточно-Казахстанской, Жамбылской, Западно-Казахстанской, Карагандинской, Костанайской, Кызылординской, Мангистауской, Павлодарской, Северо-Казахстанской, Туркестанской областей; 3) специализированные межрайонные административные суды № 2 Алматинской, Восточно-Казахстанской, Карагандинской, Павлодарской областей», — говорится в проекте указа президента Казахстана Касым-Жомарта Токаева.

Ожидается, что указ будет введен в действие с 1 июля 2021 года.

Ранее сообщалось, что в Казахстане к середине 2021 года планируют переименовать 27 судов. МИА КазТАГ приводило полный список судов, которые намерены переименовать.

ӘЛЕМ ЧЕМПИОНАТЫ – 2022

ҚАРСЫЛАСТАР ЖАЙЛЫ НЕ БІЛЕМІЗ?

ҚАЗАҚСТАН ҚҰРАМАСЫНЫҢ ФУТБОЛДАН 2022 ЖЫЛҒЫ ӘЛЕМ ЧЕМПИОНАТЫ ІРІКТЕУ САТЫСЫНДА ҚАЗАҚСТАН D ТОБЫНА ТҮСТІ. ҚАРСЫЛАСТАРЫ - ФРАНЦИЯ, УКРАИНА, ФИНЛЯНДИЯ ЖӘНЕ БОСНИЯ ЖӘНЕ ГЕРЦОГОВИНА ҚҰРАМАЛАРЫ. ЕЛ ҚҰРАМАСЫНЫҢ ҚАРСЫЛАСТАРЫ ЖАЙЫНДА ҚАЗАҚПАРАТ ЖАЗДЫ.

Қазақстандық футболшылар Франция, Босния және Герцоговина құрамаларымен кездесіп көрген жоқ. Франция 2018 жылғы соңғы әлем чемпионатында алтыннан алқа таққан. Ал Босния және Герцоговина құрамалары ортанқол құрама қатарында саналады.

Әлем жұртшылығы Франция құрамасының әлеуеті жайында жақсы біледі. Бұл құрама қазір FIFA рейтингінде екінші орында тұр. Француз футболшылары әлем чемпионатында 1998, 2018

жылдары жеңімпаз атанса, 2006 жылы күміс, 1966, 1986 жылдарда қола жүлдеге қол созды. Бүгінгі күндері құрама сапында Поль Погба, Оливье Жиру, Антуан Гризманн, Килиан Мбаппе секілді көптеген жұлдыздар ойын көрсетеді.

Қазақстандық футболшылар Украина құрамасымен бұдан бұрын төрт мәрте кездесті. Оның барлығында әлем чемпионатының іріктеу сатысында жолы түйіскен. 2006 жылғы әлем чемпионатында іріктеу

сатысында қазақстандықтар оларға өз алаңында 1:2 есебімен жеңілсе, сырт алаңда 0:2 есебімен есе жіберді. Ал 2006 жылғы әлем чемпионатында өз алаңында 0:3 есебімен есе жіберіп, сырт алаңда 1:2 есебімен ұтылып қалды. FIFA

рейтингінде Украина 24 орында тұр.

Үшінші қарсылас - Финляндиямен қазақстандық құрама бұдан бұрын үш мәрте кездесті. Алдымен 2006 жылдың 28 ақпанында өткен жолдастық кездесуде екі құрама 0:0 есебімен тең түскен

еді. Ойын соңынан кейінгі пенальтиде қазақстандықтар 3:1 есебімен жеңіске жетті. Ал 2008 жылғы Еуропа чемпионатында іріктеу сатысында фин футболшылары Алматыда 2:0 есебімен басым түссе, өз алаңында 2:1 есебімен тізе бүктірді. Финляндия FIFA рейтингінде 38-орында келеді.

Ал қазақстандық құрама Босния және Герцоговинамен бұдан бұрын кездескен емес. Аталған құрама FIFA рейтингінде 83 орынға жайғасқан. Еуропа құрлығындағы іріктеу кезеңі 2021жылдың наурызы мен 2022 жылдың наурызы аралығында болады. Жарыстың финалдық сатысы 2022 жылдың 21 қарашасы мен 18 желтоқсан аралығында өткізіледі.

Prosports.kz

БИАТЛОН

ЕКІНШІ КЕЗЕҢ АЯҚТАЛДЫ

Финляндияның Конттиолахти қаласында биатлоннан әлем кубогінің екінші кезеңі аяқталды. Бұл жөнінде Olympic.kz сайты жазды.

Соңғы жарыс күнінде ерлер арасындағы эстафета жеңімпаздары анықталған болатын. Бұл бәсекеде Норвегия құрамасы алтын, Швеция күміс, Германия спортшылары қола жүлдегер атанды. Ал Данил Билецкий, Александр Му-

хин, Дастан Дельдеш және Сергей Сириктен құралған Қазақстан командасы соңғы, 24-і орынға жайғасты. Әлем кубогінің үшінші кезеңі Австрияның Хохфильцен қаласында өтеді.

olympic.kz

ХОККЕЙ

Құрлықтық хоккей лигасының (КХЛ) кезекті тур ойынын Нұр-Сұлтанның «Барысы» өз мұз айдынында Подольскийдің «Витязь» клубымен шеберлік байқасты.

«БАРЫСТЫҢ» БАҒЫ ЖАНДЫ

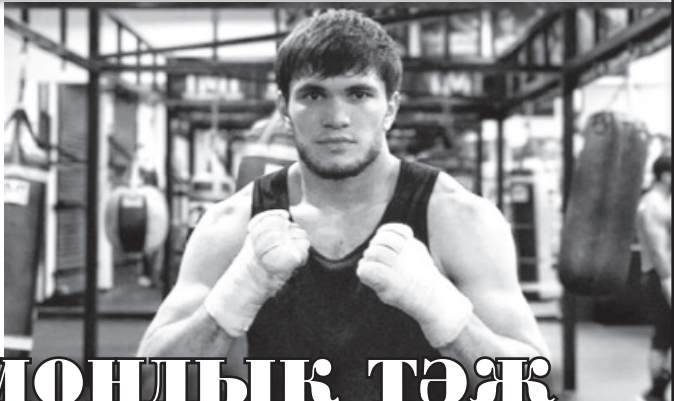
«Барыс» үшін бұл бәсеке сәтсіз басталды. Кездесудің 4-минутында Линус Хультстрем есеп ашса, үзілістен кейін Каспарс Даугавиньш екінші шайбаны қақпаға енгізді. Елордалық хоккейшілер тек екінші кезеңнің соңында ғана есеп айырмашылығын қысқарта алды. 39-минутта Мэтт Фрэттин нысананы дәл кездесе, үшінші кезеңнің үшінші минутында Никита Михайлистің кремет пасынан кейін Роман Старченко таразы басын теңестірді – 2:2. Бұл есеп матчтың соңына дейін сақталды. Овертаймда қос команда бір-бірінің осал тұсын таба алмады. Ал буллит соғу барысында «Барыстың» бағы жанды – 3:2.

Осы күнге дейін 30 кездесу өткізген «Барыстың» еншісінде 33 ұпай бар. Олар тұрақты біріншіліктің жарыс кестесінде 18 орында тұр. Өзінің келесі кездесуін елордалық клуб 11 желтоқсанда Төменгі Новгородтың «Торпедосына» қарсы өткізеді.

egemen.kz

БОКС

Жартылай ауыр салмақта күш сынасып жүрген 25 жастағы қазақстандық кәсіпқой боксшы Әли Ахмедов таяу күндері әлем чемпионы атағы үшін таласады.

ЧЕМПИОНДЫҚ ТӘЖҮШІН ТАЛАСАДЫ

18 желтоқсанда АҚШ-тың Флорида штатының Холливуд қаласында өтетін айтулы жарыста жерлесіміз Карлос Гонгорамен күш сынасады.

31 жастағы Эквадордың өкілі кезінде әуесқойлар арасында да тәуір жұдырықтасқан. Екі рет Панамерика ойындарының қола жүлдегері атанды. Бейжің және Лондон Олимпиадаларына қатысты. Тұманды Альбион елінде ол біздің Әділбек Ниязымбетовке жол берді. 2009 жылы Миланда ұйымдастырылған әлем чемпионатында ширек финалға дейін жетті. 2015 жылы кәсіпқой рингте ауысып, сол кезден бері 17 кездесу өткізіп, барлығында жеңіске жетті. 13 қарсыласын нокаутқа жіберді.

Алматы облысының тумасы Әли Ахмедов Қазақстан чемпионатының қола жүлдегері, бірқатар халықаралық турнирлердің жеңімпазы және жүлдегері. Кәсіпқой рингке 16 мәрте көтеріліп, барлығын өз пайдасынан шешті. 12 бәсекені мерзімінен бұрын аяқтады.

egemen.kz

ШАҒҒЫ

СПРИНТТЕН ҮЗДІКТЕР АНЫҚТАЛДЫ

Щучинск қаласында шаңғымен жарысудан Қазақстан чемпионатының екінші айналымы өтіп, спринт бойынша жеңімпаздар мен жүлдегерлер анықталды.

облысы) қорытындылады

Ерлер арасында Евгений Величко (Ақмола облысы) алтын жүлдегер атанды. Екінші орында Олжас Климин (Ақмола облысы), үшінші сатыда Артем Ковалев (Қостанай облысы). Әйелдер арасында Ақмола облысының өкілі Надежда Степашкина топ жарды. Күміс алматылық Ангелина Шурыгаға бұйырса, үздік үштікті Анна Мельник (Ақмола

olympic.kz

САЯХАТ

МЕДЕУ
МҰЗ айдыны

Медеу – теңіз деңгейінен 1691 метр биіктіктегі Медеу таулы трактасында орналасқан биік таулы спорт кешені. Алматы қаласы маңындағы Шымбұлақ таулы корортынан төмен орналасқан. Медеу – әлемдегі ең үлкен жасанды мұз алаңы бар ең ірі қысқы спорт түрлеріне арналған альпілік кешен. Мұз алаңының көлемі 10,5 мың шаршы метрді құрайды.

Биік таудағы «Медей» мұз айдынындағы мұздың қалыңдығы 2,3 метрді құрайды. Сонымен бірге, сол жерде пайдаланылатын судың жасанды мұздау жүйесі бар, ол жылына 8 ай бойы жер бетін жұмыс күйінде ұстауға мүмкіндік береді. 1972 жылы құрылған мұз айдыны тек конькимен сырғанау үшін ғана емес, түрлі спорттық ойындарды ұйымдастыруға да пайдаланылады. Мысалы, хоккей, конькимен жүгіру, мәнерлеп сырғанау сияқты спорттық жарыстар өтіп тұрады.

Биік таулар мен мұзды құюға болатын ең таза тау суы коньеймен сырғанауда жоғары нәтижелерге қол жеткізуге ықпал етеді, мұнда ерлер мен әйелдер арасында барлық қашықтықта 200-ден астам әлемдік рекордтар орнатылды. Алматы коньки мұз айдыны «рекордтар фабрикасы» деген лақап атқа ие болды. Бұл республикалық маңызы бар қала құрылысы және сәулет мемлекеттік ескерткіші.

Медеудің температуралық режиміне, сондай-ақ жотаның бүкіл солтүстік беткейіне тау-аңғардағы температураның айқын инверсиясы әсер етеді. Бұл құбылыс қыста суық ауаның ең төменгі деңгейге ие болуымен байланысты. Мысалы, Қапшағай қаласы аумағында (теңіз деңгейінен 430 метр) қаңтардағы орташа түнгі температура -11,4° С, ал Алматы қаласында (848 метр) -8,0° С дейін көтеріледі. Медеудегі қыста (1529 метр) айтарлықтай жұмсақ, қаңтардың орташа температурасы мұнда -4,9° С дейін көтеріледі, ал Үлкен Алматы көлінде (2511 метр) ол қайтадан -9,5° С дейін төмендейді.

Медеу мұз айдыны ашылған уақыттан бері 120-дан астам әлемдік рекордтар орнатылды. Бұған ерекше жағдайлар ықпал етеді, жұмсақ климат, таза ауа, жоғары сапалы жабын, тыныштық, төмен қысым және таулардың шабытты әсемдігі.

Кешеннің аумағында қонақ үй пәтерлері бар, спорт мектептері мен секциялары жұмыс істейді, сонымен қатар қонақтарға жабдықтарды жалдау, нұсқаушылар мен аниматорлардың қызметтері ұсынылады.

Қазірде спорт кешені танымал «Азия дауысы» Халықаралық музыка фестивалінің және түрлі ойын-сауық шоуларының үлкен концерт алаңына айналды.

Мұз айдынында сырғанауға арналған конькилерді жалға ала аласыз, я болмаса өз конькиіңізбен келуге де болады. Кіру билеттерінің бағасы қолжетімді және керемет әсері сіздің есіңізде ұзақ уақыт сақталады. Медеу мұз айдынында конькимен сырғанауға, бұлшық еттеріңізді жақсы созуға және демалыс күндері достарыңызбен немесе отбасыңызбен көңіл көтеруге болады.

М. АКМАТОВА

175

Зинһар, сендерден бір сұрайын деп жүрген ісім бар. Осы, біздің қазақтың өлген кісінде жаманы жоқ, тірі кісісінің жамандаудан аمانы жоқ болатұғыны қалай? Қайраты қайтқан шал мен жастың бәрі бітім қылады, шалдар өзді-өзі көп құрбыдан айрылып азаып отырса да, біріменен бірінің бітім қылмайтұғыны қалай? Бір елдің ішінде жамағайынды кісі бірге туғандай көріп, іші елжіреп жақсы көріп тұрып, елге келсе, әрі-беріден соң қайта қашқандай қылатұғыны қалай? Жаттың бір тәуір кісісін көрсе, «жарықтық» деп жалбырап қалып, мақтай қалып, өз елінде сонан артық адам болса да танымайтұғыны қалай? Бір жолаушы алыс жерге барса, барған еліне өз елін мақтаймын деп өтірікті сыбап-сыбап, қайтып келген соң сол барған, көрген елін, жерін мақтап, өтірікті сыбайтұғыны қалай? Қай қазақты көрсем де, баласы жасырақ болса, оның басынан пәрмене болып жүріп, ержеткен соң суық тартатұғыны қалай? Біреудің ағайыны торқалы той, топырақты өлімде, адалдық берекеде алысуға табылмай, барымта алалық, ұрлалық десе, табыла қоятыны қалай? Бәйгеге ат қоссаң, атыңды тартыспайтұғын ағайын, атың келсе, бәйгесіне өкпелейтұғыны қалай?

ҚЫРҚЫНШЫ СӨЗ

Баяғыда біреу біреуді пален жасымда келе жатқанда пәлен жерге жеткізіп салып еді деп, соны өлгенше айта жүруші еді. Осы күнде бұл жылғы берген ендігі жылға жарамайтұғыны қалай? Байдың баласы кедей болса, ұрлық қылуға арланбайды, байға кірісуге арланатұғыны қалай? Екі жақсы бір елде сүйіскен достығында тұра алыспайды. Кейбір антұрғандардың тым-ақ тату бола қалатыны қалай? Біреуді досым деп ат беріп жүрсең, оған сенің бір дұшпаның келіп бір тай берсе, бұзыла қалатыны қалай? Күнде тілін алатұғын достан кейде бір тіп ала қойған дұшпанға кісінің өле жаздайтұғыны қалай? Көп кісі досым жетілсе екен демейді, егерде жетілсе, бағанағы досына бір бітімі жоқ дұшпан сол болатұғыны қалай? Кей жұрт ақыл айтарлық кісіні іздеп таба алмайды. Қылығының қылшығын танитұғын кісіден қашық жүретұғыны қалай? Біреу біреудікіне келгенде үйдегі малының бәрін де айдап келіп, өз үйіне кісі барғанда бар малын далаға айдап жіберетұғыны қалай? Тыныштық іздеп таба алмай жүрген жұрт тыныштық көрсе, сәтке тұрмай, тыныштықтан жалыға қалатұғыны қалай? Елді пысық билегені несі? Пысықтың бәрі кедей келетұғыны несі? Тоқал қатын өр келетұғыны несі? Кеселді кісі өр келетұғыны несі? Кедей кісінің кер келетұғыны несі? Нәпсісін тыйып, бойын тоқтатқан кісінің жаман атанып, нәпсісі билеп, мақтанға еріп, пәле шығарған кісі мықты атанатұғыны несі? Қазақтың шын сөзге нанбай, құлақ та қоймай, тыңдауға қолы да тимей, пәлелі сөзге, өтірікке сүттей ұйып, бар шаруасы судай ақса да, соны әбден естіп ұқпай тынбайтұғыны қалай?

КЕРЕК КЕҢЕС

РОУТЕР ЖЫЛДАМ ІСТЕУ ҮШІН ҚАЙДА ТҰРҒАНЫ ЖӨН?

Қазір елдегі жағдайға байланысты барлығы онлайн түрде жүзеге асып жатқандықтан интернеттің дұрыс жұмыс істеуі маңызды. Үйде роутер жылдам тарту үшін қалай орналастырған жөн? Қай жерге қойған дұрыс? Бұл сауалдарға "Роскачества" маманы Сергей Кузьменко жауап береді.

Маманның айтуынша, Wi-Fi-роутер кедергісі аз жерде орналасқаны жөн. Мәселен, қабырғаның жанына қоюға болмады, бұл сәуленің шығуына кедергі жасайды. Қапталын жиһазбен де жабуға болмайды. Барынша ашық жерде тұрғаны жақсы.

"Сондай-ақ радиотелефон мен қысқатолқынды пештің жанына қоймаған жөн. Өйткені электрлі құралдардан шыққан радиожилік пен магнитті өріс туғызып, уай-файдың сәулесін бұзуы мүмкін. Сондықтан оны ас үйге мүлдем қоймаған жақсы", - дейді Кузьменко.

Маманның айтуынша, Wi-Fi-роутер жылудың, радиатордың, пештің жанына да қоюға болмайды. Өйткені роутер де электрлі құрал болғандықтан, айналасына жылу бөледі. Ал оны салқындатып отырған жөн. Сондықтан роутердің желдеткіші мен салқындатқыш бөліктері ашық тұруы тиіс.

Ал үлкен үйде тұратындар роутердің жылдамдығы бар бұрышқа жетуі үшін репитер сатып алып орнатса болады. Бұл девайс Wi-Fi-сигналдың жан-жаққа тарауына көмектеседі.

СӨЗ ЖОҚ

Шахворостова көшесі

Төлебаев көшесі

Суретті түсірген: М. АКМАТОВА

Құрылтайшы
"АЛМАТЫ-БОЛАШАҚ" АҚ

Редакция алқасының төрағасы - ЫРЫМ КЕНЕНБАЙ

Баспахана директоры
Бақберген ТҮКІБАЕВ

Бас редактор
Айтақын БҰЛҒАҚОВ

Кезекші редактор: К. ПФАЙФЕР

Редакция алқасы:

Сарби ӘЙТЕНОВА — редактордың орынбасары

Карина ПФАЙФЕР — тілші

Лина АЙДЫНҚЫЗЫ — тілші

Мадина АКМАТОВА — тілші

Алатау

Газет Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігінде 2007 жылғы 27 тамызда тіркеліп, № 8639-Г куәлігі берілген.

Газет аптасына бір рет, жұма күні шығады. Жарияланған мақала авторларының пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді. Жарнама мен хабарландырулардың мазмұны мен мәтініне жарнама беруші жауапты.

Газет Талдықорған қаласы, Қабанбай батыр көшесі, 32 үйде "Алматы-Болашақ" АҚ филиалы "Оффсет" баспаханасында басылады.

Редакция мекенжайы: 040000, Талдықорған қаласы, Қабанбай батыр көшесі, 32-үй, екінші қабат.

Телефондары: 8(7282) 41-11-70, 41-11-42;
E-mail: alatau_offset@mail. ru, www.alatau.kz@mail. ru
Сауымы: alatau_gazeti

Газет 07.08.2000 жылдан бастап шығады.

Таралымы 5025
Тапсырыс № 1239

Индекс 15534